

**Yhteenveto hallituksen esityksestä laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja
eräiksi siihen liittyviksi laeiksi annetuista lausunnoista**

**Opetus- ja kulttuuriministeriö
25.1.2017**

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Meritullinkatu 10, Helsinki | PL 29, 00023 Valtioneuvosto
Puh. 0295 3 30004 | kirjaamo@minedu.fi

Undervisnings- och kulturministeriet

Sjötullsgatan 10, Helsingfors | PB 29, 00023 Statsrådet
Tfn 0295 3 30004 | kirjaamo@minedu.fi

www.minedu.fi

1 Johdanto

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strategiseen hallitusohjelmaan sisältyy viisi painopistealuetta ja niiden alla yhteensä 26 kärkihanketta. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi on yksi osaaminen ja koulutus -painopisteen kuudesta kärkihankkeesta. Hallitusohjelman mukaan ammatillisen koulutuksen reformissa vahvistetaan ammatillisen koulutuksen yhteiskunnallista merkitystä sekä uudistetaan koulutuksen rahoitusta ja rakenteita jatko-opintokelpoisuus säilyttäen. Lisäksi huolehditaan alueellisesti kattavasta koulutuksesta sekä tiivistetään koulutuksen ja työelämän välistä vuorovaikutusta. Koulutuksen päällekkäisyyksiä poistetaan, samoin nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen raja-aidat. Koulutustarjonta, rahoitus ja ohjaus kootaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi opetus- ja kulttuuriministeriön alle. Hallitusohjelman mukaan ammatillisen koulutuksen rahoitus- ja ohjausjärjestelmästä tehdään yhtenäinen kokonaisuus. Koulutuksen järjestäjiä kannustetaan toiminnan tehostamiseen ja työpaikoilla tapahtuvaa oppimista lisätään. Lisäksi uudistetaan oppisopimuskoulutusta työnantajille aiheutuvaa hallinnollista ja taloudellista taakkaa keventämällä.

Hallitusohjelman mukaan ammatillista koulutusta uudistetaan vastaamaan tulevaisuuden osaamistarpeita uudistamalla ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta koskeva toimintalainsäädäntö. Päällekkäisyyksiä poistetaan yhdistämällä nykyiset lait ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta uudeksi laiksi, jossa keskeisenä lähtökohtana on osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys. Toimintalainsäädännön uudistamisen yhteydessä otetaan huomioon myös työ- ja elinkeinohallinnon asiakkaiden osaamisen kehittämistarpeet, sillä osa työvoimakoulutuksesta siirtyy osaksi uutta ammatillisen koulutuksen järjestelmää. Ammatillisen koulutuksen reformissa uudistetaan kaikki ammatillisen koulutuksen osat: rahoitus, ohjaus, säätely sekä tutkintoja, järjestäjäjärkennettä ja koulutuksen toteuttamismuotoja.

Hallituksen esitysluonnosta uudeksi laiksi ammatillisesta koulutuksesta on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä. Esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi uusi laki ammatillisesta koulutuksesta. Ammatillisesta peruskoulutuksesta annettu laki ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki kumottaisiin. Lisäksi esityksen mukaan muutettaisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia sekä eräitä muita lakeja, joita on tarpeen muuttaa ammatillisen koulutuksen lainsäädännön uudistamisen vuoksi. Esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 12.11.2015 toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformia varten laajapohjaisen seurantaryhmän sekä virkamiehistä koostuvan projektiryhmän. Seurantaryhmän tehtävänä on seurata ja tukea reformin toimeenpanoa sekä arvioida reformissa tehtävien toimenpiteiden kokonaisvaikutuksia. Projektiryhmän tehtävänä on organisoida ja koordinoida ammatillisen koulutuksen reformin toimenpiteiden valmistelua strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi vahvistetun toimintasuunnitelman mukaisesti ja huolehtia yhteistyöstä koulutuksen järjestäjien ja keskeisten sidosryhmien kanssa. Seurantaryhmässä on edustus keskeisistä ammatillisen koulutuksen sidosryhmistä, kuten Suomen kuntaliitosta, työelämäjärjestöistä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, valtionvarainministeriöstä sekä ammatillista koulutusta ja oppisopimuskoulutusta edustavista järjestöistä sekä opiskelijajärjestöistä. Projektiryhmässä ja sen alajaostoissa on ollut edustus opetus- ja kulttuuriministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä sekä opetushallituksesta.

Ammatillisen koulutuksen reformia varten perustettu seurantaryhmä ja projektiryhmä ovat osallistuneet ammatillisen koulutuksen reformin toimenpiteiden valmisteluun. Ministeriö on lisäksi yhdessä Opetushallituksen kanssa järjestänyt valmistelutyöpajoja, joihin on osallistunut koulutuksen järjestäjien edustajia sekä

ammattillisen koulutuksen keskeisten sidosryhmien edustajia. Työpajoja on järjestetty maaliskuussa ja kesäkuussa 2016. Lisäksi työpajoissa käsiteltyjä valmisteluaineistoja on voinut kommentoida verkossa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyysi 8.11.2016 päivätyllä pyynnöllä lausuntoa ammatillisen koulutuksen reformiin liittyvästä hallituksen esitysluonnoksesta. Lausuntopyyntö lähetettiin kaikille ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjille, ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjille ja erikoisoppilaitosten ylläpitäjille. Lisäksi lausuntoa pyydettiin muun muassa ammatillisen koulutuksen eri sidosryhmiltä, asianosaisilta järjestöiltä, työmarkkinajärjestöiltä, ministeriöiltä, aluehallintovirastoilta sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Lisäksi lausuntokierroksen aikana kaikilla muillakin tahoilla oli mahdollisuus antaa palautetta esityksestä. Lausunnot pyydettiin toimittamaan opetus- ja kulttuuriministeriölle 19.12.2016 mennessä.

Lausuntokierroksella olevaa hallituksen esitysluonnosta käsiteltiin kuulemistyöpajoilla marraskuussa 2016. Kuulemistyöpajat järjestettiin 11.11.2016 Oulussa, 14.11.2016 Tampereella ja 25.11.2016 Vantaalla. Tilaisuudet olivat katsottavissa myös verkkolähetyksinä.

Hallituksen esityksen luonnoksesta antoi lausunnon yhteensä 202 tahoja. Listaus lausunnon antaneista tahoista on yhteenvedon liitteenä 1.

2 Lausuntojen keskeinen sisältö

Valtaosa lausunnonantajista pitää reformin tavoitteita yleisesti hyvinä ja toteuttamiskelpoisina. Lausunnonantajat kannattavat laajasti esitystä yhteen lakiin ja yhteen järjestämislupaan siirtymisestä. Lisäksi osa kannattaa rahoituksen yhtenäistämistä. Lausunnonantajien mukaan reformin tavoitteet ja niihin pääseminen tulisi kuitenkin hallituksen esityksessä kuvata selkeämmin ja reformin vaikutuksia koko toisen asteen koulutukselle tulisi arvioida esityksessä. Monissa lausunnoissa pidetään esitysluonnoksen terminologiaa ja esitystapaa epäyhtenäisenä, minkä vuoksi esitystä toivotaan selkeytettävän. Monet lausunnonantajat pitävät reformin ja sen valmistelun aikataulua liian tiukkana. Lisäksi ammatillisen koulutuksen reformin vaikutusten arviointiin edellytetään tarkennuksia ja täydennyksiä. Monissa lausunnoissa nostetaan esille, että esityksessä ei ole tarpeeksi huomioitu tulevaa sote- ja maakuntauudistusta. Lisäksi opiskelijahuollon tulevaisuus sote- ja maakuntauudistuksen jälkeen huolestuttaa lausunnonantajia.

Osa lausunnonantajista katsoo, että esitys ei lisää ammatillisen koulutuksen joustavaa suuntaamista, vaan sisältää nykyistä yksityiskohtaisempaa sääntelyä ja kustannuksia lisääviä uusia tehtäviä. Vastaavasti osa lausunnonantajista korostaa, että ministeriöllä on oltava käytössään keinot, joilla kansallisesti tärkeiden koulutuksen painopisteiden toteutuminen voidaan turvata. Lausunnoissa todetaan, että ammatillisen koulutuksen järjestämisluvat on myönnettävä kaikille samoin kriteerein, jotta koulutuksen laatu voidaan varmistaa. Useat lausunnonantajat katsovat esitetyn järjestämislupasääntelyn osalta, ettei sitä saisi ulottaa tutkintotasolle. Lausunnoissa myös katsotaan, että koulutuksen järjestämisedellytysten arviointi tulee tehdä riippumattomassa prosessissa, ja sen tulee kattaa kaikki koulutuksen toteuttamismuodot. Osassa launtonja esitetään ohjauskeskustelua opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuksen järjestäjien välisen ohjauksen välineeksi.

Tutkintorakenteen selkeyttämistä ja kolmiportaisuutta kannatetaan lausunnoissa varsin yksimielisesti. Hyväänä pidetään myös tutkintojen laaja-alaisuutta, osaamisperusteisuutta ja joustavuutta sekä työelämälähtöisyyttä. Lausunnoissa todetaan myös, että tutkintojen kehittämisessä tulisi huomioida soveltamismahdollisuudet koulutusviennissä ja eri toimintaympäristöissä. Lausunnoissa kannatetaan yksimielisesti esitettyä perustutkinnon 180 osaamispisteen laajuutta sekä aikasidonnaisuuden poistamista. Perustutkinnon laajuuden kytköstä lukiokoulutuksen laajuuteen toisaalta puolletaan, toisaalta esitetään poistettavaksi. Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuuden suhteen näkemykset jakautuvat: osa kannattaa selkeästi kolmea eri laajuutta, mutta osa pitää kolmea laajuutta monimutkaisena ja hämmentävänä.

Ammatillisten tutkintojen muodostumista nykyiseen tapaan pakollisista ja valinnaisista ammatillisista tutkinnon osista kannatetaan yksimielisesti. Samoin kannatetaan laajasti perustutkinnon muodostumista ammatillista ja yhteisistä tutkinnon osista. Lisäksi kannatettavana ja tärkeänä pidetään mahdollisuutta yhdistellä lukio-opintoja ja ammatillisia tutkinnon osia. Useissa lausunnoissa todetaan, että myös jatkossa on huolehdittava mahdollisuudesta suorittaa kaksi tutkintoa (ylisoppilastutkinto ja ammatillinen tutkinto) yhtä aikaa. Lähes kaikki tutkinnon muodostumiseen kantaa ottaneet lausunnonantajat pitävät tärkeänä, että ammatillisissa tutkinnoissa on tarjolla jatko-opintovalmiuksia ja elinikäistä oppimista tukevia tutkinnon osia.

Lausunnonantajat kannattavat varsin yksimielisesti joustavia ja yksilöllisiä opintopolkuja, yhteen henkilökohtaistamisprosessiin ja yhteen henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOS) siirtymistä sekä erityisen tuen ja ohjauksen sisällyttämistä henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan. Hyväänä pidetään myös työelämän osallistumista HOS:n laadintaan, vaikka toisaalta pohditaan, onko työelämässä käytännössä mahdollisuuksia osallistua suunnitteluun. Lausunnoissa ollaan pääosin yksimielisiä

siitä, että lakiehdotuksessa on henkilökohtaistamisen osalta liian tarkkaa ja yksityiskohtaista säätelyä. Lisäksi useat tahot toteavat, että lisääntyvä yksilöllisyys edellyttää, että koulutuksen järjestäjät huolehtivat riittävästä ohjauksesta ja neuvonnasta sekä ryhmän tuesta ja yhteisöllisyydestä. Lausunnoissa ollaan varsin yksimielisiä myös siitä, että osaamisen tunnustaminen on esitetyllä tavalla hyvä säätää koulutuksen järjestäjän velvollisuudeksi. Monissa lausunnoissa kannetaan kuitenkin huolta osaamisen laadun varmistamisesta.

Lausunnoissa kannatetaan yksimielisesti esitettyä siirtymistä yhteen näyttöperusteiseen tapaan suorittaa ammatillinen tutkinto. Samoin kannatetaan ammatillisten tutkinnon osien osaamisen osoittamista käytännön työtehtäviä tekemällä. Valtaosassa lausuntoja suhtaudutaan erittäin kriittisesti siihen, että näytöt on esityksen mukaan tiukasti säädetty järjestettäväksi työpaikoilla. Lausunnonantajien mukaan näytöt on voitava järjestää myös muualla, joten säädösten sanamuotoja toivotaan lievennettäväksi tältä osin. Lausunnoissa kannetaan huolta työpaikkojen riittävydestä ja laadusta sekä erityisesti opiskelijoiden oikeusturvasta ja ammatillisen osaamisen kaventumisesta, jos näytöt ovat mahdollisia vain työpaikoilla.

Osaamisen arviointia esitetyllä tavalla tutkinnon osittain sekä ammatillisten tutkinnon osien kahta arvioijaa (toinen edustaa koulutuksen järjestäjää, toinen työelämää) kannatetaan laajasti. Toisaalta monissa lausunnoissa ollaan huolissaan opiskelijan oikeusturvasta silloin, kun työelämän arvioijaa ei ole mahdollista saada. Tästä syystä säädöksiin toivotaan esitettyä lievempää muotoilua. Valtaosassa lausuntoja korostetaan, että arvioinnin laatu ja arvioijien osaaminen on aina varmennettava. Lausunnoissa kannatetaan laajasti sitä, että koulutuksen järjestäjä antaa todistukset. Koulutuksen järjestäjät kuitenkin toivovat, että todistuksilla olisi yhtenäiset, nykyistä yksinkertaisemmat ja valtakunnalliset pohjat.

Suuri osa lausunnonantajista pitää ehdotusta työpaikalla järjestettävästä koulutuksesta kannatettavana, mutta vielä keskeneräisenä ja täsmennystä vaativana. Esitysluonnoksen peruslinjausta, jonka mukaan uusi koulutussopimus on ei-työsuhteinen ja oppisopimus on määräaikaiseen työ- tai virkasuhteeseen perustuva, kannatetaan laajasti. Suurimmaksi ongelmaksi ehdotuksessa koetaan se, ettei siitä käy selkeästi ilmi, miten oppisopimus- ja koulutussopimussuhteet poikkeavat toisistaan. Ohjauks-, säätely- ja rahoitusjärjestelmän ei ehdotetussa muodossa nähdä muodostavan selkeää kokonaisuutta, jossa ohjattaisiin ammatillista koulutusta ja työpaikalla järjestettävää koulutusta kansallisten koulutuspoliittisten tavoitteiden mukaisesti. Lausunnonantajat ovat huolissaan erityisesti myös siitä, onko työ- ja elinkeinoelämä sitoutunut siihen, että koulutusta ollaan siirtämässä enemmän työpaikoille. Haasteena pidetään myös sitä, löytyykö työpaikalla järjestettävään koulutukseen soveltuvia työpaikkoja riittävästi, ja miten yritysten resurssit riittävät.

Oppisopimuskoulutuksessa työnantajalle maksettavaa koulutuskorvausta nykytilaa vastaavasti kannatetaan, mutta sen vähimmäismäärästä toivotaan säädettävän asetuksella. Koulutussopimuksessa koulutuskorvauksen tarpeellisuus jakaa lausunnonantajien mielipiteitä. Suurin osa koulutuksen järjestäjistä pitää hyvänä ehdotusta, että koulutuskorvausta ei maksettaisi koulutussopimuksessa. Vastaavasti työ- ja elinkeinoelämä, työnantajajärjestöt ja sosiaali- ja terveystieteiden ammattijärjestöt pitävät tarpeellisenä turvata koulutuskorvauksen maksamisen koulutussopimuksessa työpaikoille ja vastuukouluttajalle. Ehdotetun uuden koulutussopimuksen nähdään heikentävän nykyistä toimivaa käytäntöä silloin, kun opiskelija on voinut esimerkiksi osan työssäoppimisjaksosta suorittaa palkallisena erilaisten sijaisuuksien hoitamisena. Lausunnonantajien mukaan halutaan edelleen turvata se, että opiskelijalla on mahdollisuus myös ansiotyöhön koulutussopimuksen aikana.

Osa lausunnonantajista esittää, että yrittäjien oppisopimuskoulutus säilyisi nykytilan mukaisena, jolloin turvattaisiin opintososiaaliset etuudet yrittäjälle jatkossakin. Lausunnoissa esitetään myös, että oppisopi-

muskoulutuksen ja koulutussopimuksen rahoituksen painotusten ja kertoimien olisi oltava samat. Oppisopimuskoulutuksen järjestämisen rajoittamista järjestämisluvissa ehdotuksen mukaisena vain koulutustehävän mukaisesti tutkintoihin vastustetaan lähes kaikkien lausunnonantajien taholta. Lausunnonantajien näkemysten mukaan oppisopimuskoulutusta tulisi voida jatkossakin järjestää työ- ja elinkeinoelämän kysynnän perusteella kaikkiin tutkintoihin, jotta alueen työvoimatarpeisiin voidaan joustavasti vastata. Suurin osa lausunnonantajista toteaa myös, että oppisopimuskoulutusta täytyy jatkossakin voida ostaa toiselta koulutuksen järjestäjältä.

Useat lausunnonantajat katsovat, että koska koulutuksen järjestäjä voisi toiminta-alueensa lisäksi järjestää opetusta vapaasti eri puolella maamme, tulisi esityksessä täsmentää, miten kunnan vastuulla olevien oppilas- ja opiskelijahuoltolain palvelujen järjestämisvastuu määräytyy. Etuuksien osalta lausunnonantajat eivät pidä esitettyä maksuttoman ruokailun laajentamista kannatettavana, koska sen todetaan aiheuttavan lisää kustannuksia koulutuksen järjestäjille. Lausunnoissa todetaan, että mikäli oikeus maksuttomaan ruokailuun laajenee, tulee siitä aiheutuvat kustannukset korvata koulutuksen järjestäjille täysimääräisesti.

Koulutuksen ja työelämän välistä yhteistyötä pidetään lausunnoissa välttämättömänä ammatillisessa koulutuksessa. Tarpeellisenä pidetään myös vuoropuhelua työ- ja elinkeinohallinnon ja työvoimakoulutuksen järjestämisluvun saaneiden välillä sekä yhteistyötä muiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja muiden koulutusasteiden järjestäjien kanssa. Työelämän tosiasialliset mahdollisuudet ja halu laajenevaan yhteistyöhön arveluttavat joitakin lausunnonantajia, joten niistä toivotaan lisäselvitystä, samoin rahoitusleikkausten ja reformin vaikutuksista yhteistyöhön lukioiden kanssa.

Koulutusviennin mahdollistamista pidetään lausunnoissa yleisesti myönteisenä asiana. Osa lausunnonantajista kuitenkin katsoo, että koulutusvienti ei saisi rajoittua pelkästään esitettyyn tilauskoulutukseen. Joissakin lausunnoissa esitetään myös, ettei koulutuksen maksajaa pitäisi määrittellä EU- ja ETA-alueen ulkopuolella järjestettävässä koulutuksessa nyt esitetyllä tavalla, vaan että tilauskoulutuksen maksaja voisi olla muukin kuin esitetyt tilaajatahot.

Esitetyn rahoitusjärjestelmän perusrakennetta ja toimivuutta kommentoivat lausunnonantajat pitävät rahoitusjärjestelmän pääpiirteitä kannatettavina. Rahoitusjärjestelmään suhtaudutaan kuitenkin myös kriittisesti, ja useat lausunnonantajat katsovat esityksen olevan vielä keskeneräinen ja monimutkainen, minkä lisäksi järjestelmää ei pidetä riittävän läpinäkyvänä. Osassa lausuntoja kritisoidaan ministeriön ohjauksen kasvua muun muassa budjettiperusteisuuden siirtymisen, strategiarahoituksen suuren osuuden, perusrahoituksen harkinnanvaraisen osuuden sekä opiskelijavuosista päättämiseen liittyvän harkinnanvaraisuuden näkökulmasta. Lausunnoissa myös esitetään harkinnanvaraiseen rahoitukseen selkeitä kriteereitä. Suhteellisen järjestelmän pelätään johtavan suoritetehtailuun ja sen myötä laadun heikkenemiseen. Sen vuoksi lausunnoissa ehdotetaan muun muassa, että perusrahoituksen määrän opiskelijavuotta kohden tulisi olla vakio eikä suhteellinen.

Monet lausunnonantajat pitävät esitettyä suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen osuutta liian korkeana. Lausunnonantajat ehdottavat yleisimmin perusrahoituksen osuudeksi 60 prosenttia, suoritusrahoituksen osuudeksi 30 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuudeksi 10 prosenttia. Suurempaa perusrahoitussuutusta ehdottavat etenkin asiasta lausuneet koulutuksen järjestäjät. Elinkeinoelämän ja työnantajien järjestöt kannattavat puolestaan esitettyä rahoitusosuuksien (50/35/15) jakaumaa. Rahoitusosioista lausunnoissa kommentoidaan eniten vaikuttavuusrahoitusta.

Myönteisinä rahoitusjärjestelmän ohjausvaikutuksina lausunnoissa nähdään esimerkiksi, että se kannustaa muuttamaan toimintaa asiakaslähtöiseksi, huomioimaan aiemmin hankitun osaaminen, kohdentamaan koulutusta työelämän ja yhteiskunnan tarpeita vastaavaksi, seuraamaan opiskelijoiden opintojen etenemistä ja tutkintojen loppuun saattamista sekä työllistymistä nykyistä paremmin. Keskeisenä ongelmana esityksessä lausunnonantajat kokevat ennakoitavuuden puutteet. Ennakoitavuuden ongelmien syynä nähdään muun muassa rahoitusjärjestelmän suhteellisuus, perusrahoituksen liian pieni osuus, budjettiperusteisuus, tietojen ajallinen viive, ministeriön harkintavalta sekä rahoituksen vuosittainen vaihtelu.

3 Lausunnonantajien näkemykset ehdotuksesta laiksi ammatillisesta koulutuksesta

3.1 Reformin tavoitteet

Suurin osa lausunnonantajista kannattaa ammatillisen koulutuksen reformin tavoitteita kokonaisuutena. Yleisesti lausunnonantajat kannattavat myös siirtymistä yhteen lakiin. Lausunnonantajista AMKE ry, Lounais-Suomen AVI, Svenska enheten ja AMI-säätiö kannattavat yhteen lakiin siirtymisen ohella myös siirtymistä yhteen järjestämislupaan, tutkinnon suorittamistapaan ja henkilökohtaistamisprosessiin. Lausunnonantajista JHL katsoo, että ammatillisen koulutuksen reformin tavoite ja perimmäinen tarkoitus on esityksen perusteella jäänyt epäselväksi. KARVIN lausunnon mukaan reformin toteuttamista ja tavoitteiden toteutumista tulee seurata systemaattisen ja kattavan ulkoisen arvioinnin avulla sekä tuottaa tietoa ammatillisen koulutuksen edelleen kehittämisen tueksi.

Ohjaus-, säätely- ja rahoitusjärjestelmän ei nähdä ehdotetussa muodossa muodostavan selkeää kokonaisuutta, jossa ohjattaisiin ammatillista koulutusta kansallisten koulutuspoliittisten tavoitteiden mukaisesti. Lainsäädäntöhankkeen tavoitteet ja tarve sekä se, miten ne esityksen mukaisilla muutoksilla saavutetaan, katsotaan jäävän epäselväksi. Lausunnonantajien mukaan esityksessä tulisi kuvata esitettyjen muutosten vaikutus nykyiseen koulutusjärjestelmään (mm. Keuda, Rovaniemen kky, Kuntaliitto, Helsingin kaupunki, Opso ry, Lapin liitto, SuPer, Kunnallinen työmarkkinalaitos, Helsinki Business College Oy, Varsinais-Suomen liitto, Ammatillisen aikuiskoulutuksen johtajat ry). Lisäksi OAJ esittää lausunnoissaan, että hallituksen esityksen vaikutusarviointiin on sisällytettävä koko toista astetta koskeva muutosten vaikutusten arviointi. Valtiovarainministeriö ja oikeusministeriö toteavat, että esityksestä puuttuu arviointi suhteessa perustuslakiin ja sivistyksellisiin oikeuksiin. Svenska enheten katsoo, että esityksessä uudistuksen tavoitteet on kuvattu liian yleisellä tasolla ja ylioptimistisesti.

Muutamien lausunnonantajan mielestä hallituksen esitysluonnoksesta puuttuu koulutuspoliittinen linjaus, joka määrittäisi ammatillisen koulutuksen tehtävää osana koulutusjärjestelmää (toisen asteen kokonaisuus, tosiasiallinen jatko-opintokelpoisuus) (Keski-Pohjanmaan kky, OAJ, Oy Porvoo Int. College, SAMI, Vantaan kaupunki, Opso ry). Ehdotuksessa tulisi määritellä yhteiskunnan tahtotila ammatilliselle koulutukselle, jottei koulutuksen rahoituksen suuntaaminen jää liiaksi koulutuksen järjestäjän harkintaan (Suomen Yrittäjät, Koneyrittäjien liitto ry). Muutaman lausunnonantajan mukaan eduskunnalla tulee edelleen olla mahdollisuus ohjata keskeisten koulutuspoliittisten tavoitteiden toteutumista, jotta erilaiset koulutuspoliittiset päämäärät voidaan varmistaa (STTK, SAK, Ami-säätiö, JHL).

Muutamassa lausunnoissa arvioidaan lakiehdotuksen vaarantavan ruotsinkielisen ammatillisen koulutuksen järjestämisen muun muassa kielestä johtuvien korkeampien kustannusten vuoksi (Svenska enheten, Folk-

tinget, Folkhälsan, SÖFUK, Varsinais-Suomen liitto). Kahden lausunnon mukaan säätelyn purkutavoite ei toteudu, koska lakiesitys on liian yksityiskohtainen (AMKE ry, Etelä-Karjalan kky).

Useammassa lausunnossa ammatillisen koulutuksen uudistuksen aikataulua pidetään liian tiukkana, eikä hallituksen esitysluonnoksen nähdä olevan vielä riittävän yhtenäinen kokonaisuus (mm. Lapin AVI, Svenska enheten, Ammatillisen koulutuksen johtajat, SÖFUK, Kuntaliitto, Raahen kky, Sataedu, Savon kky). Lisäksi yksittäisissä lausunnoissa katsotaan, etteivät yritykset ole muodollisesti sitoutuneet reformiin (Akava, Maa-seudun elinkeinot ja osaaminen (MESI) -verkosto). Useassa lausunnossa nostetaan esiin, että ammatillisen koulutuksen uudistuksen vaikutusten arviointiin tulee kiinnittää enemmän huomiota esityksen jatkovalmistelussa.

Ammatillisen koulutuksen uudistuksen suhde valmisteilla olevaan maakuntauudistukseen otetaan huomioon monissa lausunnoissa. Esimerkiksi ELY-keskusten lausunnossa todetaan, että hallituksen esityksen luonnoksessa ei oteta riittävästi huomioon maakuntauudistusta. Maakuntauudistuksen mukaisesti alueilla tulisi olla toimivat koulutus- ja palvelumarkkinat. Muutama lausunnonantaja arvioi opiskelijahuollon tulevaisuuden sote- ja maakuntauudistuksessa huolestuttavan ammatillisen koulutuksen järjestäjiä (Kajaanin kaupunki, Omnia, Oy Porvoo Int. College). Myös valtiovarainministeriön lausunnossa pyydetään ottamaan huomioon jatkovalmistelussa opiskelijahuollon tulevaisuus sote- ja maakuntauudistuksessa. Työ- ja elinkeinoministeriön lausunnossa puolestaan todetaan, että tulevan kasvupalvelun toteutusmallin kannalta on oleellista, että työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla ja tulevalla maakuntahallinnolla on lakiin perustuva mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusrahoitetun työvoimakoulutuksen järjestämislupien myöntämisprosessiin, koulutuksen järjestäjille myönnettävää rahoitusta koskeviin päätöksiin ja toteutettavan koulutuksen sisällölliseen ja laadulliseen suuntaamiseen eri alueilla sekä opiskelijavalintoihin. Lausunnon mukaan tämä rooli tulee selkeästi tuoda esiin hallituksen esityksen perusteluissa sekä varsinaisissa lakipykälissä. Samoin tulee näkyä rooli em. päätöksiä ja ratkaisuja koskevissa muutosprosesseissa. Lisäksi muutamassa lausunnossa otetaan esille ammatillisen koulutuksen järjestämisvastuun siirtyminen maakunnille (ELY-keskukset, Etelä-Karjalan liitto, Lappeenrannan kaupunki). Näissä lausunnoissa esitetään, että valmistelussa tulee luoda edellytykset sille, että ammatillinen koulutus voisi siirtyä maakuntien järjestämisvastuun piiriin.

Ammatillisen koulutuksen reformia koskevan esitysluonnoksen yleisperusteluihin sisältyvässä toteuttamisvaihtoehdot -luvussa otetaan esille yhtenä toteuttamisvaihtoehtona ammatillisen koulutuksen järjestäminen osakeyhtiömallisena. Kahdeksan lausunnonantajaa kannattaa vaihtoehtoiseen osakeyhtiömalliin siirtymistä ammatillisen koulutuksen järjestämisessä (EK, Kemianteollisuus, Mikkelin kaupunki, HBC, Metsäteollisuus, Sivistystyönantajain liitto ry, Teknologiateollisuus ry). Lounais-Suomen kky ja Kuntaliitto katsovat puolestaan, että koulutuksen järjestäjän on voitava itse päättää, millä tavalla se hallintonsa organisoii. Esityksessä yhtenä toteuttamisvaihtoehtona mainittua osakeyhtiömallia kommentoineista lausunnonantajista JHL ei kannata koulutuksen yhtiöittämistä, koska mallin nähdään vähentävän läpinäkyvyyttä ja työelämäyhteistyötä. SAK suhtautuu myös varauksellisesti yhtiöittämiseen, joka voisi sen näkemyksen mukaan hankaloittaa ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteistyötä. Lisäksi STTK katsoo, että yhtiöittäminen heti uudistuksen alussa veisi huomion koulutuksen kehittämisestä hallinnon kehittämiseen.

Lausunnonantajista muun muassa AMKE ry ja Ami-säätiö kannattavat esitystä siitä, että jatkossakin koulutusta järjestävät erilaiset organisaatiot. Monimuotoisen koulutuksenjärjestäjäverkoston katsotaan muun muassa takaavan toimialan myönteisen kehittämisen. Lausunnonantajista erityisesti kunnat kannattavat nykyistä käytäntöä, jossa kunnat voivat järjestää ammatillista koulutusta (Helsingin kaupunki, Etelä-Savon

Koulutus Oy, Kajaanin kaupunki, Karstulan kunta, Pietarsaaren kaupunki, Porvoon kaupunki, Satakuntaliitto).

Yksityisten koulutusyhtiöiden asemaan kantaa ottaneista lausunnonantajista ELY-keskukset ja Yksityiset koulutusyhtiöt toteavat ammatillisen koulutuksen uudistuksen heikentävän yksityisten koulutusyhtiöiden asemaa koulutusmarkkinoilla. Lisäksi Henkilöstöpalveluyritysten liitto ry katsoo, että yksityisille koulutusyhtiöille tulee taata koulutuksen järjestämisluvat tasavertaisesti.

3.2 Yleiset säännökset (luku 1)

Määritelmät ja käsitteet

Esityksen mukaan lakiehdotuksen 1 luvussa olisivat yleiset säännökset muun muassa lain soveltamisalasta, ammatillisten tutkintojen ja ammatillisen koulutuksen tarkoituksesta sekä käytettävistä määritelmistä. Määritelmiin ja käsitteisiin suoraan kantaa ottaneet lausunnonantajat (20 lausuntoa) pitävät hyvänä sitä, että määritelmiä on koottu yhteen lain ensimmäiseen lukuun. Hyvänä pidetään myös nykyisen ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen käsitteistön yhdenmukaistamista uudessa laissa.

Lausunnoissa toivotaan kuitenkin, että käsitteiden määrittelyä täsmennetään edelleen, sillä osa käsitteistä jää epäselväksi ja samasta asiasta saatetaan käyttää hallituksen esityksen eri kohdissa ja pykälissä eri käsitteitä. Epäselvänä pidetään muun muassa *tutkinnon suorittajan ja opiskelijan* välistä suhdetta sekä käsitteitä *hakija, hakeutuja, opiskelijavuosi, suorite, suoritepäätös, vaativa erityinen tuki ja työelämän toimintakokonaisuus*. Lausunnoissa todetaan, että käsitteiden tulisi olla yksiselitteisiä ja yhteneviä niin lakitekstissä, sen perusteluissa kuin asetuksissa ja tutkinnon perusteissakin. Lausunnoissa esitetään myös joitakin konkreettisia muutosehdotuksia käsitteiden määrittelyyn. Oikeusministeriön lausunnon mukaan hakija ja hakeutuja -termien osalta esitysluonnoksessa jää epäselväksi, minkä tyyppistä hakeutujan tahdonilmaisua voidaan pitää lakiehdotuksessa tarkoitettujen koulutuksen järjestäjän velvollisuuksien syntymisen kannalta riittävänä. Sääntelyltä on perustuslain 80 § huomioon ottaen edellytettävä riittävää täsmällisyyttä. Myös oikeusministeriö huomauttaa, että lain soveltamista keskeisesti määrittäviä käsitteitä tulee käyttää säännösetuoksissa ja perusteluissa johdonmukaisesti.

3.3 Tutkinnot ja koulutukset (luku 2)

Tutkinnot ja tutkintotyypit

Lakiehdotuksen mukaan ammatillisia tutkintoja olisivat nykytilaa vastaavasti ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Esityksen mukaan tutkintorakenteeseen kuuluvien ammatillisten tutkintojen sijoittamisesta koulutusaloille opetus- ja kulttuuriministeriön antamassa tutkintorakennasetuksessa luovuttaisiin. Myös ammatillisten perustutkintojen osaamisalojen säätämisestä tutkintorakennasetuksessa luovuttaisiin, ja osaamisaloista määrättäisiin tutkinnon perusteissa kuten ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osaamisaloista jo nykyisin.

Yleisesti lausunnoissa kannatetaan tutkintorakenteen selkeyttämistä (mm. Äidinkielen opettajain liitto ry, Teknologiateollisuus ry, YAOL ry, Tehy ry, KKY Lappia, SAK, AVI Lounais-Suomi, Kemiateollisuus ry). Lausunnoissa pidetään myös esitettyä tutkintorakenteen kolmiportaisuutta kannatettavana (mm. Suomen

Yrittäjät, Itä-Karjalan kansanopisto, LVM, Omnia, STTK, AVI:t, Kajaanin kaupunki, Koneyrittäjien liitto ry, Kehitysvammaliitto ry, Turun kaupunki). Lisäksi muutaman lausunnonantajan näkemyksen mukaan eri tutkintotyypit muodostavat selkeän perustan ammatillisen koulutuksen kokonaisuudelle yhdessä valmentavan koulutuksen kanssa (TAKK, Lapin AVI, SAK). Esityksen mukainen tutkintojen laaja-alaistaminen ja yhdistäminen tai vähentäminen koetaan myös muutamissa lausunnoissa hyvänä asiana (TAKK, Vantaan kaupunki, Teknologiateollisuus ry, Keuda, Maaseudun elinkeinot ja osaaminen (MESI) -verkosto, Pohjois-Karjalan kky). Lausunnonantajista Lappeenrannan ja Imatran kaupungit pitävät tutkintojen osaamisperusteisuutta, tutkintojen ohella tutkintojen osien suorittamista sekä asiakaslähtöisyyttä kannatettavana. Finanssialan Keskusliitto pitää perusteltuna siirtymistä osaamiskokonaisuuksiin ja tutkinnon osiin sekä osaamisen täydentämismahdollisuutta tärkeänä myös työssä oleville.

Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt ry ja PKKY toteavat lausunnoissaan, että tutkintojärjestelmän uudistaminen tulisi ajoittua aikataulullisesti reformin alkuun, koska se on merkittävä ja kiireellinen osa reformia. Suomen Yrittäjäopiston näkemyksen mukaan tutkintojen uudistamistyössä olisi otettava huomioon myös soveltamismahdollisuudet koulutusviennissä ja eri toimintaympäristöissä. Etelä-Savon maakuntaliiton näkemyksen mukaan tutkintorakenteen uudistaminen mahdollistaa monialaisen koulutustarjonnan ja moniosaamisen, jota pienet ja keskisuuret yritykset tarvitsevat. JHL ry ja Sähkötekniset työnantajat STTA ry huomauttavat kuitenkin, että myös työelämän tulee olla mukana tutkintojen kehittämistyössä. Vaasan kaupungin mukaan tutkintojen muodostumisen tulee olla rakenteeltaan ja valinnaisuuksiltaan sellaisia, että tutkinnon osien valinnat ovat selkeitä ja yksinkertaisia tutkinnon suorittajille.

VATES-säätiö toteaa, että ehdotettu uusi tutkintorakenne mahdollistaa koulutusalat ylittävät, työelämän tarpeisiin vastaavat tutkinnot ja laajan valinnaisuuden. Kuntaliiton näkemyksen mukaan on myönteistä, että tutkinnot muodostuvat esitetyllä tavalla työelämälähtöisesti. Kuntaliitto myös kannattaa koulutusaloista luopumista, mutta toisaalta TEHY ja SAK pelkäävät, että koulutusaloista luopuminen voi aiheuttaa sote-alalla sekaannusta.

Esityksen mukaan lakiehdotuksessa tarkoitettu ammatillinen perustutkintokoulutus ja valmentava koulutus olisivat opiskelijalle maksuttomia. Ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkintokoulutuksessa sekä muussa ammatillisessa koulutuksessa koulutuksen järjestäjä voisi periä opiskelijalta kohtuullisen opiskelumaksun. Valo-valmennus kannattaa lausunnossaan ammatillisten perustutkintojen maksuttomuutta, mutta katsoo, että myös ammattitutkintojen tulisi olla maksuttomia ilman tutkintokoulutusta oleville ja kaikkein haasteellisimmille opiskelijoille. Ammattitutkintoa pidetään tärkeänä vaihtoehtona niille, joilla aiemmat opinnot ovat keskeytyneet. Suomen Yrittäjät ja Koneyrittäjien liitto ry katsovat, että tutkintojärjestelmässä tulee olla tarjolla myös jatkotutkinnoissa selviytymistä tukevia tutkinnon osia. Suomen Yrittäjät katsoo myös, että yhteiset tutkinnon osat tulee integroida ammatillisiin opintoihin.

Muutamassa lausunnossa katsotaan, että valmentava koulutus tulisi olla laajasti käytössä eri koulutuksen järjestäjillä ja riittävästi resursoitu yhä laajemmalle kohderyhmälle. Näkövammaisten liitto ry:n mielestä valmentavasta koulutuksesta on voitava palata takaisin aiempiin opintoihin tai työelämään. Lisäksi yksittäisiä tutkintoja koskien lausunnoissa kiinnitetään huomiota mm. seuraaviin asioihin: porotalouden ammattitutkinto olisi säilytettävä itsenäisenä tutkintona, minkä lisäksi saamelaiskäsityön ammattinimikkeiden säilyttäminen koetaan tärkeäksi (Saamelaisalueen koulutuskeskus). Tärkeänä pidetään myös, että lapsi- ja perhetyön perustutkinnon järjestäjäverkosto olisi riittävän laajuinen ja laadukas, eikä siihen tulisi lisätä järjestäjiä (Kalajoen Kristillinen opisto ja Kirkkohallitus). Kuntaliitto ja liikenne- ja viestintäministeriö esittävät, että rautatiealan koulutus tulisi siirtää liikenne- ja viestintäministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriön

hallinnonalalle. Etelä-Savon ELY-keskus ehdottaa puolestaan kotoutumiskoulutuksen siirtoa kokonaan (sis. luku- ja kirjoitustaidon opetus) työ- ja elinkeinoministeriöltä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle edellyttäen, että rahoitus säilyy.

Tutkintojen mitoitusperusteet ja laajuus

Perustutkinto

Tutkintojen mitoitusperusteisiin ja laajuuteen kantaa ottaneista lausunnonantajista suurin osa kannattaa perustutkinnon esitettyä laajuutta, joka olisi 180 osaamispistettä (Jyväskylän kky, Kajaanin kaupunki, Kemianteollisuus ry, OPSO ry, Tehy ry, Suomen Yrittäjät ry). Lisäksi AMKE ry:n mukaan perustutkinnon tulisi olla vähintään 180 osaamispistettä.

Opetushallitus kiinnittää lausunnossaan huomiota ammatillisen perustutkinnon suhteeseen lukiokoulutuksen laajuuteen. Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan Opetushallituksen tulisi laatia ammatillisten perustutkintojen perusteet siten, että tutkinnot vastaavat laajuudeltaan lukiolain 7 §:ssä säädettyä lukion oppimäärän laajuutta. Opetushallituksen näkemyksen mukaan ei ole perusteltua sitoa ammatillisten tutkintojen mitoitusta toisen koulutusmuodon oppimäärän laajuuteen. SAK puolestaan toteaa lausunnossaan, että toisen asteen yhtenäisyydestä on syytä pitää kiinni, ja ammatillisten perustutkintojen perusteet tulee jatkossakin rakentua lukiolakia vastaavasti. Opetushallitus muistuttaa, että esitetty perustutkinnon laajuuden määrittely osaamispisteinä edellyttää muutosta lukiolain 18 a §:ään, jossa säädetään oikeudesta osallistua ylioppilastutkinnon suorittamiseen. AMEO-verkoston ohella Opetushallitus kuitenkin kannattaa sitä, että hallituksen esitysluonnoksessa nykyinen ammatillisen perustutkinnon ajallinen kesto on poistettu.

Pohjois-Karjalan kky huomauttaa lisäksi, että osaamispiste käsitteenä olisi määriteltävä selkeästi ja ymmärrettävästi eri tahojen erilaisten tulkintojen välttämiseksi.

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot

Esityksen mukaan ammattitutkintojen laajuus olisi 120, 150 tai 180 osaamispistettä ja erikoisammattitutkintojen laajuus olisi 160, 180, tai 210 osaamispistettä. Lausunnonantajista mm. Suomen Yrittäjät kannattaa ehdotuksen mukaista kolmiportaisen tutkintorakenteen säilyttämistä sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuuden kolmea vaihteluväliä. Pohjois-Karjalan kky ja TEHY eivät puolestaan kannata tutkintojen laajuuden vaihteluvälejä. Pohjois-Karjalan kky:n mukaan laajuusmäärittelyssä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta esitetyt kolme eri laajuusmittaa vaikeuttavat asian ymmärtämistä, eikä niitä pidetä koulutusjärjestelmään sisältyvien tutkintojen loogisuuden näkökulmasta perusteltuna. Myös muutamat muut lausunnonantajat pitävät esitystä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen mitoitusperusteista ja laajuudesta monimutkaisena tai epäselvänä. Lausunnoissa katsotaankin, että esitys vaatii tältä osin selkeyttämistä tai yksinkertaistamista (AMKE ry, Jyväskylän kky, Kemianteollisuus, Pohjois-Karjalan kky, YAOL Yksityisten ammatillisten oppilaitosten liitto ry).

Muutamassa lausunnossa ehdotetaan lisäksi vaihtoehtoisia esityksiä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuudeksi. AMKE ry ja Kajaanin kaupunki ehdottavat laajuudeksi 90–120 osaamispistettä, Jyväskylän kaupunki ehdottaa ammattitutkinnon laajuudeksi 150 osaamispistettä ja erikoisammattitutkinnon laajuudeksi 180 osaamispistettä. SÖFUK ehdottaa ammattitutkintojen laajuudeksi 120 osaamispistettä ja erikoisammattitutkintojen laajuudeksi 160 osaamispistettä. Yksityisten ammatillisten oppilaitosten liitto ry ehdottaa vaihtoehdoksi kahta jakoluokkaa, jotka olisivat 150/180 ja 180/210.

Valmentavien koulutusten mitoituserusteet ja laajuus

Valmentavien koulutusten mitoituserusteiden ja laajuuden osalta lausunnonantajat ottavat kantaa erityisesti ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen (Valma) ajalliseen rajaamiseen. Esityksen mukaan ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus tulisi suorittaa yhdessä vuodessa, jollei opiskelijalle sairauden tai muun erityisen syyn vuoksi myönnetä suoritusajaksi pidennystä. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (Telma) suoritusajaksi määräytyisi opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella kuitenkin niin, että koulutuksen suoritusajaksi voisi olla enintään kolme vuotta.

Monet koulutuksen järjestäjät katsovat, että ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen rajoittaminen vuoteen ei ole tarkoituksenmukaista. Monessa lausunnossa esitetäänkin, että valmentavien koulutusten osalta tulisi poistaa aikasidonnaisuus (mm. Opetushallitus, Itä-Uudenmaan kky, Kouvolan kaupunki, Omnia, Oy Porvoo Int. College, Rovaniemen kky, Varsinais-Suomen liitto). Muutaman lausunnonantajan mielestä Valman yhden vuoden suoritusajaksi on hankalaa erityisesti aikuisille maahanmuuttajille (AMKE ry, Etelä-Savon Koulutus Oy, Itä-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä). Lisäksi Omnia ja AMKE ry esittävät poistettavaksi lakiehdotuksen 11 §:n 3 momentin viimeisen lauseen, jossa todetaan työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen suoritusajan voivan olla enintään kolme vuotta. Näiden lausuntojen mukaan laintasoinen ajallinen määrittely on ristiriidassa osaamisperusteisuuden kanssa.

Tutkintojen ja koulutusten muodostuminen

Ammatillisten tutkintojen muodostumiseen ottaa kantaa yhteensä 61 lausunnonantajaa. Niistä valtaosa kommentoi erityisesti yhteisiä tutkinnon osia sekä elinikäiseen oppimiseen ja jatko-opintoihin tarvittavia valmiuksia.

Ammatillisten tutkintojen muodostumista tutkinnon osista nykyiseen tapaan siten, että tutkinto sisältää vähintään yhden pakollisen ammatillisen tutkinnon osan ja vähintään yhden valinnaisen ammatillisen tutkinnon osan, pidetään lausunnoissa hyvänä. Samoin lausunnoissa kannatetaan sitä, että ammatillinen perustutkinto muodostuu jatkossa vain ammatillisista ja yhteistä tutkinnon osista, ja että vapaasti valittavista tutkinnon osista erillisinä tutkinnon osina luovutaan siten, että vastaava valinnaisuus sisällytetään ammatillisiin tutkinnon osiin. Muutama lausunnonantaja nostaa myönteisenä asiana esiin tutkintojen ja niiden osien joustavan käytön sekä laajan valinnaisuuden, mukaan lukien paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvat valinnaiset tutkinnon osat. Lausunnonantajista Akava ry ja muutama koulutuksen järjestäjä pitävät tärkeänä mahdollisuutta yhdistellä ammatillisten tutkintojen osia ja lukio-opintoja.

Yhteiset tutkinnon osat

Osa tutkinnon muodostumiseen kantaa ottaneista lausunnonantajista kannattaa selkeästi sitä, että yhteiset tutkinnon osat sisältyvät kaikkien perustutkinnon suorittajien tutkintoon (Tehy, STTK, Jyväskylän kky, Nuorisotutkimusseura, Äidinkielen opettajain liitto, Urheiluopistojen Yhdistys ry, SUKOL, Lapin AVI, Rovaniemen kaupunki) riippumatta siitä, onko tutkinnon suorittaja juuri perusopetuksen päättänyt vai työelämässä jo ollut. Yksi koulutuksen järjestäjä esittää erillisistä yhteisistä tutkinnon osista luopumista ja niihin nyt sisällytetyn osaamisen liittämistä osaksi ammatillisia tutkinnon osia, toinen puolestaan yhteisten tutkinnon osien sisällyttämistä perustutkintoon vain silloin, kun tavoitteena ovat jatko-opinnot korkeakoulussa. Muutama koulutuksen järjestäjä suhtautuu muutokseen varauksella ja toteaa, että yhteisten tutkinnon osien sisällyt-

täminen kaikkiin ammatillisiin perustutkintoihin lisää koulutuksen järjestäjien työtä ja kustannuksia, joten siihen pitäisi osoittaa lisärahoitusta.

STTK, SAK ja Nuorisotutkimusseura toteavat erikseen, että on hyvä, että ammatti- ja erikoisammattitutkintoa suorittavilla on jatkossa mahdollisuus suorittaa yhteisiä tutkinnon osia erillisinä tutkinnon osina.

Useissa lausunnoissa korostetaan, että ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmässä tulee olla tarjolla jatko-opinnoissa selviytymistä ja elinikäistä oppimista tukevia tutkinnon osia ja myös osaamista kehittävä koulutusta, jotta tutkinnon suorittajilla on realistiset mahdollisuudet pärjätä jatko-opinnoissa. Arenen mukaan ammatillisen tutkinnon ja koulutuksen tulisi nykyistä vahvemmin turvata se, että opiskelijat saavat tarvittavat valmiudet ja osaamisen kehittää osaamistaan myöhemmin korkeakouluopinnoissa. Tämän katsotaan vaativan osaamisen vertailukelpoisuutta yleissivistävän koulutuksen kanssa.

Lähes kaikissa lausunnoissa korostetaan riittävien yleissivistävien tietojen ja taitojen, muun muassa kieli-, viestintä- ja matemaattisten taitojen, työelämätaitojen, yhteiskuntataitojen, oman talouden hallinnan, sekä työ- ja toimintakyvyn merkitystä jatko-opintovalmiuksien, kansallisen sivistyksen tason ja työelämässä tarvittavien perustaitojen näkökulmasta. Mielipiteet siitä, minkä tietojen ja taitojen painoarvoa tulisi lisätä, vaihtelevat pitkälti sen mukaan, mitä tahoa lausunnonantaja edustaa. Esimerkiksi Valtion liikuntaneuvoston ja Liikunnan ja terveystiedon opettajat ry:n näkemyksen mukaan työ- ja toimintakykyä sekä liikunnallista elämäntapaa tukevaa osaamista tai opintoja pitäisi olla yhteisissä tutkinnon osissa laajemmin kuin nykyisin. Valtion liikuntaneuvosto katsoo, että liikunnan asema ammatillisen koulutuksen opintosisällöistä on tällä hetkellä vähäinen, ja että siirtyminen kohti näyttöpohjaista tutkintoa ja työelämälähtöistä opiskelua voi aiheuttaa sen, että liikunnan asema entisestään heikkenee. Vastaavasti Kuvataideopettajat ry nostaa esiin sosiaalisen osaamisen ja kulttuurisen, esteettisen ja kuvallisen lukutaidon sekä kuvallisen tuottamisen perusteiden hallinnan merkityksen tulevaisuuden työelämässä.

Kolmea yhteistä tutkinnon osaa kannattavat etenkin työelämän järjestöt ja osa koulutuksen järjestäjistä. SuPer toteaa, että yhteisten tutkinnon osat on mahdollista ryhmitellä kolmeksi tutkinnon osaksi, mutta näiden tutkinnon osien nimiä tulisi muuttaa niin, että sosiaalinen osaaminen ja kulttuurinen osaaminen näkyvät tutkinnon osien nimissä. OAJ, Kuvataideopettajat ry ja SÖFUK esittävät, että nykyinen yhteisten tutkinnon osien rakenne säilytettäisiin siten, että sosiaalinen ja kulttuurinen osaaminen olisi oma tutkinnon osansa. AMKE ry ja Omnia puolestaan esittävät, että yhteisten tutkinnon osien muodostumista ei määriteltäisi laissa tai vaihtoehtoisesti määrittely tehtäisiin nykytilannetta vastaavasti. Muutamissa lausunnoissa pelätään opiskelijoiden valinnan mahdollisuuksien kaventuvan, kun siirrytään esitetyllä tavalla neljästä yhteisestä tutkinnon osasta kolmeen tutkinnon osaan (AMEO-verkosto, SUKOL, Kuvataideopettajat ry).

Muutama koulutuksen järjestäjä katsoo, että yhteisten tutkinnon osien jakaminen erikseen arvioitaviin osa-alueisiin lisää koulutuksen järjestäjien työmäärää osaamisen arvioinnissa ja osaamisen tunnustamisessa. Osa-alueet pitäisi poistaa ja säätää vain tutkinnon osista, jotka voisivat olla nykyisiä osa-alueitakin, jos arvosanat tarvitaan niin tarkalla tasolla. OSKU ry:n ja erityisesti ammatillisten opettajakorkeakoulujen näkemyksen mukaan yhteisten tutkinnon osien merkinnät todistuksissa tulee muuttaa siten, että oppiainekohdaiset ja jatko-opintoihin tarvittavat arvosanat käyvät ilmi todistuksista.

OSKU ry ottaa kantaa yhteisten tutkinnon osien toteutukseen käytännössä. Se esittää, että yhteisten tutkinnon osien osalta etäopiskelu tulisi tehdä aidosti mahdolliseksi. Suomen Yrittäjät puolestaan tuo esiin yhteisten tutkinnon osien vahvemman integroinnin ammatillisiin opintoihin sekä erityisesti aikuisopiskelijoiden olemassa olevan osaamisen tunnustamisen, joka nostetaan esiin myös joissakin koulutuksen järjestä-

jien lausunnoissa. Toisaalta erityisesti opettajajärjestöt korostavat sitä, että vaikka yhteiset tutkinnon osat ja niiden osa-alueet toteutettaisiin integroituna ammatillisiin tutkinnon osiin, niitä tulisi aina opettaa ja osaamista arvioida ko. osa-alueen opettamiseen pätevä opettaja, jotta osaamisen laatu voidaan varmistaa. Lisäksi yhteisten tutkinnon osien lähiopetukselle halutaan parissa lausunnossa asettaa vähimmäismäärä.

Muutaman koulutuksen järjestäjän lausunnossa todetaan, että perustutkinnon muodostumista koskevien muutosten olisi luontevaa tulla voimaan vasta lukuvuoden alkaessa 1.8.2018. Tämän arvioidaan vähentävän koulutuksen järjestäjien työmäärää ja auttavan opiskelijoita hahmottamaan paremmin, millaista tutkintoa he ovat suorittamassa.

Tutkintojen ja koulutusten perusteet

Ammatillisten tutkintojen perusteisiin ottaa suoraan kantaa yhteensä 17 lausunnonantajaa. Lausunnoissa kommentoidaan etenkin tutkinnon perusteiden valmistelua, ymmärrettävyyttä ja rakennetta.

Eryteisesti useat työelämän järjestöt korostavat lausunnoissaan sitä, että tutkinnon perusteet tulee laatia myös jatkossa tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa. Työelämän edustajilla tulee olla vahva, näkyvä ja tosiasiallinen vaikutusmahdollisuus tutkinnon perusteiden kehittämiseen. Ammattiliitto Pro:n näkemyksen mukaan ehdotuksen mukaisilla uusilla työelämätoimikunnilla tulee olla selkeä rooli perusteiden valmistelussa. JHL toivoo osaamisen ennakointifoorumin ja sen tuottaman tiedon kytkeytyvän osaksi ammatillisten tutkintojen kehittämistä ja uudistamista. Myös Valtion liikuntaneuvosto korostaa perinpohjaisten analyysien tekemistä tulevaisuuden osaamistarpeista tutkinnon perusteiden laadinnan pohjaksi.

Muutamit koulutuksen järjestäjät toivovat, että tutkinnon perusteita uudistettaessa erityistä huomiota kiinnitetään perusteiden täsmällisyyteen, ymmärrettävyyteen, selkeyteen, ajanmukaisuuteen ja toimivuuteen, jotta tutkinnot suoritetaan mahdollisimman yhtenevästi eri puolilla maata. Nuohosalan Keskusliitto pitää tärkeänä muodostumissääntöjen huolellista määrittelyä varsinkin säänneltyjen ammattien osalta. STM puolestaan korostaa ammattitaitovaatimusten ja arvioinnin sekä näyttötyöpaikkojen kriteerien määrittelyn ja kuvaamisen tärkeyttä tutkinnon perusteissa, jotta myös työelämässä edellytetty teoreettinen osaaminen varmistetaan näytöissä.

Opetushallitus näkee tarpeellisena, että tutkinnon perusteissa määritetään, miltä osin tutkintoa ei voi muokata. Tämän nähdään olevan tärkeää erityisesti tutkinnoissa, jotka johtavat ammatteihin ja työtehtäviin, joissa on muun muassa potentiaalinen asiakas-, potilas- ja liikenneturvallisuusriski. Lisäksi Opetushallitus muistuttaa, että reformin toteuttamisen yhteydessä on myös laadittavina tutkintojen perusteet uuden ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen mukaisille laaja-alaisille tutkinnoille. Ammatillisen koulutuksen reformissa on kyse niin laajasta ja merkittävästä muutoksesta, että sen toimeenpanoon (muun muassa tutkinnon perusteiden laadintaan ja toimeenpanoon) tulee varata riittävä aika. Pohjois-Karjalan kky puolestaan korostaa, että tutkintorakenneuudistus ja uudet tutkinnon perusteet tulisi saada voimaan mahdollisimman varhain, jotta koulutuksen järjestäjät kykenevät ottamaan ne suunnitelmallisesti käyttöön.

Jatko-opintokelpoisuus

Ammatillisten tutkintojen jatko-opintokelpoisuuteen kiinnitetään huomiota useissa lausunnoissa. Esitysluonnoksen mukaan kaikki ammatilliset tutkinnot tuottaisivat edelleen yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin. Moni lausunnonantaja katsoo olevan hyvä ja yhdenvertaisuutta vahvistava asia, että am-

matillinen koulutus mahdollistaa jatko-opintoihin siirtymisen jatkossakin (mm. Salon seudun kky, OAJ, Mikeli, Pieksämäki, Nuorisotutkimusseura ry, Omnia, OSKU ry, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Axxell, Keuda, Metsäteollisuus ry). Lisäksi joidenkin lausuntojen mukaan jatko-opintokelpoisuus on itseisarvo kansallisessa koulutusjärjestelmässämme ja vaikuttaa siten myönteisesti ammatillisen koulutuksen vetovoimaan. Kuitenkin todellisesta jatko-opintokelpoisuudesta on huolehdittava ja jatko-opintoihin hakeutuville on tarjottava mahdollisuudet menestyä korkeakouluopinnoissa (OSEKK, Kuvataideopettajat ry). Muutamassa lausunnossa esitetään, että aidon jatko-opintokelpoisuuden varmistamiseksi jatko-opintokelpoisuus olisi mainittava myös laissa. Siten viittausta yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin ei pidetä riittävänä. Lisäksi esitetään, että todistuksiin tulisi merkitä jatko-opintoihin hakeutumisen edellyttämät arvosanat. Muutamien lausunnonantajien mielestä todellinen korkeakoulukelpoisuus vaarantuu, kun osaamista tunnustetaan ja tunnustetaan uudelleen menetelmin (mm. Arene, Haaga-Helia amk, HAMK, JHL, HBC, SAK, Savon kky, YAOL, Suomen Yrittäjät).

Työmarkkinajärjestöistä STTK, SAK ja Akava ry katsovat lausunnoissaan, että korkeakouluvalintoja on kehitettävä niin, että kaikille toiselta asteelta valmistuneille olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet jatko-opintoihin. Näiden lausuntojen mukaan väylä jatko-opintoihin on oltava vahva ja todellinen myös jatkossa koulutuksellisten umpikujien ehkäisemiseksi ja korkea-asteen rekrytointipohjan vahvistamiseksi. Lisäksi PKKY katsoo, että jatko-opintokelpoisuuden turvaamiseksi yhteiset tutkinnon osat tulisi jatkossa koostua osa-alueista, jotka arvioidaan numeerisesti. AMKE ry:n näkemyksen mukaan ammatillisen koulutuksen arviointiasteikkoa tulee muuttaa viisiportaiseksi (1–5) ja arviointikriteerit olisi laadittava tutkinnon osille. Lisäksi tutkintotodistuksen ja arvosanojen on oltava vertailukelpoisia ylioppilastutkinnon kanssa. AMKE ry, Akava ry ja Luksia korostavat, että jatko-opinnot on saatava työllistymisen kanssa yhdenvertaisiksi vaikuttavuusmittarissa.

Opetushallituksen lausunnossa todetaan ylioppilastutkintoon osallistumisoikeuden osalta, että koska ammatillisen koulutuksen laajuus ilmoitetaan osaamispisteinä, se poikkeaa lukiolaissa säädetystä ja edellyttää muutoksia. Jyväskylän kky esittää, että lakiehdotuksen 19 §:n perusteluissa on vielä korostettava, että ylioppilastutkinnon suorittamisen edellyttämiä lukio-opintoja voidaan järjestää myös ammatillisessa koulutuksessa.

Tutkintojen ja koulutusten vastaavuus työelämän ja erilaisten opiskelijakohderyhmien tarpeisiin

STTK katsoo esitetyn kolmiportaisen tutkintorakenteen palvelevan monipuolisesti työelämän ja eri toimialojen tarpeita. Myös esimerkiksi Turun kaupunki arvioi ammatillisten tutkintojen kolmiportaisuuden tukevan erityisesti aikuisten jatko-opintomahdollisuuksia ja osaamisen kehittämistä työuran aikana. Yksittäisissä lausunnoissa ammatillisten tutkintojen arvioidaan muodostavan jatkossakin selkeän perustan ammatillisen koulutuksen kokonaisuudelle. Myös muun muassa SAK katsoo, että esitetyt ammatilliset perustutkinnot ja ammatti- ja erikoisammattitutkinnot vastaavat määrittelyltään ja kriteereiltään työelämän ja opiskelijoiden erilaisiin osaamistarpeisiin.

Esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi koulutusalasääntelystä. Tältä osin SuPer kiinnittää huomiota siihen, että työelämässä on kuitenkin merkittävä joukko säädeltyjä ammattiryhmiä, erityisesti ns. SORA-ammattit, jotka sijoittuvat selkeästi omille aloille. Lausunnon mukaan lainsäädäntöä olisi siten tarkistettava säädeltyjen ammattien osalta (6 §).

Työelämätoimikunnat

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusista Opetushallituksen yhteydessä toimivista työelämätoimikunnista, jotka korvaisivat nykyiset tutkintotoimikunnat. Ehdotus uusista työelämätoimikunnista ja niiden tehtävistä jakaa lausunnonantajien mielipiteitä puolesta ja vastaan. Työelämätoimikuntia kommentoineista lausunnonantajista etenkin monet koulutuksen järjestäjät katsovat, että ehdotetut uudet työelämätoimikunnat ovat tarpeettomia tai ne ja niiden tehtävät jäävät epäselväksi (mm. Jyväskylän kky, Kajaanin kaupunki, Keuda, Koulutuskuntayhtymä Lappia, Luonnonvara-alan johtajat ry, Pop & Jazz Konservatorio, Savon kky, Suomen Konservatorioliitto, Tietojenkäsittelyalan koulutustoimikunta, Turun Konservatorio). Osassa lausunnoista todetaan työelämätoimikuntien ja niiden sihteeristöjen toiminnan tuntuvan tarpeettomalta, ja sen vuoksi niiden tehtävät olisi syytä siirtää esimerkiksi koulutuksen järjestäjille ja Opetushallitukselle. Työelämätoimikunnan tehtävien osalta useat lausunnonantajat esittävät, että opiskelija-arviointia koskevat oikaisupyynnöt tulisi käsitellä ensisijaisesti koulutuksen järjestäjien hallinnossa. Lisäksi työelämätoimikuntien ja KARVIN arvioidaan tekevän osittain päällekkäistä työtä. Myös KARVI näkee ongelmana työelämätoimikuntien tehtävien osittaisen päällekkäisyyden sen omiin lakisääteisiin tehtäviin koulutuksen järjestäjien tukemiseen laadunhallinnassa ja arvioinnissa sekä oppimistulosten arvioinnissa. Osa lausunnonantajista katsoo, että työelämätoimikunnan tehtävistä osa tulisikin siirtää KARVILLE.

Useat lausunnonantajat katsovat myös, että työelämätoimikunnista tai niiden sihteeristöistä ei tarvitsisi säätää lailla (mm. Jyväskylän kky, Kajaanin kaupunki, OSEKK, Peimarin kky, SAMI). Työelämätoimikuntia vastustavissa lausunnoissa todetaan myös, että uusille työelämätoimikunnille esitetyistä tehtävistä ei muodostu aitoa koulutuksen kenttää palvelevaa tehtävää. Työelämätoimikuntaa pidetään monessa lausunnossa myös ylimääräisenä hallinnollisena elimenä ja sellaisena myös AMKE ry arvioi sen näyttäytyvän etenkin koulutuksen järjestäjille.

Etenkin ammattijärjestöt ja työmarkkinajärjestöt puolestaan kannattavat uusia työelämätoimikuntia. Ammattiliitto Pro:n mukaan tutkintotoimikuntien tilalle tulevat työelämätoimikunnat eivät saa irtaantua tutkintojen perusteiden valmistelutyöstä. Sen mukaan työelämätoimikunnat on muodostettava siten, että työnantajilla ja työntekijöillä on yhtä suuri osuus työelämätoimikunnan jäsenpaikoista. Teknologiateollisuus ry kannattaa työelämätoimikuntien ja ennakoitinfoorumeiden perustamista ja ehdottaa, että niiden roolia laadunvarmistuksessa vahvistetaan. Siirtyminen nykyisen näyttötutkintojärjestelmän kolmikantaisesta arvioinnista kaksikantaiseen arviointiin on tutkinnon suorittamisvolyymin takia perusteltua. Kun reformin yhtenä tavoitteena on työpaikalla tapahtuvan oppimisen lisääminen, tulisi työelämätoimikuntien roolia laadunvarmistajana kuitenkin vahvistaa esitetystä. STTK esittää, että osallistuminen tutkinnon perusteiden valmisteluun määritellään laissa työelämätoimikuntien tehtäväksi, koska tutkintojen työelämävastaavuus on merkittävä osa tutkintojen laatua.

OAJ esittää, että koulutuksen järjestäjät olisi veloitettava tekemään laatutyötä yhdessä työelämätoimikuntien kanssa. Työelämätoimikunnan jäsenistöä olisi täsmennettävä esitykseen niin, että niissä on myös opettajien edustus. EK katsoo, että työelämätoimikunnilla on tärkeä rooli osaamisen laadun varmistuksessa. Koulutuksen järjestäjillä tulee olla toimivat laadunhallintamenettelyt, ja lisäksi tarvitaan valtakunnallinen palaute- ja tietojärjestelmä, jonka tulee tuottaa uusien työelämätoimikuntien käyttöön osaamisen laadunvarmistuksen näkökulmasta tarvittava tieto näytöistä ja osaamisen arvioinnista. SAK näkee myönteisenä, että toimikunnat kytketään esityksessä osaksi ammatillisen koulutuksen laadunvarmistusta. JHL ja SAK toteavat, että uudet työelämätoimikunnat yhdessä osaamisen ennakoitinfoorumien kanssa tulee kytkeä osaksi am-

matillisten tutkintojen kehittämistä sekä tutkintojen ja tutkinnon osien perusteiden uudistamista. JHL on kuitenkin huolissaan työelämätoimikuntien aidosta mahdollisuudesta vaikuttaa ammatillisen koulutuksen laatuun valtakunnallisessa valvonnassa.

Myös Opetushallitus pitää ehdotettuja työelämätoimikuntia ja niiden sihteeristöä tarpeellisena, mutta katsoo, että hallituksen esityksen perusteluissa tulisi todeta, että (arviolta 1,5 milj. e) suuruinen rahoitus varmistetaan vuotuisessa valtion talousarviossa Opetushallituksen toimintamenomomentilla tähän tarkoitukseen osoitettuna määrärahana. Lisäksi lausunnon mukaan koulutuksen järjestäjien velvoite yhteistyöhön työelämätoimikuntien kanssa tulisi kirjata lakiin.

3.4 Hakeutuminen ja opiskelijaksi ottaminen (luku 4)

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset ja valintaperusteet

Esityksen mukaan tutkinnon suorittajaksi ja opiskelijaksi voitaisiin ottaa henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseksi tai tutkinnon suorittamiseksi. Nykytilaa vastaavasti tutkinnon suorittajaksi ei kuitenkaan voitaisi ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin niin sanotuissa SORA-tutkinnoissa. Koulutuksen järjestäjä päättäisi tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisessa käytettävistä valintaperusteista. Esityksen mukaan tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisessa olisi sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. SAK:n lausunnon mukaan tutkinnon suorittajaksi ja opiskelijaksi ottamisen edellytykset muuttuisivat, kun enää ei edellytettäisi suoritettua perusopetuksen oppimäärää. SAK arvioi tämän vastaavan nykyisinkin toimivaa aikuiskoulutukseen hakeutumista. OSKU ry katsoo, että esityksessä mainittu yhdenvertaisten perusteiden soveltaminen ei ole riittävän selkeästi todettu, vaan opiskelijan oikeusturvan kannalta jatkuvassa haussa valintakriteerit tulee olla hakijan tiedossa jo hakuvaiheessa.

Lappeenrannan kaupunki pitää tärkeänä, että kaikki perusopetuksen päättäneet jatkavat toisen asteen koulutuksessa, mutta sen mukaan olisi mahdollistettava myös koulutuksen ulkopuolella olevien koulutukseen pääsy. Kauniaisten kaupunki toteaa lausunnossaan, että kaikille perusopetuksen päättävälle tulee alueesta ja kieliryhmästä riippumatta taata koulutus, työ- tai kuntoutuspaikka. Examenskommissionen inom social och hälsovårdsbranschenin lausunnon mukaan ns. SORA-tutkintojen osalta tarvitaan valtakunnalliset hakuperusteet takaamaan hakijoiden keskeistä tasavertaisuutta. Koulutuksen järjestäjän tulee ennen opiskelijaksi ottamista laatia luotettava selvitys hakijan terveydestä ja toimintakyvystä varmistaakseen hakijan soveltuvuus alalle. Samansuuntaisesti myös SuPer:n mielestä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä koskeviin säännöksiin tulisi lisätä, että koulutuksen järjestäjä arvioi hakeutujan edellytyksiä toimia sote-alalla, jotta hakeutujan osaaminen vastaisi aidosti työelämän osaamistarpeita. Lisäksi tulisi selvittää luotettavalla tavalla, täyttääkö hakeutuja terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvät vaatimukset ennen opiskelijaksi/tutkinnon suorittajaksi ottamista. Myös JHL:n mukaan opiskelijan soveltuvuuden varmistaminen tietyille alalle on erityisen tärkeää.

Näkövammaliitto esittää huolensa siitä, millä tavoin koulutuksen järjestäjä arvioi näkövammaisen hakijan riittävät edellytykset tavoitteena olevan osaamisen hankkimiseen tai tutkinnon suorittamiseen. Esitysluonnoksessa opiskelijaksi ottamisen edellytyksenä on myös se, että valmentavan koulutuksen jälkeen tavoitteena on hakeutua suorittamaan lakiehdotuksessa tarkoitettua ammatillista tutkintoa. Tämän katsotaan

sulkevan pois ne näkövammaiset hakeutujat, joiden tavoitteena on hakeutua esimerkiksi lukioon tai korkeakouluun. Tätä varten ehdotetaan lakiehdotukseen lisättäväksi poikkeussäännös.

Lausunnoissa otetaan kantaa myös muun muassa siihen, että valmentavassa koulutuksessa ei tulisi olla esitetyn kaltaisia rajoitteita valinnoissa (SAK, Vaasan kaupunki, OAJ ja sen aluejärjestöt, Kouvolan kaupunki, Itä-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä). SAK kuitenkin kannattaa valmentavan koulutuksen poikkeamismahdollisuutta esimerkiksi maahanmuuttajien osalta tai terveydellisistä syistä valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä.

Kajaanin kaupungin ja AMKE ry:n lausunnoissa esitetään, opiskelijaksi ottaminen voitaisiin katsoa tapahtuneeksi, kun koulutuksen järjestäjä ja hakeutuja yhdessä sopivat hakeutumisvaiheen jälkeen henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmasta. Tärkeänä pidetään, että opiskelijaksi ottamisen perusteet tulee kaikilla olla samat, myös oppisopimuksen osalta (Optima samkommun, Kajaanin kaupunki, AMKE ry, Kouvolan kaupunki). TREDU ja Suomen Oppisopimuskoulutuksen järjestäjät ry katsovat, että oppisopimuskoulutuksessa tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottaminen tapahtuu tosiasiallisesti, kun työnantaja, opiskelija ja koulutuksen järjestäjä allekirjoittavat oppisopimuksen.

Tutkinnon suorittajien ja opiskelijoiden valintaperusteisiin kantaa ottaneet lausunnonantajat kannattavat yleisesti esitystä siitä, että tutkinnon suorittajaksi tai opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita (mm. Opetushallitus, AMEO-verkosto, SAKKI ry, Savon kky, Jyväskylän kky, Pohjois-Karjalan kky, Kouvolan kaupunki, Turun kaupunki, OSKU ry, SuPer, Opetushallitus, Kajaanin kaupunki, Point Collage, vantaan kaupunki, JAO). Lausunnonantajista Omnia ja STTK katsovat, että opiskelijat tulisi valita valintapistemäärän ja hakutoivejärjestyksen perusteella. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella tulisi säätää yhtenäisesti sekä jatkuvan haun että yhteishaun osalta hakumenettelyistä. Näiden lausuntojen mukaan myös erityisopetuksen haku tulisi toteuttaa samassa haussa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on lausunnossaan huolissaan aikuisista, joilla on vanhentunut tutkinto. Huoli liittyy siihen, pääsevätkö ko. aikuiset koulutukseen, jos vailla tutkintoa olevilla on aina etusija. Lausunnon mukaan tältä osin tarvitaan siirtymäaika, jotta työvoimakoulutus ei jää liian pieneksi. Lisäksi valtionosuuksien rahoitteen työvoimakoulutuksen opiskelijavalinta pitäisi pysyä edelleen työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla. Tampereen kaupunki puolestaan katsoo, että perusopetuksen päättäneille tulisi varata erillinen osuus valtion talousarvion määrärahasta, sillä muutoin perusopetuksen päättäneiden nuorten koulutus ja aikuiskoulutus joutuvat kilpailemaan keskenään vähenevistä resursseista. Turun kaupungin lausunnossa todetaan, että jos ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen perusteena on peruskoulun suorittaminen, jää esityksen perusteella avoimeksi, minkälainen mahdollisuus päästä ammatilliseen koulutukseen on niillä nuorilla ja aikuisilla, joilla ei ole mahdollisuutta suorittaa oppivelvollisuuskoulua vastaavaa koulutusta omassa maassaan.

Yksittäisissä lausunnoissa todetaan, että uusi rahoitusjärjestelmä ja koulutukseen kohdennetut leikkaukset eivät saa synnyttää painetta ohjata opiskelijoita erityisoppilaitoksiin silloin, kun heille sopivin oppimisympäristö olisi yleisessä oppilaitoksessa. Lisäksi valintaperusteiden osalta yksittäisissä lausunnoissa otetaan kantaa muun muassa siihen, että valmentavaan koulutukseen pääsyyn ei saa säätää rajoituksia, tai että valintapäätöksen tulisi olla ehdollinen yhteishaussa, kunnes koulutuksen järjestäjä on tarkistanut hakijan edellytykset ko. tutkintoon, ja että musiikkialan opiskelijavalinnassa tulee myös yhteishaussa jatkossakin käyttää alan omia valintakriteereitä.

Valtakunnalliset hakumenettelyt ja jatkuva haku

Hallituksen esityksen luonnoksen mukaan ammatilliseen koulutukseen hakeutumisessa olisi kaksi pääväylää, joita olisivat jatkuva haku ja valtakunnalliset hakumenettelyt, jolla tarkoitetaan käytännössä nykyistä ammatillisen peruskoulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakua, yhteistä hakumenettelyä valmentaviin koulutuksiin ja erityisopetuksen yhteistä hakumenettelyä. Esitysluonnoksen mukaan ammatilliseen koulutukseen hakeuduttaisiin pääsääntöisesti jatkuvan haun kautta, jolloin koulutukseen voi hakeutua joustavasti ympäri vuoden. Muutamat lausunnonantajat pitävät ehdotettua jakoa ns. yhteishakuun ja jatkuvaan hakuun sinänsä kannatettavana, mutta katsovat, että esitys on toteutettu liikaa nykyisen mallin pohjalta (AMKE ry, Omnia, Optima samkommun).

Esityksen mukaan valtakunnalliset hakumenettelyt järjestettäisiin nykytilaa vastaavasti vuosittain keväällä. Valtakunnallisiin hakumenettelyihin kantaa ottaneiden näkemykset jakautuvat jonkin verran. Enemmistö valtakunnallisia hakumenettelyitä kommentoineista kannattaa esitettyä mallia (AMKE ry, Kajaanin kaupunki, MMM, Omnia, Optima samkommun, Opetushallitus, Savon kky, SAK, Jyväskylän kky, Itä-Suomen aluehallintovirasto). Turun kaupunki pitää yhteishakua perusteltuna varsinkin samana vuonna peruskoulun päättävien osalta. Opetushallituksen mukaan yhteishaku tulisi olla perusopetuksen sekä valmistavan koulutuksen päättävillä hakijoilla. Harkittavaksi esitetään yhteishaun ja yhteisten hakujen aikataulujen säilyttämistä entisellään. Opetushallitus katsoo, että muutokset yhteishakuun tulisi toteuttaa vaiheittain syksyn 2018–kevään 2019 aikana. Opetushallitus ei myöskään kannata samalla hakulomakkeella tapahtuvaa yhteishakua ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakua. Näkövammaliitto ry:n lausunnon mukaan ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen, perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haku ja erityisopetuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen haun järjestäminen samanaikaisesti on kannettavaa. Kuitenkin myös Näkövammaliitto suhtautuu kriittisesti saman hakulomakkeen käyttämiseen, koska näkövammaisen hakija saattaa helpommin jäädä ilman opiskelupaikkaa.

Helsingin kaupungin näkemyksen mukaan yhteishaun kohderyhmänä voisivat olla vain perusopetuksen päättäneet. Vantaan kaupungin mielestä yhteishaku olisi säilytettävä perusopetuksen päättäneiden nuorten haun pääväylänä, jota tukevat sähköinen hakupalvelu ja yhteiset valintaperusteet.

Lausunnonantajat näkevät ehdotuksen jatkuvasta hausta pääosin myönteisenä. Jatkuvan haun arvioidaan antavan mahdollisuuden koulutuksen järjestäjälle optimoida opiskelijapaikkojensa käytön. Jatkuvan haun toivotaan myös nopeuttavan opiskelujen aloittamista ja tutkinnon suorittamista, sekä lisäävän joustavuutta haastavassa opiskelu- ja työelämätilanteessa olevien kohdalla. Vantaan kaupunki ja SAK katsovat, että jatkuva haku on kannatettava ehdotus muita kuin perusopetuksen päättäviä varten. SAKU ry:n ja Etelä-Karjalan kky:n mukaan jatkuvan haun mahdollisuus edellyttää, että ryhmäyttäminen olisi pysyvää toimintaa läpi lukuvuoden.

Oikeusministeriön lausunnon mukaan jatkuva haku ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen pääväylänä tuo joustavuutta myös vankiloissa järjestettävään ammatilliseen koulutukseen, kun vangit voisivat hakeutua koulutukseen vuoden aikana joustavasti silloin, kun se rangaistuksen täytäntöönpanon kannalta on tarkoituksenmukaista. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan lähtökohtaisesti nykyistä useampi vanki voisi aloittaa opiskelun vankilassa.

Pääsy- ja soveltuvuuskokeet, oppimisvalmiuksia mittaava koe sekä valtakunnallinen kielikoe

Tutkinnon suorittajien ja opiskelijoiden valintaperusteiden osalta lakiehdotuksessa ei voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti nimenomaisesti mainittaisi koulutuksen järjestäjän päättävän mahdollisesti järjestettävistä pääsy- ja soveltuvuuskokeista. Koulutuksen järjestäjä voisi niitä kuitenkin järjestää vastaavasti kuin nyky-lainsäädännön nojalla. Lausunnoissa pääsy- ja soveltuvuuskokeita pidetään yleisesti tarpeellisina erityisesti ns. SORA-säännösten piirissä olevien sosiaali- ja terveysalan tutkintojen osalta. Suuri osa niistä lausunnonantajista, jotka ottavat kantaa pääsy- ja soveltuvuuskokeisiin kannattavat pääsy- ja soveltuvuuskokeita sosiaali- ja terveysalan tutkintojen osalta (mm. OSKU ry, STTK, OAJ, Tehy ry, SAK, Examenskommissionen inom social- och hälsovårdbranschen, SuPer). SuPer ja STTK katsovat, että SORA-tutkintoihin tulee määrätä valtakunnallisesti yhteneväiset hakumenettelyt. SuPer:n mukaan tämä tarkoittaisi käytännössä karsivia pääsy- ja soveltuvuuskokeita. Sosiaali- ja terveysalan tutkintojen osalta kokeita pidetään muun muassa tärkeänä keinona pyrkiä etukäteen varmistamaan koulutukseen hakevan tosiasialliset valmiudet suoriutua sote-alan koulutuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriön mielestä pääsy- ja soveltuvuuskokeita koskevia säännöksiä tulisi esityksessä täsmentää.

OAJ:n lausunnoissa todetaan, että soveltuvuustestien käytön olisi oltava koulutuksen järjestäjän päätettävissä. Koulutuksen järjestäjällä tulisi olla oikeus yhteyshaun ja opintopolku.fi -palveluiden ohessa käyttää tarkoituksenmukaisia valintamenettelyitä ja soveltuvuuskokeita kullakin alalla, erityisesti sosiaali- ja terveysalalla tarvittavan soveltuvuuden arvioimisessa. Valmentavaan koulutukseen pääsyn rajoitteita ei kannateta. Lisäksi yksittäisissä lausunnoissa todetaan muun muassa, että musiikki- ja tanssialojen koulutuksen järjestäjien tulee jatkossakin voida valita opiskelijat oppilaitoksen oman pääsy- tai soveltuvuuskokeen perusteella.

Näkövammaisten liiton mukaan oppimisvalmiuksia mittaavan kokeen toteuttamisessa harkintaan perustuvan valinnan sijasta olisi otettava huomioon kokeen toteuttaminen esteettömästi myös näkövammaiset huomioon ottaen. Helsingin kaupungin mukaan oppimisvalmiuksia mittaava koe asettaisi yhteishaussa hakevat eriarvoiseen asemaan jatkuvan haun hakijoiden kanssa, koska koe ei huomioi maahanmuuttajataustaisia hakijoita riittävästi. Kehitysvammaliiton mielestä on tarkoin mietittävä, miksi ja missä koetta käytetään ja miten kokeen tuloksia hyödynnetään opiskelijan kannalta mielekkään opintopolun ja henkilökohtaistamisen apuna. SÖFUK esittää, että harkintaan perustuva haku olisi oltava edelleen mahdollinen. AMEO-verkoston mukaan harkinnanvaraisen haun poistuminen vaikeuttaa entisestään erityisen tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden tunnistamista. Oppimisvalmiuksia mittava koe on koettu vaikeaksi ja sen käyttökohde on enemmän muualla, kuin erityisen tuen tarpeessa olevien hakeutujien oppimiskyvyn mittaamisessa. Tämän katsotaan tarkoittavan käytännössä, että osittain tai kokonaan yksilöllistetyillä tavoitteilla peruskoulussa opiskelleet hakeutuvat jatko-opintoihin yhteishaussa, jossa ns. tähtinumerot eivät erotu millään tavalla.

Valtakunnallisen kielikokeen osalta työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että lähtötasovaatimuksia voitaisiin alentaa, jotta joustavat siirtymät kotokoulutuksesta ammatilliseen koulutukseen voidaan turvata.

3.5 Henkilökohtaistaminen (luku 5)

Henkilökohtaistamisprosessi ja henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

Henkilökohtaistamiseen otetaan kantaa yhteensä noin 110 lausunnossa. Henkilökohtaistamista ja sen mahdollistamia yksilöllisiä ja joustavia opintopolkuja sekä yhteen henkilökohtaistamisprosessiin siirtymistä kannatetaan lausunnoissa yksimielisesti, samoin yhteen yhtenäiseen henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOS) siirtymistä. Yksi yhtenäinen henkilökohtaistamisprosessi ja HOS, johon sisältyy myös räätelöity tarpeellinen - tarvittaessa myös erityinen - tuki ja ohjaus, nähdään hyvänä ja toimivana myös erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille.

Useissa eri tahojen lausunnoissa todetaan, että lakiehdotuksessa säädellään henkilökohtaistamista liian tarkalla ja yksityiskohtaisella tasolla. Osaa säätelystä ehdotetaan pääsääntöisesti siirrettäväksi asetustasolle tai vaihtoehtoisesti voitaisiin jättää enemmän päätösvaltaa menettelytavoista koulutuksen järjestäjälle. Koulutuksen järjestäjien päätösvalan lisäämistä kannattavat muun muassa TTS ja maa- ja metsätalousministeriö. AMKE ry ja monet koulutuksen järjestäjät esittävät, että yksityiskohtainen säätely korvataan velvoitteella laatia henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma, johon sisältyvät aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen, osaamisen hankkimisen ja osaamisen osoittamisen suunnitelma. Samat tahot toteavat, että HOS:lla on oltava yhtenäinen muoto (mielellään digitaalinen), joka olisi käytössä lakiuudistuksen aikataulussa ja kaikissa oppilaitoksissa.

Vaikka henkilökohtaistamista kannatetaan laajasti, siinä nähdään olevan myös riskejä. Lausuntojen mukaan yksilölliset opintopolut voivat pahimmillaan johtaa siihen, että opiskelijat eivät saa riittävästi ohjausta ja neuvontaa viisaiden valintojen tekemiseen ja opinnoissa etenemiseen. Toisaalta vaarana on myös se, että koulutuksen järjestäjän pienenevät resurssit menevät yksilöllisten suunnitelmien laatimiseen. Esimerkiksi Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt ry:n ja joidenkin yksittäisten koulutuksen järjestäjien näkemysten mukaan yksilölliset opintopolut ja niiden suunnittelu ovat ryhmäopetusta kalliimpia. Huolta kannetaan myös siitä, että etenkin nuoret opiskelijat voivat pahimmillaan jäädä vaille tarvitsemaansa ryhmän ja yhteisön tukea. Yhteisöllisyys kannattelee etenkin syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Tästä syystä muun muassa Nuorisotutkimusseura esittää henkilökohtaistamista koskeviin pykäliin pieniä täsmennyksiä. AMEO-verkosto puolestaan esittää joitakin muutoksia erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden näkökulmasta. Muutamat sosiaali- ja terveysalaa edustavat tahot kantavat huolta SORA-tutkintojen ja niiden erityispiirteiden huomioimisesta henkilökohtaistamisen eri vaiheissa.

Etenkin opettajia, opiskelijoita ja opinto-ohjaajia edustavien tahojen, ammatillisten opettajakorkeakoulujen ja aluehallintovirastojen lausunnoissa todetaan, että henkilökohtaistaminen on vaativa ja laajaa osaamista edellyttävä tehtävä, josta päävastuun pitäisi olla pedagogisesti pätevällä opettajalla tai opinto-ohjaajalla, ja tämä tulisi kirjata myös säädöksiin. Näkövammaisten liitto puolestaan edellyttää, että velvoite hyödyntää eri asiantuntijatahoja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden HOS:n laadinnassa pitäisi kirjata säädöksiin.

Työelämän osallistumista HOS:n laadintaan pidetään lausunnoissa periaatteessa hyvänä ja kannatettavana, mutta toisaalta epäillään, onko työelämällä käytännössä osaamista ja mahdollisuuksia olla mukana HOS:n laadinnassa.

Oikeusministeriö esittää kirjattavaksi esityksen vaikutusarviointia koskevaan osioon, että osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen sekä henkilökohtaistamisen toteuttaminen vankilaympäristössä edellyttää koulutuksen järjestäjien tiivistä yhteistyötä rangaistusten täytäntöönpanosta vastaavien viranomaisten kanssa. Lisäksi ministeriö toteaa, että vankien HOS:n laatimiseen tulisi osallistua vangin ja oppilaitoksen edustajan lisäksi vankilan työnjohtaja silloin, kun työssäoppiminen tapahtuu vankilan työpisteessä.

Osaamisen tunnustaminen

Osaamisen tunnustamisen tulemista koulutuksen järjestäjän velvollisuudeksi ja sitä kautta sen tehostumista sekä keskittymistä puuttuvan osaamisen hankkimiseen pidetään pääosassa lausuntoja erittäin tervetulleena uudistuksena. Etenkin kolmatta sektoria edustavat tahot, joiden toiminnassa syntyy usein epävirallista ja arkioppimista, toivovat, että muualla kuin virallisessa koulutusjärjestelmässä syntynyttä dokumentoitua osaamista tunnustettaisiin rohkeammin ammatillisissa oppilaitoksissa. Osa lausunnonantajista kantaa huolta siitä, muuttuuko ammatillinen koulutus osaamisen tunnustamisen velvoittavuuden vuoksi ”osaamisen rekisteröintiautomaatiksi”, jolloin vaarana on, että koulutuksen laatu heikkenee ja osaaminen kaventuu. Uhkana nähdään myös se, että ammatillisen huippuosaamisen tavoittelusta luovutaan, kun tutkinnon osa pitää tunnustaa välttävän tasoisellakin aiemmalla osaamisella, vaikka opiskelijalla olisi rahkeet parempaan. Etenkin tanssi- ja musiikkialan toimijat korostavat lausunnoissaan sitä, että esittävän taiteen aloilla täytyy harjaantua ja kehittyä koko ajan työllistyäkseen. Nämä toimijat ja pari muuta koulutuksen järjestäjää toteaa, että osaamisen tunnustaminen pitäisi tehdä opiskelijälähtöisesti, ei koulutuksen järjestäjän velvollisuuden kautta.

3.6 Tutkinnon suorittaminen ja osaamisen arviointi (luku 6)

Tutkinnon suorittamiseen ja osaamisen arviointiin otetaan kantaa yhteensä noin 130 lausunnossa. Yhteen näyttöperusteiseen tutkinnon suorittamistapaan siirtymistä kannatetaan yksimielisesti. Pääosa huomioista ja muutosehdotuksista kohdistuu näyttöpaikkaan sekä osaamisen arvioijiin.

Osaamisen osoittaminen ja näyttöpaikka

Pääosa lausunnon antajista suhtautuu kriittisesti siihen, että näyttöpaikaksi on rajattu tiukasti työpaikat. Lausunnonantajat toteavat, että pääsääntönä voi olla osaamisen näyttäminen työpaikalla. Osaamisen osoittaminen näyttämällä ei kuitenkaan voi, eikä saa rajoittua vain työpaikoille, koska maan eri osat ja toimialat ovat erilaisia ja eri asemassa näyttötyöpaikkojen saatavuuden suhteen. Esimerkiksi alaikäisten opiskelijoiden mahdollisuus näyttää osaamistaan työpaikoilla on rajallinen, samoin pienyritysten mahdollisuudet ottaa vastaan ja arvioida näyttöjen antajia. Työpaikkojen kantokyky on ratkaisevassa asemassa uudistuksen onnistumisessa, joten elinkeinoelämän näkemys näyttömahdollisuuksista pitäisi ottaa sosiaali- ja terveysministeriön, Kuntaliiton, Koneyrittäjien, Satakuntaliiton, ELY-keskusten sekä muutamien koulutuksen järjestäjien näkemyksen mukaan kiinteämmin osaksi lain valmistelua.

Koska työnantajia ei voida velvoittaa mukaan näyttöihin, on lakiluonnosta esimerkiksi OAJ:n, AMKE ry:n ja lukuisien koulutuksen järjestäjien, Kuntaliiton sekä joidenkin työelämää edustavien tahojen mukaan muutettava niin, että näyttöpaikkana voidaan käyttää muitakin oppimisympäristöjä, esimerkiksi koulutus-tehtävän mukaista opetusta tukevaa palvelu- ja tuotantotoimintaa. Näyttö on voitava suorittaa myös ulkoilla muun muassa opiskelijavaihdon yhteydessä tai ammattitaitokilpailutoiminnassa. Omnia ja SAK esittävät, että säädöstasolla todettaisiin vain, että ammattitaito ja osaaminen osoitetaan tekemällä käytännön työtehtäviä (aidoissa työtilanteissa ja työprosesseissa). Tarkempaa määrittelyä niiden mukaan ei tarvita. Valtakunnallinen työpajayhdistys toteaa, että työpajat soveltuvat hyvin näyttöpaikoiksi erityisesti paljon tukea ja ohjausta tarvitseville opiskelijoille.

Monet tahot (mm. SAKKI ry, Arene, Vaasan kaupunki, JHL, KARVI, Tietojenkäsittelyalan koulutustoimikunta) ovat huolissaan työssäoppimis- ja näyttöpaikkojen riittävydestä ja laadusta ja tästä syystä myös opiskelijoiden oikeusturvasta ja toisaalta mahdollisuudesta osoittaa osaamisensa kattavasti työpaikalla. Kaikissa saatavilla olevissa työpaikoissa ei ole mahdollista osoittaa laaja-alaista ymmärrystä ja uusia ammatillisia taitoja, vaan pääosin tietyn menetelmän tai työtehtävän osaamista. Vaarana on, että näissä tapauksissa opiskelijoiden ammatillinen osaamisen kaventuu liikaa suhteessa työelämän tarpeisiin. Sähköalaa edustavat tahot ovat huolissaan siitä, että näytöillä ei ole ylioppilastutkintoa vastaavaa standardia, jolloin tutkinnossa edellytetty osaaminen voi käytännössä vaihdella tapauskohtaisesti, mikä voi heikentää Suomen sähköturvallisuutta. Osaamisen laadun varmistamiseksi sähköalan toimijat esittävät, että ministeriö tai Opetushallitus vahvistaisi valtakunnalliset hyväksyttävän näytön kriteerit, ja että osaaminen osoitetaan aina eri työpaikalla kuin missä se on hankittu. Myös Kiinteistötyönantajat korostaa lausunnossaan valtakunnallisten, alakohtaisten näyttömateriaalien tärkeyttä näyttöjen tasalaatuisuuden ja yhteismitallisuuden näkökulmasta. Akava ry toteaa, että ammatillisen osaamisen osoittamista ja arviointia olisi kehitettävä voimakkaasti valtakunnallisen kokeen suuntaan, jotta ammatillisen koulutuksen tutkintotodistusta voisi luotettavasti ja tasa-arvoisesti käyttää opiskelijavalinnassa.

Työ- ja elinkeinoministeriö ja erityisesti kolmatta sektoria edustavat tahot pitävät tärkeänä ja kannatettavana sitä, että esityksen mukaan koulutuksen järjestäjän velvollisuus on järjestää tutkintojen suorittamismahdollisuuksia myös niille, jotka eivät osallistu tutkintokoulutukseen. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että olisi tarpeen säännellä myös sitä, kuinka nopeasti koulutuksen järjestäjän tulee tarjota tutkinnon suorittamismahdollisuus, jotta siitä ei synny tarpeetonta pullonkaulaa, joka pidentää opiskeluaikaa viikoilla tai jopa kuukausilla. Koulutuksen järjestäjiä edustavat tahot puolestaan toteavat, että ilman tutkintokoulutusta tutkintoa suorittamaan tulevia koskevaa säännöstä pitäisi täsmentää. Ongelmaksi arvioidaan muodostuvan näyttöjen organisointi ja toiminnan resursointi. Oulun Aikuiskoulutuskeskus esittää, että koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa osaaminen etukäteen, ettei näyttöihin tule niitä, jotka vain kokeilevat onneaan. Valo-valmennus katsoo, että lakiehdotuksen perusteella jää epäselväksi, onko tutkinnon suorittaminen ilmaista myös ilman tutkintokoulutusta näyttöön tuleville. Valo-valmennus pitää maksuttomuutta tärkeänä. Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä ja Turun konservatorio toivovat, että ilman tutkintokoulutusta tutkintoa suorittamaan tulevilta pitäisi voida periä kohtuullisia maksuja.

Osaamisen arviointi

Esitysluonnoksen mukaan osaamisen arvioinnin tehtävät ja osaamisen arviointiasteikot säilyisivät pääsääntöisesti nykyisellään, samoin koulutuksen järjestäjän velvoite laatia suunnitelma osaamisen arvioinnin toteuttamisesta. Osaaminen arvioitaisiin tutkinnon tai koulutuksen osittain sekä yhteisten tutkinnon osien osalta osa-alueittain.

KARVIN näkemyksen mukaan osaamisen arvioinnin kehittämistarve on suuri. KARVIN kymmenen vuoden aikana tekemät oppimistulosten arvioinnit osoittavat, että opiskelijoiden saamat arvosanat vaihtelevat ja ovat riippuvaisia siitä, kuka tai ketkä osaamista arvioivat. Samoin tutkintojen välistä vaihtelua on siinä, vastaavatko arvioinnissa käytetyt tehtävät ammattitaitovaatimuksia.

AMKE ry esittää, että osaamisen arvioinnin suunnittelun on oltava osa koulutuksen järjestäjän toiminta- ja laatujärjestelmää, ei siitä irrallinen osa (45 §). Esitys tutkinnoittain tai koulutuksen osittain eriytyvästä

osaamisen arvioinnin suunnitelmasta, jota työelämätoimikunnat arvioivat, katsotaan lisäävän hallinnollista työtä ja byrokratisoivan ammatillisen koulutuksen yhteistyötä työelämän kanssa. Lisäksi AMKE ry:n ja muutamien koulutuksen järjestäjien näkemyksen mukaan kaikki osaaminen tulee arvioida tutkinnon tai koulutuksen osittain. Yhteisten tutkinnon osien osa-alueet on muutettava tutkinnon osiksi, jos osaamisen arviointi halutaan tehdä sillä tasolla. AMEO-verkosto esittää, että erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden osaamisen arvioinnissa ammatillisen tutkinnon osan näyttöä voitaisiin tarvittaessa täydentää poikkeustapauksessa muulla arvioinnilla.

Osaamisen arvioijat

Pääosa lausunnon antaneista kannattaa sitä, että esitysluonnoksen mukaan näytön arvioinnista vastaisivat ja päättäisivät kaksi koulutuksen järjestäjän nimeämää arvioijaa, joista toinen edustaisi koulutuksen järjestäjää ja toinen työelämää (mm. STTK, OAJ, Kemianteollisuus, Rakennusteollisuus, Viherympäristöliitto, Koneyritykset, Kirkon työmarkkinailaitos, Kuntatyönantajat, Sakki ry, Ek, AMKE ry sekä osa koulutuksen järjestäjästä). Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjien tulisi huolehtia työelämän arvioijien perehdyttämisestä. Monissa lausunnoissa ollaan kuitenkin huolissaan siitä, miten työelämä pystyy ottamaan vastaan lisääntyvän opiskelijajoukon, ja miten erityisesti työelämän arvioijien arviointiosaaminen varmistetaan. Myös opettajien osaamisen katsotaan kaipaavan päivytystä, kun arviointi on vahvasti näyttöperusteista ja edellyttää tiivistä yhteistyötä työelämän kanssa. Sekä opettajien että työelämän arvioijien perehdyttämiseen ja kouluttamiseen pitäisi lausunnon antajien mielestä olla yhtenevä, reformin tavoitteita tukeva ohjelma ja myös lisärahoitusta.

SAK ja JHL ovat jossakin määrin huolissaan aiemman näyttötutkintojen kolmikantaisen arvioinnin muuttumisesta kaksikantaiseksi. Ammattiliitto Pro säilyttäisi kolmikantaisen arvioinnin. SAK, Kemianteollisuus, Teknologiateollisuus ry ja JHL pitävät tärkeänä, että koulutuksen järjestäjät varmistavat, että työelämän edustaja on aidosti läsnä arvioinnissa ja että työelämän arvioijat ovat arvioitavan tutkinnon osan ammattilaisia.

OAJ ja muut opettajia edustavat tahot, ammatilliset opettajakorkeakoulut sekä opiskelijajärjestöt katsovat, että lakiluonnoksen säännöstä on täsmennettävä niin, että koulutuksen järjestäjän edustajaksi on nimettävä kelpoinen opetuksesta vastaava opettaja. Myös osaamisen kehittymistä arvioivan palautteenantajan on oltava opettaja, ja oikeus pedagogisesti pätevän henkilön antamaan palautteeseen tulee koskea kaikkia oppimisympäristöjä, myös työpaikkoja. AMKE ry ja monet koulutuksen järjestäjiä edustavat tahot sekä muun muassa Rakennusteollisuus puolestaan katsovat, että erilaisilla koulutuksen järjestäjillä on erilaista henkilöstöä ja koulutuksen järjestäjä työntajana päättää arvioijista.

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotetussa osaamisen arviointia koskevassa sääntelyssä on kyse perustuslain 124 §:ssä tarkoitetun julkisen hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Sen vuoksi sääntämisperusteluissa tulee tehdä asianmukaisesti selkoa siitä, miten ehdotetun sääntelyn katsotaan täyttävän perustuslain 124 §:n vaatimukset. Lisäksi lausunnossa todetaan, että ehdotetun lain 47 §:n 3 momentin viittausta hallintolain esteellisyys sääntöjen soveltamiseen ei voida pitää riittävänä.

AMKE ry esittää, että lakiehdotuksen 45 §:ssä mainittu opiskelijan itsearviointi ilmaistaisiin ehdottomana, ei ehdollisena. Nykyiset säädökset ohjaavat jo perusasteelta opiskelijan omaan itsearviointiin, joten itsearvi-

ointia ei tule ehdollistaa ammatillisessa koulutuksessa. Kehitysvammaliitto korostaa, että opiskelijalla on oltava oikeus osallistua häntä itseään koskevaan arviointikeskusteluun.

Lisäksi AMKE ry esittää, että oikeuteen saada ohjausta ja opetusta (53 §) kirjataan tarvittaessa tutkinnon suorittajan ja opiskelijan oikeus saada palautetta kehittymisestä. Samalla voidaan poistaa lakiluonnoksen 46 §:n mukainen palaute osaamisen kehittymisestä. OAJ ja SAKKI ry puolestaan katsovat, että lakiluonnosta on muutettava niin, että siinä säädetään osaamisen kehittymisen arviointi opetuksesta vastaavan opettajan tehtäväksi. Työssäoppimisessa opiskelijan oppimista arvioisi myös työnantajan nimeämä henkilö. OAJ esittää, että näytön arvioijalle on säädettävä velvollisuus ilmoittaa näytön järjestelyihin tai toteutukseen liittyvistä karkeista virheistä tai puutteista välittömästi tutkinnosta vastaavalle työelämätoimikunnalle, joka arvioi, ovatko näytön järjestelyt ja toteutus hyväksyttäviä.

Arvioinnin oikaiseminen, uusiminen ja arvosanan korottaminen

Arvioinnin oikaisemiseen ja arvosanan korottamiseen ei oteta lausunnoissa oikeastaan muuta kantaa kuin se, että arvioinnin oikaisuja ei pitäisi osoittaa työelämätoimikunnille, vaan oikaiseminen tulisi tehdä koulutuksen järjestäjän omissa hallintoelimissä. Tätä mieltä ovat erityisesti koulutuksen järjestäjät ja niitä edustavat tahot. Muuna mahdollisena valituselimenä voisi Vantaan kaupungin mukaan olla esimerkiksi Aluehallintovirasto.

Sosiaali- ja terveysalaa edustavat tahot pitävät tärkeänä, että jos opiskelijan näyttö on hylätty, hänellä ei pitäisi olla mahdollisuutta edetä opinnoissaan.

Todistukset

Lausunnoissa kannatetaan yksimielisesti sitä, että koulutuksen järjestäjä antaa todistukset. AMKE ry:n ja useiden koulutuksen järjestäjien mukaan sekä tutkintotodistukselle että todistukselle koulutuksen suorittamisesta tai siihen osallistumisesta on oltava yhtenäiset, valtakunnalliset pohjat. Todistuksissa on kuvattava opiskelijan arvosanat niin, että ne ovat vertailukelpoisia suhteessa yleissivistävään koulutukseen ja että niitä voidaan hyödyntää haettaessa jatko-opintoihin. Tätä pitävät tärkeänä myös ammattikorkeakoulut ja ammatilliset opettajakorkeakoulut. Muutama koulutuksen järjestäjä toteaa, että todistusten tulisi olla yksinkertaisempia ja selkeämpiä esimerkiksi osaamisen tunnustamista koskevien merkintöjen osalta, ja niitä tulisi täydentää opintosuoritusotteella kuten korkeakouluissa. JHL esittää, että todistuksiin merkitään myös näyttöpaikka.

Arviointiasteikko

Esitysluonnoksen mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin osaamisen arviointiasteikosta. Arviointiasteikkoa koskevaan sääntelyyn ei esitysluonnoksessa ehdoteta sisällöllisiä muutoksia nykytilaan verrattuna. AMKE ry, OSKU ry, KARVI ja AMEO-verkosto esittävät ammatilliseen koulutukseen arviointiasteikkoa 1–5, jonka katsotaan olevan motivoivampi ja erottelevan osaamista nykyisiä hyväksyty-hylätty ja 1–3 arviointiasteikkoja paremmin. Svenska enheten ja Jyväskylän kky toteavat erikseen, että nykyinen 1–3 arviointiasteikko tulee säilyttää. AMEO-verkosto toivoo, että jos ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita on mukautettu, osaaminen voidaan arvioida sanallisesti ja kuvailevasti.

3.7 Osaamisen hankkiminen (luku 7)

Opetus ja ohjaus

Esitysluonnoksen mukaan tutkinnon suorittajalla ja opiskelijalla olisi jatkossakin oikeus saada eri oppimisympäristöissä sellaista opetusta sekä henkilökohtaista ja muuta tarpeellista ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen. Useissa lausunnoissa nostetaan esiin, että tutkinnon suorittajan ja opiskelijan oikeus opinto-ohjaukseen olisi turvattava ehdotetussa laissa. Pelkästään lakiehdotuksen perusteluissa olevan maininnan opinto-ohjauksesta ei katsota velvoittavan koulutuksen järjestäjiä riittävästi (mm. OAJ ja sen alueyhdistykset, OSKU ry, Merja Paloniemi, Pohjois-Karjalan Opinto-ohjaajat ry, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Nuorisotutkimusseura ry). Monet lausunnonantajat edellyttävätkin, että ammatillisen koulutuksen opiskelijan oikeus opinto-ohjaukseen tulee näkyä vahvemmin esityksessä tai lakiehdotuksessa. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä opinto-ohjauksen merkityksen arvioidaan kasvavan entisestään, minkä vuoksi myös monipuolistuvissa työ- ja oppimisympäristöissä on tärkeä varmistaa asiantunteva opinto-ohjaaja jokaiselle opiskelijalle. Suomen opinto-ohjaajat ry katsoo lausunnoissaan, ettei esitysluonnoksen perusteella ammatillisen koulutuksen opiskelijalla ole oikeuksia samanlaisiin opinto-ohjauspalveluihin kuin perusopetuksessa ja lukiossa opiskelevilla. Useassa lausunnoissa esitetäänkin, että uudessa laissa ei tulisi tehdä väljennyksiä suhteessa aiempaan terminologiaan, joten edelleen lakiehdotuksen 53 §:ssä olisi käytettävä termiä ”opinto-ohjaus” vastaavalla tavalla kuin perusopetusta ja lukiokoulutusta koskevassa lainsäädännössä.

Muutamit lausunnonantajat katsovat, että työpaikoille annettava oppimisen ohjaus ja tuki on sille annettuun painoarvoon nähden liian vähäisesti säädelty esityksessä (mm. Viherympäristöliitto, EK, OAJ ja alueyhdistykset). Joissakin lausunnoissa esitysluonnoksen mukaisen kehityssuunnan katsotaan edellyttävän, että työpaikat pystyvät tarjoamaan näyttömahdollisuuksia sekä arvioinnin vaatimukset täyttäviä henkilöitä nykyistä enemmän, ja siten elinkeinoelämän näkemys näyttömahdollisuuksista työpaikoilla tulisi ottaa kiinteämmin osaksi lainvalmistelua. Myös muun muassa TEHY katsoo, että esityksessä tulee huomioida työelämän riittävä perehdytys ja koulutus ohjaustehtävän osalta. Maaseudun elinkeinot ja osaaminen (MESI) -verkoston mielestä opiskelun lisääntyessä työpaikoilla ohjaus ei voi olla vain työnantajien vastuulla ja resursseilla toteutettavaa.

Muutamissa lausunnoissa todetaan, että laissa olisi säädettävä oikeus myös työpaikalla tapahtuvaan opinto-ohjaajan ja opettajan antamaan ohjaukseen. Muutoinkin lausuntojen mukaan tulee varmistaa, että koulutuksen järjestäjillä ja työpaikalla on tarpeeksi pätevää henkilökuntaa ja resursseja, jotta voidaan taata tarvittava opetus ja ohjaus. SAKKI ry katsoo lausunnoissaan, että opiskelijan oikeus saada arviointia oppimisesta on kirjattu esitykseen riittämättömällä tavalla, koska palautteen antajan pätevyysvaatimuksia ei ole säädetty. Opiskelijan oikeus palautteen saamiseen pedagogisesti pätevältä opettajalta tulisi sen vuoksi kirjata lakiehdotukseen selkeästi. Lisäksi oikeus opettajan antamaan arvioon tulisi kuulua myös työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen. Uudistuksen kannalta työ- ja elinkeinoministeriö pitää olennaisen tärkeänä, että opiskelijaksi aikovilla ja opiskelijoilla on käytössään riittävät, monipuoliset ja laadukkaat tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut. Myös työpaikalla tapahtuvan oppimisen ohjausta tulisi kehittää, ja siihen tulee turvata riittävät resurssit.

Lausunnoissa katsotaan yleisesti, että ohjaus- ja neuvontapalveluita olisi oltava riittävästi. Lisäksi nähdään tärkeänä, että ohjaukseen osoitettavat resurssit ovat riittävät. Lihastautiliitto ry:n mukaan riittävän ohjausresurssin, oppilasasuntojen esteettömyyden ja riittävien tukitoimien järjestäminen tulee taata kaikissa yksiköissä, ei vain erityisammattioppilaitoksissa. SAK:n mukaan leikkaukset eivät lisää uskoa siihen, että pelkän henkilökohtaistamisen kautta varmistettaisiin tutkinnon suorittajalle riittävä määrä opetusta ja ohjausta.

Erityinen tuki ja opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot

Esitysluonnoksen mukaan erityinen tuki laajenisi kattamaan jatkossa myös ammatti- ja erikoisammattitutkintoa opiskelevat. Lausunnoissa suhtaudutaan esitettyyn pääosin myönteisesti. Lausunnonantajista muun muassa Helsingin, Tampereen ja Turun kaupungit sekä AMEO-verkosto, Viherympäristöliitto ry ja VATES-säätiö pitävät esitystä erityisen tuen laajentamisesta kannatettavana. Myös yhtä asiakirjaa (HOS) erityistä tukea tarvitseville tutkinnon suorittajille ja opiskelijoille pidetään hyvänä. Helsingin, Kouvolan ja Tampereen kaupungit edellyttävät kuitenkin erityisen tuen järjestämistä varten merkittävää lisäresurssia. Myös muutamat muut lausunnonantajat ovat huolissaan siitä, onko laajenevan erityisen tuen järjestämiseen käytävissä riittävästi rahoitusta.

ELY-keskusten ja Etelä-Savon ELO -ryhmän lausuntojen mukaan erityisen tuen laajentaminen kaikkiin tutkinnon suorittajiin parantaa varmasti vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia esteettömään ammatilliseen koulutukseen ja työllistymiseen. Näkövammaisten liitto ry kannattaa esitystä, mutta korostaa, että ensisijaisena tavoitteena on oltava tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten saavuttaminen. Liiton mukaan mukautusten tekeminen ei saa olla ensimmäinen vaihtoehto. Lausunnonossa kannatetaan kuulemisvelvoitetta, mutta sen mukaan tulisi kuitenkin lisätä maininta muista tarvittavista asiantuntijatahoista. Kehitysvammaliitto ehdottaa tarkempaa selvitystä siitä, miten erityinen tuki resursoitetaan yleisiin ammatillisiin oppilaitoksiin siten, että näitä resursseja myös käytetään tarkoituksen mukaisella tavalla. Invalidiliiton näkemyksen mukaan yhdenvertaisuuden ja esteettömyyden edistäminen sekä kohtuulliset mukautukset olisi tuotava selkeämmin esiin lainsäädännössä. Lausunnoissa todetaan myös, että mukautukset ja poikkeamiset tutkinnon perusteissa tulee määritellä huolella.

Omnia katsoo lausunnoissaan, että erityisen tuen tarve on kasvanut nuorisotakuun myötä. Sen vuoksi rajoja erityisoppilaitosten ja muiden oppilaitosten välillä tulisi madaltaa, ja siirtymiä oppilaitosten välillä helpottaa. Muutaman lausunnonantajan näkemyksen mukaan erityisopettajien määrästä olisi tarpeen tehdä vähimmäismitoitus (ADHD-liitto, Aivoliitto, Erilaisten oppijoiden liitto). SuPer toteaa lausunnoissaan, että työpaikoilla ei pääsääntöisesti ole mahdollisuutta antaa erityistä tukea, varsinkaan valmistuneille. Lausunnonossa ehdotetaan, että SORA-tutkinnoissa huomattavaa erityistä tukea tai mukauttamisen ja poikkeamisen tarvetta vaativa opiskelija ohjattaisiin suorittamaan sopivampaa tutkintoa. OKTETTI huomauttaa lisäksi, että erityistä tukeva tarvitsevien opiskelijoiden ohjaus työpaikoilla ja oppilaitoksessa edellyttää ohjauksen erityisosaamista.

Esitysluonnoksen mukaan osana tutkintokoulutusta voitaisiin järjestää opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja, joiden tarkoituksena olisi mahdollistaa tutkinnon tai sen osan suorittaminen ja tutkintokoulutukseen osallistuminen, jos koulutuksen järjestäjä arvioi, että opiskelijalla ei ole riittäviä opiskeluvalmiuksia. Yleisesti lausunnonantajat suhtautuvat myönteisesti mahdollisuuteen järjestää opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja. Mainituille opinnoille katsotaan olevan tarvetta. Tarpeen arvioidaan kasvavan ja kasvavaan tarpeeseen tulee osoittaa lisärahoitusta. Rahoituksen leikkausta ei pidetä mahdollisena. Äidinkielen opettajain liitto

ry:n mukaan esitys on kannatettava etenkin maahanmuuttajien näkökulmasta. Lisäksi opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot nähdään kannatettavina, koska niiden arvioidaan tukevan vahvasti ammattiin opiskelua ja antavan valmiuksia muuttuvaan työelämään. Kehitysvammaliiton näkemyksen mukaan opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot ovat tärkeä osa koulutusta niille opiskelijoille, joilla on lievempiä oppimisvaikeuksia tai muutoin heikommat perustaidot.

Muutamat lausunnonantajat katsovat, että opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot tulisi siirtää osaksi valmentavaa koulutusta. Jyväskylän koulutuskuntayhtymän ja SAJOn mukaan on hyvä, että tutkintokoulutuksen sisällä voidaan järjestää opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja. Muun muassa Sedun ja Salon seudun kky:n mukaan esityksen perusteella ei ole selkeää, miten opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot vaikuttavat suorite-rahoitukseen tutkinnon suorittamisen aikarajat huomioiden, tai tuleeko opiskeluvalmiuksia tukevista opinnoista suoritteita. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot voisivat päätömisinä kestää yhteensä 6 kuukauden ajan, erityisesti kielikoulutusta tarvitseville maahanmuuttajille. Kehitysvammaliiton lausunnossa todetaan, että oppimisvalmiuksia tukeva koulutus on tärkeä osa koulutuksen suunnittelua sekä opiskelijakohtaisen suunnitelman osa.

3.8 Työpaikalla järjestettävä koulutus (luku 8)

Esitysluonnoksen mukaan koulutuksen järjestäjän suunnittelema ja sen vastuulla oleva tavoitteellinen ja työpaikalla tapahtuva koulutus järjestettäisiin oppisopimukseen tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena. Lähes kaikissa lausunnoissa otetaan kantaa esitysluonnoksen mukaiseen työpaikalla järjestettävään koulutukseen. Lausunnonantajat kommentoivat työpaikalla järjestettävää koulutusta sekä yleisellä tasolla että yksityiskohtaisemmin erityisesti ehdotetun uuden koulutussopimuksen osalta. Yleisesti lausunnonantajien näkemyksen perusteella esityksen mukainen tavoite työpaikalla järjestettävän koulutuksen lisäämisestä on haastavaa toteuttaa, koska työelämän mahdollisuudet ottaa vastaan opiskelijoita ja näyttöjä on rajallista. Monissa lausunnoissa myös todetaan, että koulutuksen järjestäjällä ei ole välineitä pakottaa työelämää ottamaan opiskelijoita. Monet lausunnonantajat myös huomauttavat, että valmistelussa ei ole riittävästi selvitetty työpaikkojen valmiuksia lisätä työpaikoilla tapahtuvaa oppimista.

Osa lausunnonantajista on sitä mieltä, että työmarkkinajärjestöjen kanssa on järjestettävä keskustelutilaisuus muutoksesta ja pelisäännöistä sen osalta, miten uutta koulutussopimusta tullaan toteuttamaan. Myös laajempaa tiedotusta koulutussopimuksesta kaivataan. Lisäksi usean lausunnonantajan mielestä yritysten osallistaminen valmistelutyöhön on ollut liian vähäistä (mm. Ammatillisen aikuiskoulutuksen johtajat ry, Kauppakamari, EK, Rakennusteollisuus, Kemianteollisuus, MaRa ry, STTK, Kuntaliitto, Tampereen kaupunki, Luksia, Teknologiateollisuus ry, Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, SAKKI ry, Raahen kky, TAKK, Imatran kaupunki, Karstulan kunta, Koulutuskuntayhtymä Tavastia, Peimarin kky, Finanssialan Keskusliitto, Pohjois-Karjalan Opinto-ohjaajat ry, SSTL Puhtausala ry, Porvoon kaupunki, Kellosepäntaidon Edistämissäätö, Etelä-Savon maakuntaliitto, SÖFUK, AVI:n ruotsinkielisen koulutuksen osasto, Sosiaali- ja terveysalan tutkinto-toimikunta).

Monissa lausunnoissa kannatetaan esitystä siitä, että oppisopimuskoulutus on työsuhdeperusteinen ja koulutussopimus ei-työsuhdeperusteinen (mm. Opso ry, Jyväskylän kky, Omnia, Jyväskylän kky, Sähkötekniset työnantajat STTA ry, Sähkö- ja teleurakoitsijaliitto STUL ry, Sähköalojen ammattiliitto ry, Kirkon työmarkkinalaiset). Muutamassa lausunnossa todetaan, että epätyypillisten ja lyhyiden työsuhteiden tai tuntityön on sovittava myös työpaikalla järjestettävään koulutukseen (TAKK, Salon seudun koulutuskuntayhtymä, Mer-

curia). Lausunnonantajista AMKE ry, Tampereen kaupunki ja TAKK esittävät, että työvoimakoulutusta pitäisi voida toteuttaa myös oppisopimuskoulutuksena ja koulutussopimuksena.

Oppisopimus

Oppisopimuskoulutus perustuisi esitysluonnoksen mukaan edelleen työ- tai virkasuhteessa määräaikaiseen sopimukseen. Yrittäjän omassa yrityksessä toteutettava käytännön työtehtävien yhteydessä tapahtuva osaamisen hankkiminen toteutettaisiin jatkossa yrittäjän koulutussopimuksella, kun se nykyään toteutetaan yrittäjän oppisopimuksella. Voimassa olevan lainsäädännön mukaista yrittäjän oppisopimuskoulutusta pidetään lausunnoissa yleisesti tärkeänä. Usean lausunnonantajan näkemyksen mukaan yrittäjien työpaikalla järjestettävä koulutus pitäisi turvata edelleen oppisopimuskoulutuksena, jotta jatkossakin olisi mahdollista maksaa opintososiaalisia etuuksia ja koulutuskorvausta (Sedu, Keuda, Vantaan kaupunki, TREDU, Opso ry, Ylä-Savon kky, Vaasan kaupunki, Keski-Pohjanmaan kky, Kemi-Tornionlaakson kky, Salon seudun kky, Jyväskylän kky, SAJO ry, Tampereen kaupunki, Saamelaisalueen koulutuskeskus, Saamelaiskäräjät, Pirkanmaan Urheiluhierojakoulu). Nykymallin mukaista yrittäjän oppisopimusta pidetään myös hyvin toimivana ja vakiintuneena muotona.

Esitystä siitä, että koulutuksen järjestäjä maksaisi työnantajalle koulutuskorvausta sen mukaan kuin koulutuksesta arvioidaan työnantajalle aiheutuvan kustannuksia, kannatetaan yleisesti. Yksittäisten lausunnonantajien näkemyksen mukaan koulutuskorvauksen vähimmäismäärästä tulisi säätää asetuksella.

Opso ry ja Helsingin kaupunki katsovat lausunnoissaan, että oppisopimuksen houkuttelevuus voi vähentyä nykyisestä erityisesti nuorten opiskelijoiden osalta, koska koulutussopimuksessa ei edellytetä työsopimusta. Muun muassa Jyväskylän kky:n ja Tampereen kaupungin lausunnoissa puolestaan katsotaan, että toistaiseksi voimassa olevassa työsuhteessa oleville pitäisi voida tehdä oppisopimus ilman velvoitetta määräaikaista työsuhteesta. Lausunnoissa katsotaan, että ainakin perusteluissa tulisi näkyä, että oppisopimus voidaan tehdä myös henkilöille, joilla on jo toistaiseksi voimassa oleva työsopimus.

Koulutussopimus

Esitysluonnoksen mukaisesti koulutussopimuksessa opiskelija voisi hankkia henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa tavoitteeksi asetettua osaamista työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä. Koulutussopimuksella opiskeltaessa opiskelija ei olisi työsuhteessa työpaikkaan eikä koulutuksen järjestäjään. Koulutussopimus korvaisi voimassa olevan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain mukaisen työssäoppimisen. Muutaman lausunnon mukaan koulutussopimuksen ei arvioida tuovan esitetystä muodosta oleellista muutosta nykyiseen työssäoppimisjärjestelyyn. Koulutussopimuksen määrittelyllä ei katsota tuovan uudistusta asiasisältöön, sillä samat tavoitteet pystytään jo tekemään nykyisillä työssäoppimiseen liittyvillä sopimuksilla (mm. Itä-Karjalan kansanopisto, MaRa ry, Luonnonvara-alan johtajat ry, Axxell).

Useissa lausunnoissa katsotaan, että koulutussopimuksen ja oppisopimuskoulutuksen eroa ei ole selkeästi määritelty lakiehdotuksessa tai sen perusteluissa. Lausunnonantajat myös arvioivat, että termeinä koulutussopimus ja oppisopimus tulevat aiheuttamaan sekaannusta (mm. Vantaan kaupunki, Salon seudun kky, TTS, Keuda, Kuntatyönantajat, Rovaniemen kaupunki).

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo launnossaan, että koulutussopimuksen sääntelyä ei voida toteuttaa nyt esitetyn luonnoksen perusteella. Koulutussopimuksen ja koulutussopimussuhteessa tehtävän työn tunnusmerkkejä ei ole esitetty riittävällä tarkkuudessa esimerkiksi opiskelijan oikeusaseman määrittelyn, koulu-

tussopimuksen keston tai sopimuksen muuttamisen ja purkamisperusteiden osalta, joihin liittyy tulkinnanvaraisuutta ja ristiriitaisuuksia.

Muutamassa lausunnossa esitetään, että käytänteet siitä, miten arvioidaan tutkinnonsuorittajan valmiudet siirtyä koulutussopimuksesta oppisopimukseen kesken koulutuksen, tulee määritellä ja sopia. Joissakin lausunnoissa myös katsotaan, että koulutussopimukseen siirtymiseen tulisi määritellä perustiedot ja -valmiudet ennen kuin voi aloittaa koulutussopimuksen (Tehy, SAK, SuPer, sosiaali- ja terveysalan tutkinto-toimikunta). Ammatillisen aikuiskoulutuksen johtajat ry arvioi, että esityksen mukainen koulutussopimus johtaa uudenlaiseen hallinnointiin.

Esitysluonnoksen mukaan koulutussopimuksessa työpaikka ei maksaisi korvausta opiskelijalle eikä työpaikalle maksettaisi korvausta koulutussopimuksen ajalta. Monessa lausunnossa katsotaan, että koulutuskorvausten maksaminen pitäisi olla mahdollista koulutussopimuksessa. Lausuntojen mukaan vastuukouluttajaksi voitaisiin nimetä joko koulutuksen järjestäjän tai työnantajan nimeämä henkilö. Jos vastuukouluttaja nimettäisiin työpaikalta, tulisi koulutuksen järjestäjän maksaa koulutuskorvausta työpaikalle (Kauppakamari, EK, Suomen Yrittäjät, Koneyrittäjien liitto ry, Tehy ry, MaRa ry, Teknologiateollisuus ry, Metsäteollisuus, Kirkon työmarkkinailaitos, SuPer). Toisaalta lausunnonantajista useat koulutuksenjärjestäjät kannattavat esitystä, ettei koulutussopimuksessa makseta koulutuskorvausta. Vates-säätiö arvioi, että mikäli erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden osalta ei työnantajalle makseta mitään korvausta, on mahdollista että mainittu ryhmä jää koulutussopimukseen perustuvan koulutusmahdollisuuden ulkopuolelle. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan lisäksi, että työnantajalle tulisi maksaa korvaus erityisaloilla tai -tapauksissa. Etenkin sähköalaa edustavien lausunnonantajien mukaan jos koulutussopimuksessa täytyy työnantajan kustantaa alan työtehtävien säännönmukaisesti vaatimat henkilökohtaiset suojaimet ja maksulliset koulutukset, ei sen katsota innostavan ottamaan opiskelijoita koulutussopimukseen.

Lakiehdotuksen mukaan koulutuksen järjestäjä sopisi kirjallisesti koulutussopimuksesta koulutussopimus-työpaikan ja opiskelijan kanssa. Osassa lausuntoja katsotaan, että opiskelijan ei tule olla sopimusosapuoli koulutussopimusta laadittaessa eikä vastata koulutussopimuksen solmimisesta. Yritysten näkökulmasta pidetään keskeisenä, ettei työnantajan ja opiskelijan välille synny sopimussuhdetta, eikä työnantajalla ole sopimukseen perustuvia velvoitteita opiskelijaa kohtaan. Esimerkiksi EK:n, Rakennusteollisuuden, Kauppakamarin, MaRa ry:n, Teknologiateollisuus ry:n, Metsäteollisuus ry:n ja Kirkon työmarkkinailaitoksen näkemysten mukaan koulutussopimuksessa ei saa syntyä sellaista sopimussuhdetta, joka rinnastettaisiin työsuhteeseen.

Joissakin lausunnoissa edellytetään, ettei koulutussopimus saisi rajata opiskelijan samanaikaista työskentelyä työsopimussuhteessa. Muutamien lausunnonantajien mukaan opintoja voisi tehdä koulutussopimuksella, vaikka maksettaisiinkin pientä palkkaa taikka koulutusrahaa ja matkakustannusten korvauksia (mm. Jyväskylän kky, Sataedu, OSKU ry, Hämeen ammatti-instituutti, Sähkötekniset työnantajat STTA ry, Sähkö- ja teleurakoitsijaliitto STUL ry, Sähköalojen ammattiliitto ry).

Koulutussopimuksen määrällinen rajaaminen

Koulutussopimuksella työpaikalla tapahtuvan osaamisen hankkimisen aikana tutkinnon suorittaja tai opiskelija ei olisi lakiehdotuksen mukaan työsuhteessa työnantajaan tai koulutuksen järjestäjään. Koulutussopimuksen kesto ei ole esitysluonnoksessa rajattu. Koulutussopimuksen määrällisen rajaamisen osalta esimerkiksi Opso ry toteaa lausunnossaan, että koulutussopimuksen kesto tulee rajata enintään puoleen henkilökohtaistamisen mukaiseen osaamistarpeeseen työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa. Rajauksen avulla

suojattaisiin opiskelijan asemaa, edistettäisiin opiskelijan työllistymistä, sitoutettaisiin työnantajaa koulutustehtävään ja estettäisiin opiskelijoiden käyttö ilmaisena työvoimana. STTK katsoo, että koulutussopimukselle tulee määrittää enimmäiskesto sen osalta, kuinka kauan opiskelija voi toimia yhdellä työnantajalla koulutussopimussuhteessa. Helsingin kaupungin lausunnon mukaan koulutussopimukseen pitäisi määritellä ajallinen raja, jotta oppisopimus säilyy kannattavana vaihtoehtona yritysten kannalta.

Työ- ja elinkeinoministeriön lausunnossa suhtaudutaan erittäin kriittisesti siihen, ettei koulutussopimuksen vähimmäis- tai enimmäiskestosta ole esitetty säädettävän. Lausunnon mukaan ehdotuksen jatkovalmistelussa tulisikin harkita koulutussopimuksen ajallista käyttömahdollisuutta jollakin tavalla. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan laissa voitaisiin säätää esimerkiksi siitä, että saman työnantajan kanssa sovittu koulutussopimussuhde voisi kestää enintään yhden vuoden.

Ammattiliitto Pro toteaa, että koulutussopimuksen sisältö ja kesto olisi rajattava selkeästi lyhyemmäksi. SAK katsoo, että lain perusteluteksteissä tulee selkeästi kuvata, millaisissa tilanteissa ja millaisella osaamisella edellytykset oppisopimuksen solmimiseen täyttyvät työpaikoilla. Yli puoli vuotta jatkuvat yhdenjaksoiset työssäoppimisjaksot tulisi toteuttaa oppisopimuskoulutuksena. Valtakunnallinen Työpajayhdistys ry suhtautuu varauksella koulutussopimukseen, sillä sen mukaan jos koulutussopimuksen kesto ei rajata, työnantajat käyttävät sitä ilmaisen työvoiman rekrytointikanavana. Jyväskylän kky puolestaan pitää hyvänä, ettei esityksessä ole asetettu määrällisiä rajoitteita vähimmäis- tai enimmäismäärälle.

Sopimuksen tekemisen edellytykset ja purkaminen

Lausunnonantajien mielestä sopimusten määrä lisääntyy uuden koulutussopimuksen myötä. Opso ry:n mukaan jotta joustavat siirtymät koulutussopimuksesta oppisopimuskoulutukseen olisivat mahdollisia, täytyisi koulutussopimus voida purkaa, jos opiskelija siirtyy hankkimaan oppisopimuskoulutuksella vastaavaa osaamista.

Esityksessä edellytetään, että jos oppisopimus tai koulutussopimus puretaan, koulutuksen järjestäjän on järjestettävä opiskelijalle mahdollisuus hankkia muulla tavoin henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukainen tavoitteeksi asetettu osaaminen. Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan ensisijaisesti koulutuksen järjestäjän tulisi pyrkiä etsimään toinen työpaikka, jonka kanssa oppisopimus tai koulutussopimus voitaisiin tehdä. Yksittäisissä lausunnoissa katsotaan, että todennäköisemmin koulutuksen järjestäjän mahdollisuudet rajoittuvat opiskelijan jatkuvuuden varmistamiseen oppilaitoksessa tai koulutussopimuksella sekä opiskelijan tukemiseen uuden työpaikan etsinnässä. Siksi perusteluissa olisi muotoiltava, että koulutuksen järjestäjän tulisi ensisijaisesti tukea opiskelijaa uuden työpaikan etsinnässä (Opso ry, Jyväskylän kky).

Esityksen mukaista vaatimusta koulutussopimustyöpaikan koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevistä henkilöstöstä pidetään liian tiukkana. Koneyrittäjät ry:n mukaan riittävää olisi, että koulutussopimustyöpaikka mahdollistaa osaamisen hankkimiseen riittävän oppimisympäristön ja tuen. Nuorisotutkimusseura ry puolestaan ehdottaa, että työpaikkaohjaajan edellytysten osalta tulisi maininta myös riittävä ohjausosaaminen, johon liittyy yhteistyö koulutuksen järjestäjän kanssa. Lakiehdotuksen 64 §:n 3 kohtaan esitetään siten lisättäväksi *ammattitaidoltaan, työkokemukseltaan tai koulutukseltaan ja ohjausvalmiuksiltaan soveltuva työpaikkaohjaaja*. Yksittäisistä lausunnonantajista Opetushallitus ehdottaa selventävää muotoilua lakiehdotuksen 64 §:ään, jonka otsikossa tulisi olla maininta oppisopimuksen ja koulutussopimuksen tekemisen edellytyksistä.

Työpaikalla järjestettävä koulutus ja rahoitussäädökset

Osassa lausuntoja työpaikalla järjestettävän koulutuksen arvioidaan lisäävän kustannuksia, koska se edellyttää koulutuksen järjestäjiltä enemmän panosta ohjaukseen työpaikoilla (esim. Lapin AVI, Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt, Rovaniemen kky, Etelä-Karjalan kky). Esitystä rahoituslaista pidetään monilta osin keskeneräisenä eikä koulutuksen järjestäjien katsota pystyvän sen perusteella arvioimaan tulevaa rahoitustaan. Lisäksi lausunnoissa toivotaan, että opiskelijavuoden laskenta tulisi tehdä samoin kuin nykyisin laskeaan lisäkoulutuksen opiskelijatyövuodet.

Useat lausunnonantajat katsovat, että oppisopimuskoulutuksen rahoituksen painotusten ja kertoimien on oltava samat kuin muussakin ammatillisessa koulutuksessa. Lisäksi katsotaan, että oppisopimuskoulutuksen ja koulutussopimuskoulutuksen tulisi rahoitussellisesti olla samalla tasolla (mm. Tampereen kaupunki, AMKE, Keuda, Rovaniemen kky, Opso ry, Itä-Uudenmaan kky, Suomen Yrittäjät, Jyväskylän kky, Omnia, STTK, Helsinki Business College Oy).

Työpaikalla järjestettävä koulutus ja järjestämisluvat

Useiden lausunnonantajien näkemyksen mukaan rajoittamalla oppisopimuskoulutuksen järjestäminen esityksen mukaisesti vain koulutustehtävän mukaisiin tutkintoihin, työelämän kehittämis- ja palvelutehtävää ei voida toteuttaa kysyntälähtöisesti eikä palvella alueen elinkeinoelämää. Oppisopimuskoulutuksen järjestämistä ei lausuntojen mukaan tule sitoa esitetyllä tavalla ainoastaan järjestämisluvan mukaisiin tutkintoihin. Esityksen katsotaan kaventavan järjestäjän päätösvaltaa koulutuksen suuntaamisessa ja alueellisiin työvoimatarpeisiin vastaamisessa (mm. AMKE, Jyväskylän kky, Etelä-Karjalan liitto, ELY-keskukset, Tampereen kaupunki, Keuda, Rovaniemen kky, Etelä-Karjalan kky, Rovaniemen kaupunki, Suomen Yrittäjäopisto, Sedu, Opso ry, Kauppakamari, Ylä-Savon kky, Etelä-Savon kky, Itä-Uusimaan kky, Turun kaupunki, SAMI, Salon seudun kky, TTS, Vaasan kaupunki, Kajaanin kaupunki, Keski-Pohjanmaan kky, Kemi-Tornionlaakson kky, OSEKK, Savon kky, MIF, Pohjois-Karjalan kky, Omnia, Kuntaliitto, Helsingin kaupunki, Tampereen kaupunki, HBC, Luksia, Lounais-Suomen kky, TEAK Oy, Raahen kky, Kouvolan kaupunki, Varsinais-Suomen liitto, Mikkelin kaupunki, Pieksämäen kaupunki). Lisäksi useiden lausunnonantajien mielestä oppisopimuskoulutusta tulee voida ostaa jatkossakin toiselta koulutuksen järjestäjältä.

AMKE ry ja Peimarin kky katsovat, että perustutkintojen järjestämistä voitaisiin säädellä, mutta ammatti- ja erikoisammattitutkinnot tulisi voida järjestää vapaasti. Yksittäisissä lausunnoissa todetaan lisäksi, että suurille koulutuksen järjestäjille tulisi jatkossakin olla mahdollista järjestää oppisopimuskoulutusta kaikkiin tutkintoihin. Mahdollisuus tulee taata alueellisesti vähintään yhdelle koulutuksen järjestäjälle, jotta koulutusta voidaan järjestää asiakaslähtöisesti. Esityksen mukainen järjestämisluvan rajaaminen ei tue lausuntojen mukaan lain kokonaistavoitteita. Lisäksi lausunnoissa todetaan, että työelämältä poistuisi mahdollisuus saada palvelu yhdestä paikkaa ja saada tarpeisiin vastaavaa koulutusta kaikesta ammatillisesta koulutuksesta. Tämän arvioidaan kaventavan merkittävästi mahdollisuuksia vastata kysyntään.

Muutamien lausuntojen mukaan oppisopimuskoulutus täytyy mainita koulutustehtävänä, jotta sen järjestämisen edellytykset voitaisiin arvioida ja antaa lupa joko tiettyihin tutkintoihin tai laajaan lupaan. Siirtymäsäännöksissä täytyy säätää, miten oppisopimuskoulutuksen järjestämisedellytykset arvioidaan nykyisiä järjestämislupia muutettaessa 2018 voimaan tulevan lain mukaisiksi. Kaikkien nykyisten ammatillisen koulutuksen järjestäjien edellytykset järjestää oppisopimuskoulutusta täytyy arvioida ja myöntää vuodesta 2018 lukien luvat hakemuksesta. Lausunnoissa myös katsotaan, että luvan myöntäminen ei saa olla automaatio (Opso ry, SAK, Kuntaliitto, Helsingin kaupunki, Mikkelin kaupunki, Pieksämäen kaupunki). Vantaan kaupun-

gin mukaan oppisopimuskoulutuksen hajauttaminen järjestämisluvissa kaikille toimijoille ei takaa jatkossa oppisopimuskoulutuksen laatua ja yhdenmukaisia toimintatapoja. HAUS kannattaa, että koulutuksen järjestäjä voi järjestäjää oppisopimuskoulutusta ainoastaan koulutustehtävänsä mukaisissa tutkinnoissa.

Sähköiset järjestelmät

Sedu ja Opso ry toteavat, että ministeriön tulisi säätää toimintajärjestelmien osalta yhteisistä rajapinnoista, jotta kerran tallennettu tieto olisi siirrettävissä. Lisäksi rajapinnat täytyisi säätää sopimusten sisältöjen osalta. Myös OSEKK esittää toiveen yhteisistä ja yhteneväisistä sähköisistä ratkaisuista koulutuksen järjestäjille muun muassa koulutukseen hakeutumisen, rahoituksen perustana olevan tiedon keräämisen, työpaikalla järjestettävän koulutuksen ohjaamisen sekä henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman osalta. Sedu pitää toivottavana, että koulutusopimuksen ja oppisopimuksen lomakkeiston tulee olla yhtenevät ja niiden tulee olla sähköisesti opiskelijahallinnon ohjelmiin sovitettavissa. Lisäksi esitetään, että digitaaliset ratkaisut muun muassa suoriteseurantaan ja opiskelijoiden henkilökohtaisten osaamisen kehittämissuunnitelmien toteutukseen tulisi saada kehitetyksi ammatillisen koulutuksen uudistuksen kanssa samassa aika-aulussa, jolloin seuranta ja arviointi tapahtuisivat yhdenvertaisin perustein kansallisella tasolla. Myös Ylä-Savon kky esittää yhtenäisiä dokumentteja ja prosesseja opiskelijavalinnan, henkilökohtaistamisen, koulutus- ja oppisopimuksen sekä osaamisen arvioinnin toteuttamiseen.

3.9 Turvallinen opiskeluympäristö sekä opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet (luku 9 ja 10)

Kurinpito ja turvallisuus

Useiden lausunnonantajien näkemyksen mukaan oppilaitoksen turvallisuudesta tulee vastaa koko henkilöstö. Siten opiskelijan poistamisoikeutta ei tule rajata esitetyllä tavalla vain rehtoriin tai opettajaan. Osa lausunnonantajista katsoo, että koulutuksen järjestäjän tulee voida määritellä kenellä on oikeus poistaa opiskelija oppilaitoksen tiloista ja luoda toimivat käytännöt (mm. Oy Porvoo Int. College, Lounais-Suomen kky, Omnia, Optima samkommun). Lisäksi esimerkiksi Kajaanin kaupungin näkemyksen mukaan oppilaitosympäristön turvallisuuteen liittyvät toimenpiteet pitää voida delegoida mahdollisimman lähelle toimintaa. Joidenkin lausunnonantajien mukaan opiskeluoikeuden peruuttaminen pitäisi olla mahdollista kaikissa koulutuksissa äärimmäisissä tapauksissa, mutta koulutuksen järjestäjällä olisi oltava tällöin uudelleenohjausvelvoite.

Koulutuskuntayhtymä Lappia katsoo, että koulutuksen järjestäjällä tulisi olla mahdollisuus erottaa opiskelija myös ilman monijäsenistä toimielintä. Lausunnossa katsotaan, että rehtorilla tai vastaavalla virkamiehellä tulisi olla joustavasti oikeus päättää asiasta. Lisäksi Luonnonvara-alan johtajat ry ja Kajaanin kaupunki katsovat lausunnoissaan, että kirjallisen varoituksen voisi antaa rehtori tai hänen määräämänsä viranhaltija. Myös OSEKK katsoo, että kurinpidon osalta rehtorinimikettä on syytä laajentaa siten, että se vastaa myös suurien koulutuksen järjestäjien organisoitumista.

Muutamassa lausunnossa esitetään, että koulutuksen järjestäjällä tulee olla asuntolan kurinpidossa oikeus välittömään puuttumiseen ja asuntolasta erottamiseen esimerkiksi vakavissa laittomien päihteiden käyttöön liittyvissä tapauksissa tai mielenterveyden ongelmiin liittyen. Esimerkiksi Kajaanin kaupunki, OSEKK ja Luonnonvara-alan johtajat ry katsovat lausunnoissaan, että koulutuksen järjestäjän tulisi saada paikallisesti määrittää, kenellä on oikeus poistaa häiritsevä ja turvallisuutta vaarantava opiskelija.

OAJ:n ja sen alueyhdistysten näkemyksen mukaan turvallinen opiskeluympäristön turvaaminen edellyttää, että opetuksen julkisuudesta säädettäisiin uudella tavalla. Lausunnossa esitetyn mukaan opetus ei olisi pääsääntöisesti julkista vaan opetuksen seuraaminen olisi mahdollista vain jos se voi tapahtua vaarantamatta opiskeluympäristöä. Kyseisissä lausunnoissa myös todetaan, että koulutuksen järjestäjän tulisi pystyä antamaan määräyksiä niin oman kuin opiskelijan omaisuuden käsittelystä työpäivän aikana turvallisuuden ja häiriöttömän opetuksen turvaamiseksi. SuPer kiinnittää huomiota siihen, että turvallinen opiskeluympäristö tulisi ottaa huomioon myös työpaikalla tapahtuvan oppimisen osalta.

Asuntolatoiminta

Vain muutamissa lausunnoissa otetaan kantaa ehdotettuun uuteen säännökseen asuntolatoiminnan järjestämisestä. Esitysluonnoksen mukaan koulutuksen järjestäjän asuntolatoiminnasta säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Tarkoituksena on yhtenäistää nykyiset käytännöt ja parantaa asuntoloissa asuvien opiskelijoiden oikeusturvaa ja edistää asuntolapaikkaa hakevien yhdenvertaisuutta. Asuntolatoiminnan järjestäminen olisi jatkossakin koulutuksen järjestäjälle vapaaehtoista. Lausunnoissa todetaan, että laadukkaan asuntolatoiminnan turvaamiseen on kohdennettava riittävä rahoitus. Lisäksi yksittäisessä lausunnossa todetaan, että asuntolatoimintaa tulee toteuttaa myös Etelä-Suomessa, jossa elinkustannukset ovat suuri syy opintojen keskeyttämisen taustalla.

Ehdotetun lain 89 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjä voi hyväksyä asuntolaa varten järjestysäännöt. Oikeusministeriö katsoo, että ehdotettua 89 §:ää on perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 70/2002 vp huomioon ottaen syytä täydentää luonnehdinnoilla järjestysäännöllä määrättävissä olevista asioista tai asiatyypeistä. Muiden yksittäisten lausuntojen mukaan kaikissa luvun kohdissa olisi käytävä ilmi, että asuntola osa oppilaitosympäristöä, jolloin lainsäädännön on selkeästi kuvattava, että järjestysääntöjä voidaan laatia asuntolatoiminnalle. Opetushallituksen mukaan koulutuksen järjestäjä tulisi velvoittaa hyväksymään järjestysäännöt myös asuntolatoimintaa varten.

Lausuntojen mukaan asuntolatoiminnan järjestämisen tulee olla esitetyllä tavalla vapaaehtoista ja siitä aiheutuvat kustannukset koulutuksen järjestäjille on kompensoitava. OSKU ry pitää hyvänä ja tärkeänä asiana, että asuntolatoiminta tunnustetaan lakitasolla. Säädösten arvioidaan parantavan opiskelijan oikeusturvaa. Varsinkin esityksen mukainen asuntolapaikan myöntämisperusteiden ilmoittamisvelvollisuus nähdään myönteisenä opiskelijan oikeusturvan kannalta. Oikeusministeriö katsoo, että vaikka opiskelijalla ei ole subjektiivista oikeutta asuntolapaikan saamiseen, sitä koskevassa sääntelyssä on mahdollista katsoa olevan kyse julkiseen avustukseen rinnastuvasta varallisuusarvoisesta etuudesta ainakin siinä tapauksessa, jos koulutuksen järjestäjä saa asuntolatoimintaa varten valtiolta tai muulta julkisyhteisöltä rahoitusta. Sen vuoksi jatkovalmistelussa olisi perusteltua harkita lakiehdotuksen täydentämistä perussäännöksellä asuntolapaikan myöntämisen yleisistä edellytyksistä.

Opiskelijahuolto

Esitysluonnoksen mukaan opiskeluterveydenhuollosta säädettäisiin nykytilaa vastaavasti terveydenhuolto- ja ammatillisen perustutkintokoulutuksen ja valmentavan koulutuksen opiskelijan oikeudesta opiskelijahuoltoon oppilas- ja opiskelijahuoltolaisissa. Ehdotuksen mukaan oikeus oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisiin kuraattori- ja psykologipalveluihin laajennettaisiin koskemaan kaikkia ammatillista perustutkintoa suorittavia opiskelijoita. Opiskeluhoitoon kantaa ottaneista lausunnonantajista monet pitävät hallituksen esitysluonnoksessa esitettyä opiskeluhoitopalveluiden laajennusta sinänsä kannatettava asiana. Lausunnoissa kuitenkin todetaan yleisesti opiskelijahuollon laajenemisen kaikkiin perustutkintoa suorittaviin lisää-

vän koulutuksen järjestäjien kustannuksia ja vastuita. Yleisesti todetaan, että kustannukset tulisi rahoittaa järjestäjille täysimääräisesti. Koulutuskuntayhtymä Tavastian mukaan kuraattori- ja psykologipalvelut olisi myös hyvä määritellä koulutuksen järjestäjän tehtäväksi ja osoittaa rahoitus siihen. Turun kaupungin lausunnon mukaan opiskelijahuollon henkilöstömitoitukset ovat jo nyt ongelmallisia. Sinänsä aikuisten opiskelijahuollon palveluiden tarve nähdään merkittävänä ja uusia palveluita arvioidaan tarvittavan. Lausunnon mukaan myös sote-uudistuksen myötä tulee varmistaa, että palvelut säilyvät edelleen vähintään nykytasoina ja toteutuvat oppilaitoksissa. Omnia ja AMKE ry toteavat, ettei maksuttomien opiskeluhuollon palveluiden tulisi koskea EU- ja ETA-maiden ulkopuolta tulevia opiskelijoita.

Monessa lausunnossa nostetaan esille opiskeluhuoltoon liittyen se, että valmistelun yhteydessä ei ole huomioitu valmisteilla olevaa sote- ja maakuntauudistusta. Opiskeluhuoltopalveluiden edellytetään kuitenkin olevan jatkossakin lähipalveluita (mm. Oy Porvoo Int. College, OSKU ry, Arene, Kajaanin kaupunki, Porvoo kaupunki).

Valtiovarainministeriö toteaa, että oppilas- ja opiskelijahuollon siirtoa maakuntien vastuulle tarkastellaan osana maakuntauudistuksen valmistelua. Lausunnon mukaan niiden järjestämisessä osana muita sosiaali- ja terveyspalveluja voidaan nähdä monia etuja. Mikäli ne päätetään siirtää maakuntien järjestettäväksi vuoden 2019 alusta, ei palvelujen kohderyhmän laajuuteen tulisi tehdä muutoksia vuonna 2018 voimaan tulevassa ammatillisen koulutuksen reformin lainsäädännössä.

Tampereen kaupunki katsoo, että koska koulutuksen järjestäjä voisi toiminta-alueensa lisäksi järjestää opetusta vapaasti eri puolella maamme, tulisi täsmentää miten kunnan vastuulla olevien oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisten palvelujen järjestämisvastuu määräytyy.

Opiskelijaetuuudet

Lakiehdotuksen 86 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi ammatillisen perustutkintokoulutuksen ja valmentavan koulutuksen opiskelijan oikeudesta maksuttomaan ruokailuun. Koska oikeutta maksuttomaan ruokailuun ei ole voimassa olevan lainsäädännön mukaan ollut näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa, laajenisi oikeus maksuttomaan ruokailuun siltä osin kuin pykälässä tarkoitettussa koulutuksessa olevia ei enää voitaisi erotella koulutuksen järjestämisvastuun perusteella. Lausunnonantajat eivät pääosin kannata esityksen mukaista oikeutta maksuttomaan ruokailuun laajennettavaksi nykyisestä, sillä sen todetaan lisäävän koulutuksen järjestäjien kustannuksia samalla, kun rahoitusta ollaan muutenkin vähentämässä (mm. Lounais-Suomen kky, AMKE, Kirkkohallitus). Myös esimerkiksi Kajaanin kaupunki katsoo, että laajeneva oikeus maksuttomaan ruokailuun edistää yhdenvertaisuutta, mutta ei vastaa vallitsevaa taloudellista tilannetta. Lausunnonantajien mukaan laajeneva oikeus maksuttomaan ruokailuun tulee korvata koulutuksen järjestäjille täysimääräisenä (mm. Luonnonvara-alan johtajat ry, OSEKK).

LVI-Tekniset Urakoitsijat katsoo lausunnossaan, että maksuttoman ruokailun järjestäminen työssäoppimisen aikana talotekniikka-alalla on vaikeasti järjestettävissä, koska ei ole kiinteää työntekopaikkaa ja siten esimerkiksi työruokalaa. Käytännössä ruokarahaa ei katsota riittävän lounaan maksamiseen, ja siten tosiallista mahdollisuutta ilmaiseen ruokailuun ei synny. Tästä johtuen eri alojen opiskelijoiden todetaan olevan eri asemassa. Lausunnossa ehdotetaan esimerkiksi lounasseteliä niille aloille, jossa ei ole kiinteää työntekopaikkaa.

Kansaneläkelaitoksen lausunnossa todetaan, että koulumatkatukeen vaikuttaa opintojen päätoimisuuden määrittelyyn liittyvä problematiikka. Lausunnossa mukaan koulumatkatukilain 2 §:n 1 momentin 2 kohdan viittaus ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 3 §:ään, jossa on säädetty myös koulumatkatukeen oikeuttavasta koulutuksesta, tulee korjata uuden lain myötä.

Kehitysvammaliitto esittää, että erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan opiskeluun liittyvän avustajan palkkauksesta ja muista työehdoista ja kustannuksista vastaa oppilaitos. Näkövammaisten liitto ry:n lausunnon mukaan monet näkövammaiset tarvitsevat avustajaa, joten koulutuksen järjestäjän ja kotikunnan sosiaali-toimi eivät saisi siirrellä vastuuta avustajan järjestämisestä. AMEO-verkosto katsoo, että erityistä tukea saavan opiskelijan opintososiaalisia etuuksia koskevaa luetteloa tulee selkeyttää. Avustajapalveluilla ja erityisillä apuvälineillä tarkoitettaisiin koulutuksen järjestäjän opiskelijoille yleisesti tarjoamia avustajapalveluita ja välineitä, ei opiskelijan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja avustajapalveluja tai opiskeluvälineitä. ELY-keskukset ja Etelä-Savon ELO -ryhmä katsovat, että myös osatutkintojen suorittamisessa tulisi ottaa huomioon nuoren tai opiskelijan taloudellinen tuki.

Opiskelijakunta ja vaikuttaminen

Opiskelijoiden kuulemisesta ja opiskelijakunnasta säädettäisiin lakiehdotuksen 93 §:ssä. Esityksen mukaan jatkossa kaikilla koulutuksen järjestäjillä tulisi olla sen opiskelijoista muodostuva opiskelijakunta, kun nykyisin opiskelijakunta on täytynyt olla vain niillä oppilaitoksilla, joissa järjestetään ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua koulutusta. Lausunnonantajista OSKU ry:n mukaan opiskelijakunnan sisällyttäminen lakiin on hyvä asia, ja sen katsotaan tukevan opiskelijoiden kasvatusta yhteiskunnan jäseneksi. Sen arvioidaan myös lisäävän yhdenvertaisuutta toisen asteen eri koulutusten välillä. Myös SAK on tyytyväinen siihen, että laissa on huomioitu opiskelijoiden oikeus tulla kuulluksi sekä se, että järjestäjällä täytyy olla opiskelijakunta. Lisäksi SAKKI ry kiittää, että opiskelijakuntien asema on laissa turvattu.

Lounais-Suomen kky katsoo, että jos koulutuksen järjestäjällä on myös lukiokoulutusta, tulee sillä olla mahdollisuus perustaa oma opiskelijakunta myös lukioon. SÖFUK:n lausunnossa nähdään laissa säädettävän opiskelijakunnan suuren ikähaarukan vaikeuttavan yhteisymmärryksen löytymistä opiskelijoiden kesken. Koulutuskuntayhtymä Lappian lausunnossa opiskelijakunnan kuuleminen ja opiskelijakunnan kanssa toimiminen nähdään lähtökohtaisesti hyvänä asiana, mutta opiskelijakunnan pakollisuuden arvioidaan luovan koulutuksen järjestäjälle myös haastavia tilanteita. Koulutuksen järjestäjä saattaa esimerkiksi toimia laajalla alueella tai opiskelijakunta voi olla muutoin vaikeasti kokoon kutsuttavissa.

3.10 Tilauskoulutus / koulutusvienti

Esitysluonnoksen mukaan koulutuksen järjestäjillä olisi mahdollisuus järjestää tilauskoulutusta. Tilauskoulutuksella tarkoitettaisiin tutkintojen ja ehdotetussa laissa tarkoitettun koulutuksen myyntiä EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijaryhmille. Tällöin koulutuksen tilaisi ja maksaisi yksityis- tai julkisoikeudellinen oikeushenkilö, kuten valtio, kansainvälinen järjestö, julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö. Koulutuksen järjestäjät perisivät koulutuksen tilaajalta vähintään koulutuksesta aiheutuvat kustannukset kattavan maksun.

Monissa lausunnoissa kommentoidaan esitysluonnokseen sisältyvää ehdotusta tilauskoulutuksen toteuttamisesta. Tilauskoulutusta tai koulutusvientiä yleisesti kommentoineista lausunnonantajista Akava ry kat-

soo, ettei esitysluonnos tuo selkeästi esille koulutusviennin eri muotoja. Muutamat lausunnonantajat katsovat, ettei koulutusvienti saa rajoittua pelkästään esityksen mukaiseen tilauskoulutukseen (AMKE ry, Kaajan kaupunki, Varsinais-Suomen liitto, Savon koulutuskuntayhtymä, Oy Porvoo Int. College). Yksityiset koulutusyhtiöt ja Kirkon Ulkomaanapu kannattavat koulutusviennin mahdollistamista esitetyllä tavalla. Mainitut lausunnonantajat haluavat mahdollisuuden tuottaa ammatillisia tutkintoja koulutusvientinä. Lisäksi Kirkon Ulkomaanavun lausunnon mukaan tutkintojen vienti tulisi nähdä myös osana humanitaarista apua. Yhteistyö kansainvälisten järjestäjien kanssa lisäisi ammatillisen koulutuksen tutkintojen ja niiden osien kysyntää. Lisäksi lausunnossa jatko-opintokelpoisuuden turvaaminen pakolaistilanteessa nähdään oleellisena.

Tutkintojen viennin osalta Jyväskylän kky toteaa, että ammatillisen koulutuksen ja sen tutkintojen vienti on tehtävä pilottien pohjalta mahdolliseksi. OAJ, OAJ/Satakunta ja OAJ/Kanta-Häme katsovat lausunnoissaan, että suomalaisen tutkinnon perusteiden mukaisesti suoritetuista tutkinnosta annettavaan tutkintotodistukseen on kirjattava, että annettu tutkintotodistus antaa oikeuden harjoittaa kyseistä ammattia Suomessa vasta, kun henkilö on hyväksytysti suorittanut tutkintoon Suomessa liittyvän kielikokeen. Lausunnoissa esitetään, että koulutuksen järjestäjän on toimitettava tiedot näistä tutkinnon saajista tutkintorekisteriin, jossa on oltava erillinen osarekisteri, johon kirjataan nämä tutkinnon suorittajat. Lisäksi mainituissa lausunnoissa todetaan, että tilauskoulutus ja koulutuspalveluiden vienti on määriteltävä lain perusteluissa. Perusteluihin on kirjattava selkeästi tilauskoulutuksen ja koulutuspalveluiden viennin ero opiskeluun, joka tapahtuu kansallisessa suomalaisen tutkintojärjestelmän mukaisessa koulutuksessa. Myös ulkoasiainministeriö esittää, että hallituksen esityksen perusteluosaa tulee kansainvälistymisen osalta täydentää tutkinnon viennin koskien.

AMKE ry ja Oy Porvoo Int. College katsovat, että Opetushallituksen tulee vahvistaa EU-/ETA-alueen ulkopuolella tapahtuvaan tutkintotavoitteiseen koulutukseen kansainväliset tutkinnon perusteet, jotka voivat poiketa Suomessa käytettävistä tutkinnon perusteista. Lisäksi koulutuksen järjestäjistä Oy Porvoo Int. Collegin, Omnian ja Savon koulutuskuntayhtymän näkemyksen mukaan järjestämisluvan saanut koulutuksen järjestäjä voisi järjestää EU- ja ETA-alueen ulkopuolella tutkintotavoitteista koulutusta toteuttaen koulutusta yhdessä paikallisten koulutus- ja/tai yrityssektorin toimijoiden kanssa. Oy Porvoo Int. Collegin ja Omnian mukaan tutkintotavoitteista koulutusta voidaan myös tarjota verkossa ko. alueiden kansalaisille. Lisäksi niiden näkemyksen mukaan koulutusvienti tulee myös nähdä voittoon tähtäävänä liiketoimintana, ja että siihen liittyy tutkintojen myyminen. Tällaisen toiminnan koulutuksen järjestäjä hinnoittelee itse eikä siihen kohdistu, eikä siihen voi käyttää suomalaista valtionrahoitusta.

OAJ, OAJ/Satakunta ja OAJ/Kanta-Häme korostavat lausunnoissaan myös sitä, että koulutusta ei saa suunnata miltään osin kilpailemaan Suomen koulutuksen järjestäjien Suomessa asuville opiskelijoille järjestämisen koulutuksen kanssa. Koulutuspalveluiden myyntiä ei saa miltään osin toteuttaa valtionosuudella, eikä se saa heikentää koulutuksen järjestäjän valtionosuudella järjestämää koulutusta. Siksi koulutuspalveluiden viennissä saa tavoitella voittoa. Voitto on käytettävä koulutuksen järjestäjän järjestämisen koulutuksen laadun parantamiseen. Mainittujen lausunnonantajien mukaan ehdotettavassa laissa olisi säädettävä, että koulutuspalveluiden vienti on erityistehtävä, johon annetaan järjestämislupa. Koulutuksen järjestäjälle voidaan myöntää erityistehtäväksi koulutuspalveluiden vienti vain, jos se on perustanut yhtiön toteuttamaan tätä toimintaa ja voi osoittaa, että siihen ei käytetä valtionosuus-rahoitusta, ja että toiminta kehittää kansallisella tasolla järjestettävän ammatillisen koulutuksen laatua. Tampereen kaupunki puolestaan katsoo, ettei tilauskoulutuksen järjestämistä varten tule edellyttää toiminnan yhtiöittämistä.

Maksujen perimisen osalta muutaman lausunnonantajan näkemyksen mukaan lailla olisi mahdollistettava, että EU-/ETA-alueen ulkopuolelta tuleva yksittäinen henkilö tulisi voida ottaa suorittamaan ammatillista tutkintoa Suomessa ja häneltä pitäisi voida periä koulutuksesta maksu (AMKE ry, Kajaanin kaupunki, Savon kky, Oy Porvoo Int. College). Muutamassa lausunnossa todetaan, että laissa ei tulisi määrittää koulutuksen maksajaa, kun koulutusta myydään markkinaehtoisesti EU-/ETA-alueen ulkopuolella (AMKE ry, Omnia, Oy Porvoo Int. College). Myös ulkoasiainministeriön lausunnon mukaan tulisi ottaa huomioon mahdollisuus, että eri maiden kansallisista tilanteista johtuen koulutuksen maksaja voi olla muukin taho kuin lakiehdotuksen tilauskoulutusta koskevassa säännöksessä luetellut tilaajat, mukaan lukien opiskelija itse.

Varsinaista tilauskoulutusta koskevaa lakiehdotuksen 92 §:ää kommentoidaan muutamissa lausunnoissa. Näistä AMKE ry:n, Ami-säätiön, Omnian ja Oy Porvoo Int. Collegen lausuntojen mukaan tilauskoulutusta koskeva pykälä tulee korvata EU-/ETA-alueen ulkopuolella tapahtuvaa koulutusta säätelevällä pykälällä. SAJO ry:n ja Sedun lausuntojen mukaan ei ole selkeää, tarkoitetaanko tilauskoulutuksella koulutusvientiä. Näissä lausunnoissa pohditaan, tulisiko olla mahdollisuus toteuttaa myös muuta tilauskoulutusta. Lisäksi ulkoasiainministeriön näkemyksen mukaan koulutuksen vientiä kannustavasta näkökulmasta vaikuttaa, että lakiehdotuksen 92 §:n ensimmäinen kohta tilauskoulutuksen osalta ei mene riittävän pitkälle. Lausunnon mukaan olisi toivottavaa, että ko. säännöstä ja siihen liittyviä muita pykäläiä työstettäisiin vielä huomioimaan paremmin koulutusvientinäkökulma.

3.11 Opetus- ja ohjaushenkilöstö

Lausunnoissa esitetään laajasti opetus- ja ohjaushenkilöstöön sekä yleisesti opettajuuteen ja opettajiin liittyviä kommentteja. Lausunnonantajista OAJ ja sen alueyhdistykset esittävät opettaja- ja opinto-ohjaaja -termien laajempaa käyttöä. Toisaalta muutama koulutuksen järjestäjä kannattaa lakiluonnostekstin muotoiluja opetus- ja ohjaushenkilöstön osalta. Joissakin lausunnoissa todetaan, että opiskelijoiden tarve opetukseen ja ohjaukseen määrinä ovat yksilöllisiä, ja että opinto-ohjaajien tehtävät ovat suurelta osin siirtyneet tai siirtymässä opettajille. HAMK:n lausunnon mukaan opetushenkilöstön ja työelämän edustajien pedagogista osaamista ja ajantasaista työelämäosaamista olisi hyvä korostaa pätevyyskierroksien rinnalla.

Opinto-ohjauksen osalta lausunnonantajat ottavat kantaa esimerkiksi siihen, että koulutuksen järjestäjät tulisi velvoittaa huolehtimaan, että opetushenkilöstöllä on riittävä ohjausosaaminen yksilön ohjaamiseen. Lakiin ehdotetaan myös lisättäväksi, että henkilökohtaistaminen on pedagogisesti pätevän opettajan ja tarvittaessa opinto-ohjaajan vastuulla. Jotkut lausunnonantajat ovat huolissaan siitä, että vähenevän valtionosuusrahoituksen vuoksi ei jatkossa enää pystytä tarjoamaan kaikille opiskelijoille heidän tarvitsemaa riittävää opintojen ohjausta ja tukemista. Suomen opinto-ohjaajat ry katsoo lausunnossaan, että ohjaus ja opinto-ohjaus ovat eri asioita. Lausunnon mukaan esitys heikentää oleellisesti opiskelijan kannalta tärkeää yhteistyötä nivelvaiheessa perusasteen ja toisen asteen opinto-ohjaajien välillä.

Arvioijien osalta lausunnoissa nousee esiin yleisluonteisia kommentteja muun muassa siitä, että arvioijan olisi oltava pedagogisesti kelpoinen opettaja (mm. TAMK, Salon seudun kky, Haaga-Helia). SAK:n lausunnossa todetaan, että järjestelmä tarvitsee valtakunnallisen koulutusohjelman arvioijien kouluttamiselle myös jatkossa. Toisaalta Keudan lausunnossa todetaan, että arvioinnin pitää pystyä suorittamaan myös muu opetushenkilöstöön kuuluva kuin pedagogisesti kelpoinen opettaja. OAJ:n mukaan lakiluonnoksen säännöstöä on täsmennettävä niin, että koulutuksen järjestäjän edustajaksi on nimettävä

kelpoinen opetuksesta vastaava opettaja. OAJ:n näkemyksen mukaan lakiluonnosta on muutettava myös siten, että siinä säädetään osaamisen kehittämisen arviointi opetuksesta vastaavan opettajan tehtäväksi.

Opettajien rooli ja sen muutos tiedostetaan lausunnonantajien keskuudessa. Etelä-Savon Koulutus Oy toteaa, että lakiluonnos edellyttää muutoksia opettajien tehtävissä ja osaamisessa. Ammatillisen koulutuksen asiantuntijat ja Kaupan alan järjestötoiminnan asiantuntijat toteavat puolestaan, että opettajien roolin uudistamista tarvitaan. Akava ry katsoo lausunnossaan, että opettajan rooli jätetään arvioinnissa epäselväksi. Lisäksi Akava ry katsoo, että tuki opettajuuden muutokselle on reformissa toistaiseksi vähäistä.

Raahen kky näkee opettajuuden roolin korostamisen ohjaavana, kannustavana ja osaamisen hankkimista edistävänä toimijana sekä yhteis-/tiimiopettajuuden hyödyntämisen monimuotoiset oppimisympäristöt huomioiden tärkeänä. SAKU ry:n lausunnon mukaan esityksessä on nykyistä suuremmat vaatimukset opetushenkilöstön ohjausosaamiselle ja ohjaushalulle. Työ- ja elinkeinoministeriön lausunnon mukaan esityksen mukainen osaamis- ja näyttöperusteisuus lisäävät tiedon ja neuvonnan sekä erityisesti ohjauksen tarvetta. Lausunnossa todetaan edelleen, että tämän osalta riittää tehtävää opettajille, ohjauksen ammattilaisilla ja muulle oppilashuoltohenkilöstölle, ja siten heidän yhteistyötään ja työnjakoa tulisi analysoida ja kehittää.

Kehitysvammaliitto korostaa opettajuuden osaamisen tukemista. Sen mukaan muutoksessa tulee varmistaa opettajien ja muun opetushenkilöstön osaamisen täydennyskoulutus, jolla vahvistetaan uuden toimintakulttuurin, osaamisen ja toimintatapojen omaksumista sekä lisätään muun muassa koko opetushenkilöstön erityispedagogista osaamista. Haaga-Helian lausunnon mukaan uudistuksen yhteydessä opetushenkilöstön pedagogisesta lisä- ja täydennyskoulutuksesta on huolehdittava. Myös työ- ja elinkeinoministeriö edellyttää oppilaitosten oman henkilöstön ohjausosaamisen kehittämistä täydennyskoulutuksen kautta. SAKU ry katsoo, että koulutuksen järjestäjät olisi velvoitettava varmistamaan, että opetushenkilöstöllä on riittävä ohjausosaaminen yksilön ohjaamiseen ja turvallisen ryhmän rakentamiseen. Satakuntaliitto toteaa, että työpaikkojen ja oppilaitosten henkilökunnan saumaton yhteistyö tulee varmistaa ja huolehtia, että opettajien aseman ja roolien päivittäminen toteutuu oppilaan ohjauksessa ja tuen osalta oikein.

EK katsoo, että työpaikalla järjestettävän koulutuksen osalta vastuukouluttaja olisi yrityksen nimeämä. Finanssialan Keskusliitto kuitenkin muistuttaa, että resurssit hankaloittavat vastuukouluttajien ja ohjaajien hankkimista. HAMK katsoo, että koska työpaikkaohjaajien koulutus on määritelty koulutuksen järjestäjän velvollisuudeksi, edellyttää se myös opettajien osaamista ja uuden tyyppisiä ratkaisuja yhteistyössä koulutuksen järjestäjän ja työpaikkojen kanssa.

Kuntatyönantajien lausunnossa todetaan, että lakiehdotuksen toteutuessa tulisivat opetushenkilöstön palvelusuhteen laji uudelleen arvioitavaksi. Sen mukaan lakiesityksessä tulisi erillisellä säännöksellä huomioida työnantajan oikeus ottaa palveluksessaan oleva työsopimussuhteinen opettaja vastaavaan virkasuhteeseen. Myös OAJ:n mukaan ammatillisen perus- ja aikuiskoulutuksen yhdistyessä olisi palvelusuhteen muodosta toiseen siirtymisen oltava mahdollista ilman avointa hakumenettelyä, vastaavasti kuin liikkeenluovutuksessa. Jyväskylän kky katsoo lausunnossaan, että VES- ja TES-kysymykset olisi otettava jatkovalmistelussa esille, ja että kaikki opetushenkilöstön palvelusuhteet olisi muutettava työsopimussuhteiksi.

Koulutuksen järjestäjän henkilöstöä koskevan lakiehdotuksen 104 §:ssä ehdotetaan väljennettäväksi kaksikielisen oppilaitoksen rehtorin kielitaitovaatimusta. Monessa säännökseen kantaa ottaneessa lausunnossa katsotaan, että kaksikielisten oppilaitosten rehtoreiden kielitaitovaatimukset tulisi kuitenkin säilyttää ennallaan siten, että kaksikielisessä oppilaitoksessa tulee olla rehtori kumpaakin kieliryhmää varten (Vaasan kaupunki, Axxell, Kuntaliitto, SÖFUK, Folktinget, Lärare levererar, Pietarsaaren kaupunki, Staden Jakobstad, Porvoo, OAJ). Haaga-Helia esittää, että 104 §:ssä mainittaisiin, että ammatillisen tutkinnon osaamisen arvioinnin toteuttavat ja siitä vastaavat koulutuksen järjestäjän nimeämä opettaja ja työnantajan edustaja. Lisäksi opettajalta tulee vaatia lakiesityksen 104 § määräämä kelpoisuus. OAJ puolestaan edellyttää, että henkilöstöpykälää täsmennetään niin, että opiskelijalla on oikeus saada opettajan ja opinto-ohjaajan antamaa opetusta, opinto-ohjausta ja ohjausta eri ympäristöissä. Lisäksi perusteluihin olisi lausunnon mukaan lisättävä määritelmä siitä, mitä riittävä määrä opettajien virkoja tai työsuhteisia opettajia sekä opetusta ja ohjausta käytännössä tarkoittavat. Arenen mukaan vaatimus opettajan pätevyydestä tulisi kirjata myös varsinaiseen lakitekstiin. Kuntatyönantajat toteaa, että opettajien ohella ohjaajat tulevat olemaan välttämätön osa koulutuksen järjestämisestä ja se tulisi mainita myös henkilöstöä koskevassa säädöksessä.

3.12 Laadunhallinta

Esitysluonnoksen mukaan koulutuksen laadunhallintaa ja arviointia koskevassa pykälässä säädettäisiin koulutuksen järjestäjän veloitteesta vastata järjestämiensä tutkintojen, koulutuksen ja muun toiminnan laadusta, sen jatkuvasta parantamisesta ja laadunhallinnan kehittämisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee lisäksi arvioida järjestämiään tutkintoja, koulutusta ja muuta toimintaa sekä niiden vaikuttavuutta.

Yleisesti laadun varmistamiseen otetaan kantaa useissa eri lausunnoissa. Esimerkiksi OAJ, OAJ/Satakunta ja OAJ/Etelä-Savo pitävät erittäin hyvänä, että lakiesityksessä on oma säännöksensä koskien laadunhallintaa. Koulutuksen järjestäjän laadullista vastuuta tulisi kuitenkin vielä vahvistaa ja säätää yhtenevistä mittareista ja tunnusluvuista, joita seurataan ja verrataan. Mainittujen lausunnonantajien mukaan ehdotettuihin säännöksiin on kirjattava, että koulutuksen järjestäjällä on oltava laadunhallintajärjestelmä, laatutavoitteet ja niihin kohdistuvat mittarit ja kriteerit, joiden avulla koulutuksen ja näyttöjen laatua varmistetaan ja kehitetään. Lausunnonantajista Akava ry, HAMK, Itä-Uudenmaan kky ja Tietojenkäsittelyalan koulutustoimikunta puolestaan katsovat lausunnoissaan, että esitysluonnoksessa ei riittävästi osoiteta, kuinka laatua varmistetaan oppilaitoksen ja oppimisen arjessa. Laadunvarmistamisen arvioidaan olevan myös liikaa koulutuksen järjestäjän vastuulla. Kajaanin kaupunki ja Koulutus kuntayhtymä Lappia toteavat laadunhallinnassa olevan olennaista koulutuksen järjestäjän laatu- ja toimintajärjestelmä.

Yksittäisistä lausunnonantajista LVI-tekniset urakoitsijat katsoo, että hallituksen esityksen luonnoksen perusteella ammatillisen koulutuksen laadunvarmennukseen suunniteltuja ratkaisuja ei voida pitää riittävinä. Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulisi osana oman toimintansa arviointia asettaa alakohtainen työelämän yhteistyöelin. Toisaalta Keskuskauppakamari toteaa, että ammatillisen koulutuksen laadun varmistaminen ja arviointi voidaan hoitaa tehokkaasti jo olemassa olevia ja esityksessä laadun hallintaan liittyviä mittareita ja palautejärjestelmiä käyttämällä. Kiinteistötyönantajat ehdottaa kehitettäväksi kaikki koulutustasot kattavan, yhdenmukaisen ja riippumattoman arviointi- ja laadunvarmistusjärjestelmän, jota ylläpitäisi puolueeton viranomaistaho. MTK puolestaan ehdottaa, että ammatillisen koulutuksen laadun takaamiseksi laadunvarmistus siirrettäisiin KARVIN hoidettavaksi. Samalla nykyinen tutkintotoimikuntien sihteeristöön sidottu resurssi voitaisiin kohdentaa auditointiprosesseihin.

KARVIN näkemyksen mukaan koulutuksen arviointia tulee tarkentaa asetuksella, jossa olisi tarpeen säätää järjestämisedellytysten arvioinnista, laadunhallintajärjestelmille ja niiden arvioinnille sekä oppimistulosten arvioinnille asetetuista vaatimuksista. Kuntaliitto huomauttaa, että arvioinnin tulee muodostaa kokonaisuus, jossa ei ole päällekkäisyyksiä, esimerkiksi näyttöjen laadunvarmistus verrattuna laadunhallintaan ja toisaalta KARVIN arviointitoimintaan. Lisäksi Kajaanin kaupunki ehdottaa, että osaamisen arvioinnin suunnittelun on oltava osa koulutuksen järjestäjän toiminta- ja laatu järjestelmää.

3.13 Yhteistyövelvoitteet

Yhteistyövelvoitteisiin (lakiehdotuksen 4 § ja 106 §) otetaan kantaa yhteensä 47 lausunnossa. Pääosa kommenteista koskee koulutuksen ja työelämän välistä yhteistyötä, jota pidetään niin koulutuksen järjestäjien lausunnoissa kuin työelämänkin lausunnoissa välttämättömänä ammatillisessa koulutuksessa. Kirkon työmarkkinalaitos pitää tärkeänä, että yhteistyövelvoitteita ei tarkastella pelkästään alueellisesta näkökulmasta käsin, vaan esimerkiksi myös valtakunnallisesti alan tai tutkinnon näkökulmasta. SAJO ry ja Sedu toteavat, että yhteistyövelvoitteiden ei tulisi olla yksipuolisia, vaan vastaavat velvoitteet tulisi säätää asianomaisessa laissa myös yhteistyövelvoitepykälissä mainituille kumppaneille.

SAK edellyttää, että työelämän edustajilla on näkyvä ja tosiasiallinen vaikutusmahdollisuus ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen, tutkintojen, tutkintojen perusteiden, osaamisen ennakkoinnin kehittämisessä ja seurannassa sekä ammatillisten ja tutkintojen laadunvarmistuksessa. Työelämätoimikunnille ja osaamisen ennakkointifoorumille on tilaus ja tarve. Raahen kky katsoo tiiviin työelämäyhteistyön vahvistavan ammatillisen koulutuksen yhteiskunnallista merkitystä.

Osassa lausuntoja toivotaan koulutuksen järjestäjien ja työelämän yhteistyövelvoitteen tarkempaa määrittelyä. LVI-Tekniset Urakoitsijat ry, Rakennusteollisuus ja sähköalan toimijat katsovat, että työelämäyhteistyön muodot ja mahdolliset toimielimet jäävät liikaa koulutuksen järjestäjän harkintaan. Peimarin kky:n näkemyksen mukaan koulutuksen järjestäjillä tulisi olla neuvottelukunta tai neuvottelukuntia alueellista työelämäyhteistyötä varten. Toisaalta lausunnoissa todetaan, että opetushallinnon alan lainsäädännöllä ei voida velvoittaa yrityksiä ja muita työpaikkoja yhteistyöhön. Käytännössä yhteistyön täytyy perustua jatkuvaan vuorovaikutukseen ja tuottaa lisäarvoa sekä työelämälle että koulutukselle. Myös yhteistyöhön liittyvän byrokratian tulee olla mahdollisimman vähäistä. Uhkana nähdään se, että yrityksillä ja muilla työpaikoilla ei ole mahdollisuuksia niin laajaan yhteistyöhön kuin hallituksen esityksessä esitetään. OAJ ja sen aluejärjestöt sekä YAOL esittävät, että lakiluonnokseen lisätään ammatillisen koulutuksen yhteydessä toteutettava työelämän kehittämis- ja palvelutoiminta, jolla tarkoitetaan yrityksille ja julkisyhteisöille, erityisesti pienyrityksille, tarjottavia osaamisen kehittämispalveluja.

Muutamassa lausunnossa todetaan, että lakiehdotuksen 4 §:ssä oleva yhteistyövelvoite muiden koulutuksen järjestäjien kanssa voisi olla tiukemmin muotoiltu kuin nyt. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulisi esimerkiksi Etelä-Savon maakuntaliiton ja Koneyrittäjien liitto ry:n näkemyksen mukaan tehdä nykyistä enemmän yhteistyötä keskenään muun muassa koulutusvastuiden jakamisessa. Yhteistyöllä voitaisiin koulutusta toteuttaa resurssitehokkaammin. SAKKI ry pitää tärkeänä ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteistyötä ja kehottaa ministeriötä selvittämään, miten ammatillisen koulutuksen rahoitusleikkaukset ja reformi vaikuttavat yhteistyöhön lukiokoulutuksen kanssa, ja millaisia vaikutuksia tällä on ns. kaksois-tutkinnon suorittajille.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että lakiehdotuksen 106 §:ssä koulutuksen järjestäjää veloitetaan työvoimakoulutuksen osalta yhteistyöhön koulutuksen suunnittelussa TE-toimiston ja ELY-keskuksen kanssa. Ministeriö katsoo, että vuoropuhelu työ- ja elinkeinohallinnon ja työvoimakoulutustehtävän sekä siihen liittyvän rahoituksen saaneiden koulutuksenjärjestäjien kesken on välttämätön. Satakunnan ELY-keskus ja TE-toimisto pitävät säädettyä yhteistyövelvoitetta liian väljänä.

Maakuntaliitot, AMKE ry ja Ammatillisen aikuiskoulutuksen johtajat ry pitävät tarpeellisena ja jopa välttämättömänä osaamis- ja koulutustarpeisiin liittyvää yhteistyötä (ministeriö, maakunnat, yritykset, ammatillisen koulutuksen järjestäjät), sillä ennakointi on keskeinen osa työelämälähtöistä ammatillista koulutusta ja työelämän osaamistarpeisiin ketterästi vastaamista. Lakiluonnoksessa ei ole kuitenkaan mainintaa maakunnista, vaikka niille tämän hetken maakuntalakiluonnoksen mukaan tulee koulutuksen ennakoititehtävä.

Opetushallitus esittää, että koulutuksen järjestäjien velvoite tehdä yhteistyötä työelämätoimikuntien kanssa kirjataan lakiin. Kriminaalihuollon tukisäätiö puolestaan esittää, että lakiin kirjataan koulutuksen järjestäjille velvoite järjestää tarvittaessa vankilakoulutusta yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Tällä veloitteella voidaan turvata se, että vankilakoulutukseen osallistumisessa ei olisi suuria alueellisia tai rikosseuraamuksen suorittamisen eri vaiheista ja turvallisuusnäkökohdista johtuvia eroja. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry toteaa, että ammatillisen koulutuksen reformi tuo uusia mahdollisuuksia koulutuksen järjestäjien ja työpajojen yhteistyön kehittämiseksi ja kumppanuudelle. Työpajayhdistys toivoo, että laissa huomioitaisiin työpajojen ohella myös muut työpajat sekä erilaisia ohjaus-, valmennus- ja kuntoutuspalveluita tarjoavat välityömarkkinat.

3.14 Tiedottaminen

OAJ:n ja sen alueyhdistysten mukaan lakiluonnos heikentää rajusti opiskelija oikeutta saada ennalta vertailukelpoista tietoa koulutuksen järjestäjän järjestämästä koulutuksesta, koska toteuttamissuunnitelman sisältö on järjestäjän päätettävissä. Suunnitelman sisällölle tulisi säätää yhtenäiset minivaatimukset vastaavasti kuin nykyisin. Opiskelijalla on oltava oikeus saada vertailukelpoista tietoa koulutuksen järjestäjän järjestämästä koulutuksesta, jotta hän voi arvioida, mihin oppilaitokseen hän hakee opiskelemaan. Samoin hakijoilla tulisi olla oikeus tietää, paljonko koulutuksen järjestäjä resursoi opintopistettä ja työpaikalla tapahtuvaa opiskeluviiikkoa kohden.

SuPer:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulisi tutkinnon suorittamismahdollisuuksista ja koulutuksesta tiedottaessa (105 §) tiedottaa myös niistä vaatimuksista, joita kunkin alan opiskelu, ammatti ja työ asettaa hakeutujalle, jotta hän voi luoda oman realistisin käsityksen omista edellytyksistään opiskella ja työskennellä alalla. Näin voidaan ennaltaehkäistä vääriä koulutusvalintoja.

Näkövammaisten liitto ry huomauttaa, että tiedotuksen on oltava saavutettavaa, jotta se on tosiasiasa näkövammaisten ulottuvilla. Myös YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus edellyttää, että tieto on saatavilla esteettömästi ja saavutettavasti. Sopimuksen veloitteet on otettava vakavasti lainsäädäntötyössä.

4 Lausunnonantajien näkemykset ammatillisen koulutuksen ohjaus-, sää- tely- ja rahoitusjärjestelmästä

4.1 Ohjaus ja sääntely (luku 3)

Esitysluonnoksen mukaan ammatillisen koulutuksen sääntely- ja ohjausjärjestelmää uudistettaisiin siten, että kaikkea ammatillista koulutusta säädeltäisiin jatkossa yhdellä järjestämisluvalla. Koulutuksen järjestäjät voisivat järjestämislupansa rajoissa päättää aiempaa vapaammin koulutustarjontansa kohdentamisesta sekä siitä, millä tavoin ja missä oppimisympäristöissä koulutusta järjestetään. Ohjaus- ja sääntelyjärjestelmä muodostuisi koulutuksen järjestämisluvista sekä vuosittaisista rahoituksen suoritepäätöksistä, joilla päätettäisiin seuraavan varainhoitovuoden tavoitteellisista opiskelijavuosista, mukaan lukien työvoimakoulutukseen varattavat opiskelijavuodet. Lähes kaikkien lausunnonantajien mielestä on hyvä, että jatkossa ammatillisesta koulutuksesta säädetään yhdessä laissa. Suuri osa lausunnonantajista pitää myös hyvänä, että luvat yhdistetään. Lisäksi osa lausunnonantajista pitää myönteisenä, että ammatillisen koulutuksen rahoitus yhtenäistetään (mm. TAKK, EK, Viherympäristöliitto ry, Turun konservatorio, Maaseudun elinkeinot ja osaaminen (MESI) -verkosto).

Lausunnonantajista Pohjois-Karjalan kky pitää tärkeänä, että lupia koskeva muutos ei saa johtaa tilanteeseen, jossa nykyisessä lainsäädännössä tarkoitettujen asiakasryhmien koulutus vähenisi. Nuorisotutkimusseuran näkemyksen mukaan nuorisoastetta ja aikuiskoulutusta ei pitäisi yhdistää. Lausunnonantajista TTS puolestaan katsoo, että lakiluonnos on rakennettu pääosin ammatillisen peruskoulutuksen ehdoilla. Monet lausunnonantajat katsovat, että esitys ei lisää ammatillisen koulutuksen joustavaa suuntaamista, vaan sisältää nykyistä yksityiskohtaisempaa sääntelyä ja kustannuksia lisääviä uusia tehtäviä (Tampereen kaupunki, Koulutuskuntayhtymä Lappia, Keuda, TEAK, Luonnonvara-alan johtajat ry, OSEKK, Savon kky, AMKE, Varsinais-Suomen liitto, Tampereen kaupunki, Lounais-Suomen kky).

Muutaman lausunnonantajan näkemyksen mukaan eduskunnalla tulee edelleenkin olla käytössään mekanismi, jolla erilaiset koulutuspoliittiset päämäärät voidaan varmistaa (Ami-säätiö, STTK, YHL ry). Lausunnonantajista SAK puolestaan katsoo, että ministeriöllä olisi oltava käytössään keinot, joilla kansallisesti tärkeiden koulutuksen painopisteiden toteutuminen voidaan turvata.

Teknoliateollisuus ry:n kannan mukaan koulutustehtävät olisi määriteltävä siten, että verkostossa olisi erilaisia elinkeinoelämän tarpeista erikoistuneita järjestäjiä. Ami-säätiön mielestä itsenäisen järjestäjän päätöksentekoa keskittyä joihinkin asiakasryhmiin ja tutkintoihin tulee koordinoita riittävästi. Muutaman lausunnonantajan mielestä esitys ei tue riittävästi perusasteen päättäneiden ohjaamista koulutukseen tai koulutuksen suorittamista (Imatra, Lappeenrannan kaupunki, Karstulan kunta, Vaasan kaupunki). ELY-keskukset, SAK ja Kuntaliitto katsovat, että luvissa tulisi määrätä perusopetuksen päättävien koulutustehtävä. Yksittäisten lausunnonantajien näkemyksen mukaan luvissa tulisi puolestaan määrätä nuoriso- ja koulutustakuun toteuttamistehtävä. Lisäksi katsotaan, että perusopetuksen päättäneiden hakijoiden määrän tulisi säädellä koulutustarjonnan määrää ja alueellista kohdentumista niillä järjestäjillä, joilla on perusopetuksen päättävien koulutustehtävä.

Oikeusministeriö pitää hyvänä, että vankilakoulutuksen järjestämiseen esitetään erityistehtävää. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan vankien koulutus on vaativan tehtävänsä vuoksi toimintaa, joka edellyttää pitkäjänteistä molemminpuolista sitoutumista ja hyvää yhteistyötä vankilan ja koulutuksen järjestäjän kes-

ken. Oikeusministeriö esittää, että järjestämisluvat olisivat vankien koulutukseen velvoittavia eli määrättäisiin järjestämisluvissa koulutustarjonnan turvaamiseksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että järjestämisluvissa ja rahoitusmallissa tulee olla kannusteet ja mahdollisuus ohjata koulutuksen järjestämistä esimerkiksi maahanmuuttajien osalta. Muutaman lausunnon mukaan olisi varmistettava, että toimintaedellytykset säilyvät edelleen sellaisilla järjestäjillä, joiden toiminta muodostuu useammasta järjestämisluvasta (Sivistystyönantajain liitto ry, Kajaanin kaupunki, Omnia). Lisäksi Sivistystyönantajain liitto ry katsoo, että valtioneuvoston tulisi päättää järjestämisluvan peruuttamisesta. Henkilöstöpalveluyritysten liitto ry:n lausunnon mukaan yksityisille koulutusyhtiöille tulee turvata järjestämisluvat tasavertaisesti.

Muutamit lausunnonantajat pitävät myönteisenä, että esityksen mukaan koulutuksen järjestäjillä on mahdollisuus vaikuttaa koulutuksen suuntaamiseen ja toteuttamiseen (Lapin AVI, Itä-Karjalan kansanopisto, Ylä-Savon kky, Kuntatyönantajat, Itä-Suomen AVI). Muutamassa lausunnossa järjestämislupaa koskevien muutosten arvioidaan kuitenkin vahvistavan opetus- ja kulttuuriministeriön päätösvaltaa nykyisestä (mm. Oy Porvoo Int. College, TTS, OSEKK). Yksittäisissä launnoissa katsotaan erikseen, että ehdotuksen mukainen rahoitusmalli tai ohjausjärjestelmä lisää opetus- ja kulttuuriministeriön päätösvaltaa. Suomen Yrittäjien lausunnon mukaan rahoituksen suuntaaminen esitetyllä tavalla eri kohderyhmille jää liiaksi koulutuksen järjestäjän harkintaan. SAK pitää esitettyä järjestämislupaohjausta pääosin onnistuneena. SAK katsoo kuitenkin, että kaikki järjestämisluvat tulisi arvioida ja myöntää uudet luvat vain hakemuksesta.

Lausunnonantajista muutamat koulutuksen järjestäjät katsovat, että esitysluonnoksen perusteella on vaikea arvioida toimintalaian ja rahoituksen kokonaisvaikutuksia (mm. Oy Porvoo Int. College, Peimarin kky, SAMI, Peräpohjolan kansanopisto, Tampereen kaupunki, Rakennusteollisuus, Omnia). Lisäksi muun muassa Satakuntaliitto, Lapin liitto, Keuda, Varsinais-Suomen liitto ja Kuntaliitto katsovat, ettei esitys muodosta selkeää kokonaisuutta, jolla ohjattaisiin ammatillisen koulutuksen järjestäjien toimintaa kansallisten koulutuspoliittisten tavoitteiden mukaisesti. Muutama lausunnonantaja toteaa, ettei ehdotettu ohjaus-, säätely- ja rahoitusjärjestelmä luo selkeää kuvaa siitä, miten elinkeinoelämän tarpeisiin vastataan (ELY-keskukset, Satakunnan ELY-keskus ja TE-toimisto).

Järjestämisluvan myöntämisedellytykset ja toimiva laadunhallinta

Järjestämisluvan myöntämisedellytyksiin otetaan kantaa monessa lausunnossa. Lakiehdotuksen 23 §:ssä säädettäisiin, että järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkintojen ja koulutuksen järjestäminen on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnalliset ja alueelliset osaamistarpeet sekä tutkintojen ja koulutuksen tarjonta. Järjestämislupa voitaisiin myöntää hakijalle, jolla on hakemansa koulutustehtävän toteuttamiseksi muun muassa tarvittava osaaminen sekä taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset tutkintojen ja koulutuksen järjestämiseen. Edellytysten arvioinnissa otettaisiin huomioon muun muassa toiminnan laatu. Lausunnonantajat katsovat esimerkiksi, että järjestämisluvat on myönnettävä kaikille samoin kriteerein, jotta koulutuksen laatu voidaan varmistaa (mm. AMKE ry, Ami-säätiö, Kajaanin kaupunki, PKKY, Raseko, SAK, Sivistystyönantajain liitto ry). Lisäksi muun muassa Jyväskylän kky:n ja Opetushallituksen launnoissa todetaan, että esityksen perusteluissa mainittu edellytys toimivasta laadunhallinnasta tulee lisätä myös lakitekstiin.

Oikeusministeriö toteaa, että järjestämislupien osalta sääntely on merkityksellistä erityisesti perustuslain 123 §:n 2 momentin kannalta. Sen mukaan valtion ja kuntien järjestämän muun kuin yliopisto-opetuksen perusteista samoin kuin oikeudesta järjestää vastaavaa opetusta yksityisissä oppilaitoksissa säädetään lailla.

Perustuslaissa on tällaisella sääntelyvarauksella perustuslain esitöiden mukaan viitattu siihen, että varauksessa tarkoitettua asiaa koskevan sääntelyn yksityiskohtainen sisältö määräytyy perustuslain ja tavallisen lain muodostaman kokonaisuuden pohjalta. Perustuslain 123 §:n 2 momentti jättää lainsäätäjälle harkintamarginaalia tällaisen koulutuksen luvanvaraisuuden sääntelyssä, eikä säännöksen tulkintakäytännössä ole katsottu opetuksen järjestämisen luvanvaraisuutta ongelmalliseksi. Perustuslakivaliokunta on toisaalta myös näissä yhteyksissä korostanut sidotun lupaharkinnan asianmukaisuuden merkitystä ja vaatimusta toimiluvan peruuttamisen täsmällisestä sääntelystä.

Ehdotetun lain 24 §:ssä säädettäisiin tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvan muuttamisesta ja peruuttamisesta. Oikeusministeriön mukaan ehdotusta järjestämisluvan muuttamisesta ja peruuttamisesta voidaan pitää asianmukaisena siltä osin kuin sillä pyritään varmistamaan, että käytettävissä olevat ammatillisen koulutuksen taloudelliset resurssit kohdennetaan mahdollisimman tarkasti vastaamaan alueellista ja alakohtaista koulutustarvetta, ja näin turvaamaan perustuslain 16 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla koulutuksen saatavuutta kysyntää vastaavasti. Ministeriön näkemyksen mukaan sääntely muodostuu sen sijaan ongelmalliseksi siltä osin kuin luvan muuttaminen tai peruuttaminen olisi seurausta järjestämisluvan haltijan laiminlyönneistä tai toiminnassa havaituista puutteista. Lausunnon mukaan sääntely on tältä osin muotoiltava vastaamaan toimiluvan peruuttamiselle perustuslakivaliokunnan käytännössä asetettuja vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja oikeasuhtaisuudesta.

Koulutuksen järjestämisedellytysten arvioinnin osalta KARVI katsoo lausunnossaan, että järjestämislupien arviointimenettelyn tulee olla päätöksenteosta riippumaton ja arviointimenettelyyn on sisällytettävä laatu-leima. Lausunnossa ehdotetaan, että KARVI voisi toimia riippumattomana järjestämisedellytysten arvioijana. SAK toteaa, että järjestämisedellytysten arvioinnin tulee kattaa kaikki koulutuksen toteutusmuodot. Lisäksi järjestämisedellytysten arvioinnin katsotaan olevan ristiriidassa lakiehdotuksen 114 §:n siirtymäsäännöksen kanssa, ja tämän vuoksi kaikkien uusien oppisopimuskoulutuksen järjestäjien tulee hakea järjestämislupaa.

Toimivan laadunhallinnan ja järjestämisluvan myöntämisedellytysten näkökulmasta Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt ry katsoo lausunnossaan, että palautekyselyjen toteutus ja toiminnan kehittäminen niiden perusteella tulisi mainita toimintalainsäädännössä. KARVI toteaa haluavansa osallistua rahoituksen perustana olevien tyytyväisyysmittareiden laatimiseen. Muutamat koulutuksen järjestäjät katsovat kuitenkin, että opiskelijapalautteella ei voida riittävän luotettavasti mitata koulutuksen laatua ja koulutuksen järjestäjän todellista toimintaa. Lisäksi työelämäpalautteen toteuttaminen käytännössä katsotaan haastavaksi ja myös sen luotettavuuden varmistamisen olevan haasteellista (OSEKK, PKKY, Helsingin konservatorion säätiö, Äänekosken kky). SAK pitää tärkeänä, että opetus- ja kulttuuriministeriön ja koulutuksen järjestäjien välille luotaisiin ohjauskeskustelumenettely.

4.2 Rahoitusjärjestelmän perusrakenne ja toimivuus

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä ehdotetaan uudistettavaksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi yhdistämällä nykyiset ammatillisen peruskoulutuksen, ammatillisen lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja ammatillisten erikoisoppilaitosten rahoitukset. Ammatilliseen koulutukseen kohdennettava valtionrahoitus muutettaisiin talousarvioperusteiseksi. Uudessa rahoitusjärjestelmässä painopiste siirtyisi suorituksia ja koulutuksen vaikuttavuutta painottavaksi opiskeluun käytetyn ajan laskemisen sijasta.

Ammatillisen koulutuksen uuteen rahoitusjärjestelmään liittyen lausunnon antoi runsaat 160 tahoa. Rahoituksesta lausuneista hieman vajaa puolet on koulutuksen järjestäjiä, mikä tarkoittaa, että lähes joka toinen koulutuksen järjestäjä kommentoi rahoitusta lausunnossaan.

Yleisesti lausunnoissa pidetään rahoitusjärjestelmän pääpiirteitä kannatettavina, mutta uudistusta kohtaan esitetään myös laajasti kritiikkiä. Uudistusta pitävät kannatettavana muun muassa työmarkkinajärjestöistä SAK, EK ja Akava ry. Osassa koulutuksen järjestäjien kommentteja todetaan järjestelmän pääpiirteiden olevan kannatettavia. Koulutuksen järjestäjät pitävät poikkeuksetta erityisen kannatettavana sitä, että esityksen mukaan rahoitus kohdennetaan suoraan koulutuksen järjestäjille. Yhtenäiseen rahoitusjärjestelmään siirtymistä ei vastusteta yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Opso ry esittää, että rahoitus tulisi kohdentaa koulutuspoliittisten tavoitteiden mukaisesti vähintäänkin lisäkoulutukseen x€, peruskoulutukseen x€ ja oppisopimukseen x€. Koko ikäluokan kouluttamisesta kannetaan laajemmin huolta, muun muassa AMKE ry:n ja usean koulutuksen järjestäjän taholta. Huoli liittyy ensisijaisesti perusrahoituksen liian pienen osuuteen. Heikkoutena pidetään sen mahdollisuutta käsitellä koko Suomea samanlaisena alueena. Lisäksi muun muassa valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja AMKE ry pitävät vaikutusten arviointia puutteellisena. Myös monet muut lausunnonantajat katsovat, että ehdotetun rahoitusjärjestelmän vaikutukset järjestäjän toimintaan ovat heikosti ennustettavissa, tai että uuden rahoitusjärjestelmän vaikutuksia on mahdoton tai vaikea arvioida esityksen pohjalta.

Useat koulutuksen järjestäjät kuvaavat lausunnoissaan rahoitusjärjestelmää keskeneräiseksi, monimutkaiseksi ja läpinäkymättömäksi. Koulutuksen järjestäjien lausunnoissa puolletaan AMKE ry:n ja Koulutuksen järjestäjien talousjohtajat ry:n näkemystä siitä, että rahoituslaki ja -asetus toteutuessaan voisivat johtaa järjestelmään, josta puuttuisivat kaikki hyvän ohjausjärjestelmän tunnusmerkit: selkeys, ennakoitavuus ja läpinäkyvyys. Rahoitusjärjestelmän läpinäkymättömyyteen ja monimutkaisuuteen viitataan myös esimerkiksi Kuntaliiton ja usean kunnan sekä ELY-keskusten lausunnossa. Kuntaliiton mukaan esitetty ohjaus-, säätely- ja rahoitusjärjestelmä ei muodosta selkeää kokonaisuutta. Konkreettisia ehdotuksia yksinkertaistamisesta ei lausunnoissa varsinaisesti esitetä. Lausunnoissa ei myöskään ehdoteta esimerkiksi porrastustekijöiden karsimista, vaan päinvastoin osa järjestäjien ja kuntien ehdotuksista toisi lisää monimutkaistavia tekijöitä. Etenkin järjestelmää monimutkaistavaa vaikuttavuusrahoituksen työllistymiskriteeriä ehdotetaan monessa lausunnossa.

Ministeriön ohjauksen kasvua kritisoidaan muun muassa budjettiperusteisuuteen siirtymisen, strategiarahoituksen suuren osuuden, perusrahoituksen harkinnanvaraisen osuuden ja opiskelijavuosisista päättämiseen liittyvän harkinnanvaraisuuden näkökulmasta. Harkinnanvaraiselle rahoitukselle vaaditaan asetettavan avoimet ja selkeät kriteerit säädöksiin esimerkiksi AMKE ry:n, Kuntaliiton sekä muutamien koulutuksen järjestäjien kannanotoissa. Varsinkin koulutuksen järjestäjien lausunnoissa sekä muutamissa muissa lausunnoissa pidetään strategiarahoituksen 4 prosentin osuutta liian suurena. Useimmin strategiarahoituksen osuudeksi ehdotetaan lausunnoissa 2 prosenttia. Lisäksi lausuntojen mukaan strategiarahoituksen kriteerien on oltava läpinäkyviä, pitkäjänteisiä ja selkeästi määriteltyjä. Suhteellisen järjestelmän pelätään johtavan suoritetehtailuun ja sen myötä laadun heikkenemiseen. Tämä huoli nousee esiin sekä AMKE ry:n, Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt ry:n sekä joidenkin koulutuksen järjestäjien lausunnoissa.

Opetushallitus korostaa lausunnossaan, että rahoituksen saajan määritelmä tulee selkeyttää siten, että rahoituksen saa se järjestäjä, joka on laatinut henkilökohtaisen osaamissuunnitelman ja on ko. koulutuksen valtiosuuden saaja. Selkeyttämisellä vältetään väärinymmärryksiltä, ja esimerkiksi maksullisena palvelutoimintana toteutetut suoritteet kohdistetaan oikeille järjestäjille. Lausunnonantajista esimerkiksi AMKE ry

ja Kuntaliitto sekä muutamat koulutuksen järjestäjät korostavat, että rahoituslain on mahdollistettava nykytuotoinen kaksoistutkintojen suorittaminen.

4.3 Rahoituksen määräytymiskriteerit ja kertoimien asettaminen

Perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitusjakaumaan otetaan laajasti kantaa lausunnoissa. Enemmistö rahoituksesta lausuneista tahoista, muun muassa koulutuksen järjestäjät, kunnat työmarkkinajärjestöt ja viranomaiset ottavat kantaa rahoitusjakaumaan. Koulutuksen järjestäjät pitävät poikkeuksetta suoritus- ja vaikuttavuusrahoituksen osuutta liian suurena ja perusrahoituksen osuutta liian pienenä. Tavallisin ehdotus jakaumaksi on 60-30-10. Tätä jakaumaa myös AMKE ry ehdottaa lausunnossaan. Osa lausunnoissa esitetyistä ehdotuksista koskee vain perusrahoitusta. Perusrahoitukseksi ehdotetaan myös useassa lausunnossa vähintään 70 prosenttia. Vaihteluväli ehdotuksissa on 50 prosentista aina 75 prosenttiin saakka. Perusrahoituksen nostamista vaatineissa ehdotuksissa suoritusrahoituksen osuudeksi esitetään 20–30 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuudeksi 5–10 prosenttia. Koulutuksen järjestäjien lisäksi perusrahoituksen osuuden kasvattamista ehdottavat muutamat kunnat ja muutama alueviranomaisena. Myös työmarkkinajärjestöistä STTK, Akava ry ja Sivistystyönantajain liitto ry kannattavat perusrahoituksen nostamista 60 prosenttiin. Sen sijaan SAK pitää esitysluonnoksen mukaista 50-35-15 mallia hyvänä. Elinkeinoelämän järjestöt ja työnantajapuoli, muun muassa Kauppakamari, EK, Suomen Yrittäjät, Kirkon työmarkkinalaitos sekä lausuntoja antaneet teollisuuden työnantajaliitot kannattavat ehdotusta.

Perusrahoituksen osuuden lisäksi eräissä lausunnoissa todetaan, että perusrahoituksen määrän opiskelijavuotta kohden tulisi olla vakio eikä suhteellinen (mm. AMKE ry, Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt ry). AMKE ry:n ja Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt ry:n mielestä tutkintojärjestelmän uudistaminen tulisi aikatauluttaa reformin alkuun, ei viimeiseksi, koska se vaikuttaa merkittävästi tulevaan suoritusrahoitukseen. Suoritusrahoitukseen ei rahoitusmuotona oteta kantaa erityisen laajasti. Yksittäisistä lausunnonantajista muun muassa työ- ja elinkeinoministeriö tosin toteaa, että tutkinnon osien ja tutkinnon huomioiminen suoritusrahoituksessa on hyvä asia.

Lausunnoissa esitetään selvästi eniten kommentteja vaikuttavuusrahoituksen osalta sekä työllistymis- ja jatko-opiskeluosioita että palautejärjestelmiä koskien. Vaikuttavuusrahoitukseen ottavat kantaa melkein kaikki rahoituksesta lausuneet. Suuressa osassa lausuntoja kiinnitetään huomiota alueellisten erojen huomioon ottamiseen varsinkin työllistymismahdollisuuksissa, mutta myös jatko-opiskelumahdollisuuksissa. Nämä näkemykset tulevat esiin ennen kaikkea koulutuksen järjestäjien lausunnoissa. Erityisen tuen tarpeen opiskelijat nousevat esiin lausunnoissa varsinkin vaikuttavuusrahoitusta arvioitaessa, mutta myös yleisemmin. Myös työllistymisen alakohtaiseen vaihteluun vuodenajan mukaan kiinnitetään lausunnoissa huomiota (esimerkkeinä rakennusala ja luonnonvara-ala). Ehdotuksena esitetään kahta mittauspistettä, jotka sijoituisivat loppuvuoteen ja kesään.

Yhtä laajasti kuin alueellisuuden huomioon ottamiseen lausunnoissa otetaan kantaa työllistymisen ja jatko-opiskelun keskinäiseen painottamiseen. Koulutuksen järjestäjät, AMKE ry, Akava ry, OAJ sekä muut muut yksittäiset lausunnonantajat vaativat painottamaan työllistymistä ja jatko-opiskelua tasavertaisesti. Vastaavasti työnantajajärjestöt vaativat painopisteeksi työllistymistä. Runsaassa kymmenessä lausunnossa ehdotetaan ulkomaille työllistyneiden ja jatko-opiskelijoiksi siirtyneiden huomioon ottamista. Joissain lausunnoissa todetaan myös yleisluontoisesti, että mittareiden tulisi olla vain sellaisia, joihin järjestäjä voi toiminnallaan vaikuttaa.

Palautejärjestelmistä kommentteja esittää noin 30 lausunnonantajaa. Pääasiassa kommentteja esittävät koulutuksen järjestäjät, mutta myös esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriö, Opetushallitus, OAJ ja SAK kommentoivat palautejärjestelmiä. Viimeksi mainittujen kommentteissa korostetaan hyvän järjestelmän rakentamista. OAJ pitää palautejärjestelmää kannatettavana asiana, mutta sen mukaan olisi kehitettävä luotettavat ja yhtenäiset mittarit. Sen sijaan asiasta lausuneet koulutuksen järjestäjät kyseenalaistavat palautteen toimivuutta rahoituksenkriteerinä. Muutama oli sitä mieltä, että palautteen osuus tulee jättää pois rahoituksesta. Palautejärjestelmän arvioidaan sopivan vain kehittämiseen. Suurempi osa ehdotuksen kyseenalaistaneista pitää palautejärjestelmiä mahdollisena, kunhan niiden painoarvo on riittävän alhainen, enimmillään yhteensä 2 prosenttia rahoituksesta. AMKE ry ja Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt ry ehdottavat vaikuttavuusrahoituksen prosenteiksi mallissa *työllistyminen ja jatko-opiskelu – opiskelijapalaute – työelämäpalaute* 8 prosenttia, 1 prosentti ja 1 prosentti.

Rahoitusmallin porrastustekijöistä lausunnoissa kommentoidaan oppisopimuksen, alojen, erityisen tuen sekä yksittäisessä kommentissa myös majoituksen kertoimia. Oppisopimuksen kerrointa kommentoivat SAK, STTK, Suomen Yrittäjät, AMKE ry, Opso ry sekä muutama koulutuksen järjestäjä. Yhdenmukaisesti näissä lausunnoissa ei kannateta erillistä alemmaa kerrointa oppisopimuskoulutukselle. Jos kerroin on alempi, tulisi sen olla ainakin esitettyä korkeampi. Alakohtainen huoli kohdistuu luonnonvara-alan ja musiikin koulutukseen. Kommentteja esittävät pääasiassa koulutuksen järjestäjät, mutta myös maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää lausunnossaan huomiota luonnonvara-alan koulutuksen turvaamiseen. Lisäksi Metsäteollisuus ry kiinnittää huomiota metsäkoneenkuljettajien koulutuksen turvaamiseen. Erityisen tuen porrastuksesta lausuvat muun muassa AMKE ry sekä ammatillisten erityisoppilaitosten verkosto AMEO. Näissä lausunnoissa esitetään, että erityisen tuen opiskelijoiden asema on turvattava, ja tätä varten olisi oltava joko kokonaan oma rahoitus, rahoitettava kokonaan perusrahoituksella tai huomioitava riittävän korkeina kertoimina.

Maahanmuuttajille tai muille vieraskielisille vaaditaan useissa lausunnoissa omaa porrastusta. Tätä ehdottavat koulutuksen järjestäjät sekä muun muassa AMKE ry, Opetushallitus ja työ- ja elinkeinoministeriö. Suomen Olympiakomitea ja Urheiluopistojen Yhdistys ry sekä muutama koulutuksen järjestäjä vaatii lisäksi urheilijakoulutuksen huomioon ottamista rahoituksessa. Oikeusministeriö puolestaan kannattaa esitettyä porrastustekijää vankilakoulutuksen perusrahoituksessa. Ministeriön mukaan vankilakoulutuksen järjestäminen on koulutuksen järjestäjille keskimääräistä kalliimpaa, vaikka Rikosseuraamuslaitos osallistuu osaltaan kustannuksiin oman henkilöstönsä työpanoksena, tarjoamalla koulutustilat sekä osan laitteista ja materiaaleista.

4.5 Rahoitusjärjestelmän ohjausvaikutukset ja ennakoitavuus

Uuden rahoitusjärjestelmän myönteisenä ohjausvaikutuksena nähdään kannustavuus. Lausuntojen mukaan uuden rahoitusjärjestelmän arvioidaan kannustavan koulutuksen järjestäjiä kehittämään toimintaansa työelämän ja yhteiskunnan tarpeiden mukaiseksi ja kohdentamaan koulutusta työvoimaa tarvitseville aloille. Sen myös katsotaan kannustavan koulutuksen järjestäjiä huomioimaan aiemmin hankitun osaamisen, tukemaan opiskelijoita suorittamaan tutkinnon osat ja saattamaan tutkinnot loppuun sekä järjestämään opiskelun opiskelijoita palvelevaksi. Myönteisiä vaikutuksia tuovat lausunnoissaan esiin erityisesti työmarkkina-toimijat, kuten SAK, TEHY, Metsäteollisuus ry sekä opiskelijoiden näkökulmasta SAKU ry ja Nuorisotutkimusseura.

Useissa lausunnoissa uuteen rahoitusjärjestelmään nähdään liittyvän ennakoitavuuden ongelmia. Lausunnonantajista jonkin verran alle puolet näkee ainakin joitain ongelmia rahoitusjärjestelmän ennakoitavuudessa. Ennakoimattomuuden syinä nähdään rahoitusjärjestelmän suhteellisuus, perusrahoituksen liian pieni osuus, budjettiperusteisuus, rahoituksessa käytettävien tietojen ajallinen viive ja ministeriön harkintavaltata. Merkittävimpänä ennakoitavuuteen liittyvänä ongelmana nousee lausunnoissa esiin rahoituksen vuosittainen vaihtelu. Rahoitusjärjestelmästä lausuneista noin joka viides näkee rahoituksen merkittävän vuosittaisen vaihtelun ongelmallisena. Lausunnoissa todetaan esimerkiksi, että rahoitusaseman suuria vaihteluita (-20 % – +50 %) rahoitusmallin voimaantumisen myötä ei voida pitää hyväksyttävänä. Ennakoimattomuuden ongelmia tuovat esiin erityisesti koulutuksen järjestäjät ja niiden henkilöstöjen edustajat. Useimmissa lausunnoissa ehdotetaan, että vuosittainen vaihtelu saisi olla enintään +/- 3 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna, tai rahoituksen vaihtelua tulisi rajata ainakin muutaman vuoden ajan uuteen rahoitusjärjestelmään siirryttäessä. Toisena ratkaisuna ennakoitavuuden lisäämiseksi lausunnoissa nostetaan esiin perusrahoituksen suhteellisen osuuden nostaminen. Perusrahoituksen osuutta haluaisi nostaa lähes joka toinen rahoitusjärjestelmää kommentoineista lausunnonantajista.

Useat lausunnonantajat vaativat uuden rahoitusjärjestelmän laskentakaavoja tai laskelmia rahoitusjärjestelmän vaikutuksista julkaistavaksi, jotta uutta rahoitusjärjestelmää voitaisiin arvioida ja ennakoita tulevaa rahoitusta paremmin. Useat lausunnonantajat näkevät suhteellisen rahoitusjärjestelmän ongelmallisena, koska suoritteiden arvo määrittyy vasta jälkikäteen ja rahoituksen ennakointi vaikeutuu. Esimerkiksi AMKE ry:n ja osan ammatillisen koulutuksen järjestäjistä mielestä perusrahoituksen määrä opiskelijavuotta kohden tulisi olla vakio eikä suhteellinen. Ennakoimattomuuden ja vuosittaisen vaihtelun seurauksena lausujat näkevät pidemmän aikavälin suunnittelun ja päätöksenteon vaikeutuvan esimerkiksi toiminnan, talouden, henkilöstön, opiskelijamäärien ja investointien osalta.

Uuden rahoitusjärjestelmän suurimpina riskeinä lausunnoissa nähdään eriarvoistuminen, koulutuksen laadun heikentyminen, opiskelijoiden valikointi, alenevan tai ylenevän rahoituksen kierre ja koko ikäluokan kouluttamisen tavoitteen vaarantuminen. Eriarvoistumista pelätään erityisesti alueiden välillä ja lisäksi rahoitusjärjestelmän nähdään voivan johtaa koulutuksen järjestäjien ja opiskelijoiden eriarvoiseen asemaan. Eriarvoistumisen riskiä tuovat esiin erityisesti koulutuksen järjestäjät. Osan lausunnonantajista mielestä uusi rahoitusjärjestelmä lisää riskiä siitä, että koulutuksen järjestäjät ryhtyisivät valikoimaan opiskelijoita, joilla on paremmat edellytykset suorittaa tutkintoja ja työllistyä, eivätkä haluaisi enää kouluttaa opiskelijoita, joilla edellytykset ovat heikommat. Tämän arvioidaan vaarantavan tavoitteen koko ikäluokan kouluttamisesta ja voivan johtaa esimerkiksi erityisen tuen opiskelijoiden tai pitkäaikaistyöttömien jäämiseen koulutuksen ulkopuolelle. Eriarvoistumisen ja opiskelijavalikoinnin riskin nostavat esiin monet koulutuksen järjestäjät, Näkövammaisten liitto ry, Lihastautiliitto ry, työ- ja elinkeinoministeriö, SAJO ry, Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, OSAO:n opiskelijat sekä Folktinget.

Osa lausunnonantajista nostaa esiin sen, että suorituksia painottava rahoitus lisää painetta saada opiskelijat valmistumaan nopeasti, vaikka osaamista ei olisi kertynyt tarpeeksi. Sen seurauksena koulutuksen järjestäjät voisivat aloittaa suoritteiden ”tehtailun” osaamisen kustannuksella, ja sen vuoksi osaamisen arvioinnin laatuun tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota. Näitä riskejä nostavat esiin esimerkiksi AMKE ry, Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt ry, TEHY, SuPer, maa- ja metsätalousministeriö, Varsinais-Suomen liitto, Näkövammaisten liitto ry, Folktinget, Äidinkielen opettajain liitto ry ja osa koulutuksen järjestäjistä. Lausunnonantajista osa nostaa esiin huolen, että uuden rahoitusjärjestelmän seurauksena koulutuksen järjestäjät päätyvät alenevan tai ylenevän rahoituksen kierteisiin (esim. AMKE ry, Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt ry, Kehitysvammaliitto ry, Nuorisotutkimusseura ry ja OSAOn opiskelijat). Näissä lausunnois-

sa katsotaan, että ainoastaan ne, joilla menee hyvin voivat kehittää edelleen toimintaansa ja palvella opiskelijoita laadukkaasti. Sen ansiosta he kykenevät esimerkiksi valikoimaan opiskelijoita, joilla on hyvät edellytykset opiskella nopeasti ja työllistyä, ja heidän avullaan rahoitus lisääntyy näillä järjestäjillä entisestään. Ne koulutuksen järjestäjät, joilla menee huonommin taas ajautuvat alenevan rahoituksen kierteeseen, kun rahoituksen pienentyessä toimintaa joudutaan sopeuttamaan ja opetuksen laatu laskee. Sen seurauksena vetovoima voi laskea, opiskelijoiden osaaminen heikentyä ja työllistyminen on entistä vaikeampaa. Näiden seurauksena rahoitus laskisi entisestään. Esimerkiksi OAJ näkee uuden rahoitusjärjestelmän olevan ristiriidassa koko ikäluokan kouluttamisen tavoitteen kanssa. Lisäksi Ammatillisen aikuiskoulutuksen johtajat ry näkee lausunnossaan ongelmallisena uuden rahoitusjärjestelmän luoman kilpailun koulutuksen järjestäjien välille.

Esityksen mukainen opiskelijavuoden määrittely nähdään useissa lausunnoissa keskeneräisenä eikä esitettyjen säännösten tai perusteluiden mukaan voida arvioida, kuinka opiskelijavuosi toimii käytännössä.

4.6 Työvoimakoulutus

Ammatillisen koulutuksen uudistuksessa tuotaisiin tutkintotavoitteinen ja osa ei-tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen tarjonnasta, rahoituksesta ja hallinnoinnista opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaiseksi ammatilliseksi koulutukseksi. Tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvassa voitaisiin koulutuksen järjestäjälle antaa koulutustehtäväksi työvoimakoulutuksen järjestäminen. Vastuu työ- ja elinkeinopolitiikasta säilyisi edelleen työ- ja elinkeinoministeriön hallinnon alalla samoin kuin esimerkiksi työttömien oikeuksia ja velvollisuuksia koskeva päätöksenteko ja lainsäädäntö. Esitysluonnoksen mukaan ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmään sisällytettäisiin myös tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen rahoitus sekä osa tutkintoon johtamattoman työvoimakoulutuksen rahoituksesta.

Monet lausunnonantajat ottavat lausunnoissaan kantaa työvoimakoulutusta koskevaan muutosehdotukseen. Lausunnonantajat kommentoivat ehdotusta erityisesti työvoimakoulutuksen järjestämislupien osalta. Työvoimakoulutukseen kantaa ottaneista lausunnonantajista Tampereen kaupunki ja Sivistystyönantajain liitto ry katsovat, että kaikilta ammatillisen koulutuksen luvan omaavilta tulisi edellyttää työvoimakoulutuksen osalta yhdenvertaista ja samankaltaisia toimintaedellytyksiä.

Lausunnonantajista STTK pitää tärkeänä, että myös muiden kuin nykyisten ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee voida hakea lupaa työvoimakoulutukseen. Samansuuntaisesti Suomen Yrittäjät esittää, että työvoimakoulutuksen lupa tulee myöntää tasavertaisesti myös sellaisille hakijoille, joilla ei nyt ole ammatillisen koulutuksen lupaa. Ami-säätiö ja TEAK Oy esittävät puolestaan, että opetus- ja kulttuuriministeriölle siirtyvän työvoimakoulutuksen jaossa tulisi ottaa huomioon toimijoiden aikaisempi kokemus työvoimakoulutuksen järjestäjinä.

Omnia ja TAKK katsovat, että työvoimakoulutuksen järjestämistä olisi tarpeen rajata järjestämisluvissa. Toisaalta esimerkiksi SAJO katsoo, että koulutuksen järjestäjän riittävä osaaminen työvoimakoulutukseen on varmistettava ennen luvan myöntämistä. SASKY:n näkemyksen mukaan työvoimakoulutus tulisi siirtää vahvoille ja monialaisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille, jotka toimivat laajalla alueella. Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymän näkemyksen mukaan työvoimakoulutuksen lupa tulisi lähtökohtaisesti olla kaikilla koulutuksen järjestäjillä. Yksityiset koulutusyhtiöt toivovat lausunnossaan, että esityksessä kuvattaisiin tarkemmin, miten järjestämislupien myöntäminen työvoimakoulutuksen osalta tapahtuu. Lisäksi katso-

taan jääneen epäselväksi, millä edellytyksillä yksityiset koulutusyhtiöt voivat saada työvoimakoulutuksen järjestämisluvan.

Työvoimakoulutusta koskevaan muutosehdotukseen kantaa ottaneista lausunnonantajista työ- ja elinkeinoministeriö, ELY-keskukset, Satakunnan ELY-keskus ja TE-toimisto esittävät lausunnoissaan, että työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla ja tulevalla maakuntahallinnolla on oltava lakiin perustuva mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusrahoitteisen työvoimakoulutuksen järjestämislupien myöntämisprosessiin, rahoituspäätöksiin, toteutettavan koulutuksen sisällölliseen ja laadulliseen suuntaamiseen eri alueilla sekä opiskelijavalintoihin. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo myös, että hallituksen esityksessä olisi tuotava esiin, miten siirtymä uuteen rahoitusjärjestelmään tullaan toteuttamaan, ja mitkä ovat muutoksen seuraukset. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan siirtymä olisi toteuttava siten, että aikuisväestön osallistumismahdollisuus ammatilliseen koulutukseen turvataan.

ELY-keskukset, Satakuntaliitto ja Varsinais-Suomen liitto toteavat lausunnoissaan, että työvoimakoulutuksen siirto opetus- ja kulttuuriministeriölle näkyy esitysluonnoksessa heikosti. Myös TEAK Oy katsoo, että työvoimakoulutuksen opetus- ja kulttuuriministeriölle siirtyvän osan ohjaus ja koordinointi jää esityksen perusteella epäselväksi. ELY-keskusten, Satakunnan ELY-keskuksen ja TE-toimiston näkemyksen mukaan esitetyn alueellisen neuvottelumenettelyn haasteena on todellinen velvoittavuus ja sitovuus järjestäjän kannalta. Lisäksi lausuntojen mukaan työvoimakoulutuksen vaikuttavuuden seuranta ja asiakaspalaute jäävät esityksessä liian vähälle huomiolle. Muutaman lausunnonantajan mielestä tulevien maakuntien rooli tulee vielä selkeyttää työvoimakoulutuksen sisällöllisen suunnittelun ja suuntaamisen osalta esityksessä (ELY-keskukset, Satakuntaliitto, Etelä-Savon ELO-ryhmä, Varsinais-Suomen liitto).

Yksittäisten lausunnonantajien näkemyksen mukaan työvoimakoulutusta on voitava järjestää oppisopimuksena tai koulutusopimuksena. Työvoimakoulutuksen osalta yksittäiset lausunnonantajat toteavat lisäksi muun muassa, että työvoimakoulutuksen siirrolla on vaikutuksia elinkeinon harjoittamiseen, ja että työvoimakoulutuksen järjestämistä tulisi koskea samat pelisäännöt esimerkiksi henkilökohtaistamisessa kuin muutakin koulutusta. Koulutuskuntayhtymä Lappian näkemyksen mukaan työvoimakoulutuksen ohjauksen muuttuessa kahden hallinnonalan toiminnaksi se rajoittaa vapaata kilpailua ja lisää koulutuksen järjestäjän työmäärää erityisesti tutkintoon johtamattoman koulutuksen osalta. Savon kky:n lausunnossa pidetään työvoimakoulutuksen erillistä sääntelyä rahoitusmuodon perusteella tarpeettomana. SAK:n näkemyksen mukaan on huolehdittava siitä, ettei työvoimakoulutus sulaudu täysin osaksi yleistä ammatillista koulutusta. Lapin ELY-keskus esittää, että Pohjois-Kalotin koulutussäätiön (Nord) toiminta tulee ottaa huomioon työvoimakoulutuksen siirrossa. Kuntaliiton lausunnon mukaan eduskunnan tulee varata valtion talousarviossa määräraha työvoimakoulutusta varten.

5 Lausunnonantajien muut huomiot

5.1 Tasa-arvokysymykset

Lausunnoissa nostetaan esille jonkin verran tasa-arvoon tai yhdenvertaisuuteen liittyviä huomioita. Tasa-arvoa koskevat kommentit esitetään lausunnoissa varsin yleisellä tasolla ja niitä nostavat esille muun muassa työelämänjärjestöt ja vammaisjärjestöt. Saavuttavuuden ja koulutuksellisen tasa-arvon osalta lausunnoissa tuodaan esille esimerkiksi saavutettavuuden kohdistuminen tasa-arvoisesti eri ikä- ja asiakasryhmille

(mm. Ammatillisen aikuiskoulutuksen johtajat ry, KARVI, Turun konservatorio, YHL ry). Yksittäisessä lausunnossa pidetään koulutuksen tasa-arvon kannalta hyvänä, että esityksessä poistetaan nuorten ja aikuisten välisiä raja-aitoja.

Muun muassa Oulun seudun koulutuskuntayhtymä katsoo, että järjestämisluvat ja tutkinnot on turvattava alueellisesti tasa-arvoisesti ympäri Suomen. Myös esimerkiksi SAMI ja Etelä-Savon Koulutus Oy katsovat, että koulutuksen järjestäjiä tulee kohdalla seudullisesti tasa-arvoisesti. Lisäksi Opetushallituksen mukaan on taattava ruotsinkielisille opiskelijoille alueellisesti riittävän monipuolinen koulutustarjonta.

Invalidiliitto ry ja Lihastautiliitto ry esittävät, että lakiehdotuksen 32 §:ään tulisi selvemmin kirjata viittaus yhdenvertaisuuslakiin ja sen veloitteeseen kohtuullisista mukautuksista. Opetushallituksen mukaan tarvitaan puolestaan yhdenmukaisia valintaperusteita, mikä nähdään erittäin tärkeänä hakijoiden tasa-arvoisen kohtelun näkökulmasta. Näkövammaisten liitto ry:n ja Lihastautiliitto ry:n näkemyksen mukaan esityksen SORA-tutkintoja koskevat pykälät ovat ristiriidassa yhdenvertaisuuslain kanssa.

Pohjois-Karjalan Opinto -ohjaajat ry:n näkemyksen mukaan opinto-ohjaus tulisi sisällyttää lakiin opiskelijoiden yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon perustuen. Myös ELY-keskukset katsovat lausunnossaan, että opiskelijat eivät ole tasa-arvoisessa asemassa verrattuna niihin koulumuotoihin, joissa opinto-ohjausta tarjotaan opiskelijoille. Sedu ja Kirkkopalvelut korostavat, että opiskelijoita tulee kohdella lainsäädännössä ja sen valmistelussa yhdenvertaisesti. KARVI muistuttaa, että opiskelijoiden jatko-opintokelpoisuuden turvaaminen työelämässä on koulutuksellisen tasa-arvon kannalta keskeistä.

Etelä-Savon ELY-keskuksen ja STTK:n mukaan esitettyjen uudistusten tasa-arvo vaikutusten arviointiin tulee kiinnittää huomiota. Lisäksi sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyen tulisi tehdä vaikutusarviointia. Oikeusministeriö pitää ammatillisen koulutuksen sääntelyn perusoikeuskytkentöjen ja sen yleisen merkityksen kannalta tärkeänä, että uudistuksen toteutuessa sen kokonaisvaikutuksia ammatillisen koulutuksen yhdenvertaiseen saatavuuteen seurataan ja tarvittaessa ryhdytään toimenpiteisiin sääntelyn tarkistamiseksi. Uuden rahoitusjärjestelmän osalta Kelloseppätaidon Edistämissätiö toteaa, että talousarvioperusteinen ja suhteellinen rahoitusmalli ovat kestävämpiä jatkuvuuden turvaamiseksi sekä tasa-arvon toteutumisen kannalta ammatillisen koulutuksen järjestämisessä.

5.2 Maahanmuuttajakysymykset

Useissa lausunnoissa otetaan kantaa yleisellä tasolla myös maahanmuuttajakysymyksiin ammatillisen koulutuksen uudistukseen liittyen. Lausunnoissa kiinnitetään maahanmuuttajien osalta huomiota muun muassa rahoitukseen, oppimisvalmiuksia mittaavaan kokeeseen, koulutukseen hakeutumiseen, järjestämislupiin ja järjestäjäverkostoon, yhteisiin tutkinnon osiin, opiskelunvalmiuksia tukeviin opintoihin sekä koulutussopimukseen.

Lausunnonantajien mielestä vieraskielisten maahanmuuttajien kouluttaminen vaatii koulutuksen järjestäjiltä suurempaa resurssia, ja sen vuoksi ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän olisi tunnistettava tämä erityinen tehtävä (mm. AMKE ry, Helsingin kaupunki, Kuntaliitto, Omnia, Opetushallitus, Tampereen kaupunki, työ- ja elinkeinoministeriö, Vaasan kaupunki, Vantaan kaupunki).

Helsingin kaupungin näkemyksen mukaan oppimisvalmiuksia mittaava koe asettaisi yhteishaussa hakevat hakijat eriarvoiseen asemaan jatkuvan haun hakijoiden kanssa. Kokeen ei arvioida myöskään huomioivan

riittävästi maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. Jyväskylän kky katsoo puolestaan, että yhteishaun ja jatkuvan haun valintaperusteiden (esim. soveltuvuuskoee, kielikoe, mukautettu perusopetuksen päättötodistus) tulee olla yhdenvertaiset kaikille hakijoille. AMKE ry:n mukaan ne perusopetuksen oppimäärän yksilöllistetyin arvosanoin suorittaneet, jotka eivät ole suorittaneet perusopetuksen oppimäärää, tulisi arvioida erillisenä hakijaryhmänä erityisoppilaitosten kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriön lausunnon mukaan ammatilliseen tutkintokoulutukseen siirtymiselle ei tulisi asettaa liian korkeita kielitaitovaatimuksia, vaan tulisi tukea kielitaidon kehittymistä opintojen aikana.

Kuntaliiton lausunnossa maahanmuuttajataustaisten koulutuksen kehittämistehtävää kannatetaan. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että valtakunnallisen kehittämisen tueksi järjestämisluvista voitaisiin osoittaa koulutuksen järjestäjille kehittämistehtävänä maahanmuuttajien ammatillisen osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kehittäminen.

Keudan lausunnon mukaan yhteisten tutkinnon osien pakollisuus aiheuttaa sen, että maahanmuuttajille tulee jatkossa lähes mahdottomaksi suorittaa koko tutkinto, mikä entisestään vaikeuttaa heidän työllistymistään. Suomen Kielenopettajien liiton arvion mukaan myös kielten valinnaisuus ja kieliosaamisen syvyys vaarantuu esitysluonnoksen perusteella.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa lausunnossaan, että hallituksen esityksen luonnoksessa opiskelunvalmiuksia tukevien opintojen järjestäminen tulisi varmistaa säätämällä sen velvoittavuudesta. Ministeriön mukaan on kuitenkin myös huomioitava, että ohjaus edellyttää oppilaitoksissa riittäviä henkilöresursseja. Koulutus-sopimuksen osalta työ- ja elinkeinoministeriö puolestaan katsoo, että toimeentulo saattaa muodostua erityisesti aikuisten maahanmuuttajien kannalta koulutus-sopimuksen ongelmaksi. Koulutus-sopimuksen käyttöönoton ei tulisi myöskään johtaa tilanteeseen, jossa maahanmuuttajia ohjataan automaattisesti ehdoiltaan heikompaan koulutus-sopimukseen ja syrjäytetään oppisopimusjärjestelmästä.

LIITE 1

Lausunnon antaneet tahot:

ADHD-liitto ry, Aivoliitto ry ja Erilaisten oppijoiden liitto ry
Akava ry
Ami-säätiö
Ammatillisen aikuiskoulutuksen johtajat ry
Ammatillisen koulutuksen talouspäälliköt ry
Ammatillisten erityisoppilaitosten verkosto AMEO
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
Ammattiliitto Pro
Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
Axxell Utbildning Ab
Eduskunnan kotitalouden tukirengas
Elinkeinoelämän keskusliitto
Elo ry
ELY-keskukset
Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia
Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä
Etelä-Karjalan liitto
Etelä-Savon ELO-ryhmä
Etelä-Savon Koulutus Oy
Etelä-Savon maakuntaliitto
Examenskommissionen inom social- och hälsovårdsbranschen
FIEDU ry
Finanssialan Keskusliitto
Finlands Svenska Lärarförbund FSL
Folkhälsan Utbildning Ab
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu
HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu
HAUS kehittämiskeskus Oy
Helsingin kaupunki
Helsingin Konservatorio
Helsinki Business College Oy, HBC
Henkilöstöpalveluyritysten liitto ry
Hämeen Ammatti-instituutti Oy
Imatran kaupunki
Invalidiliitto ry
Itä-Karjalan Kansanopistoseura ry
Itä-Savon koulutuskuntayhtymä, SAMI

Itä-Suomen aluehallintovirasto
Itä-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä
JHL ry
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä
Kajaanin kaupunki
Kalajoen Kristillisen Opiston kannatusyhdistys ry
Kansalaisopistojen liitto KoL
Kansallisen koulutuksen arviointikeskus
Kansaneläkelaitos Kela
Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry ja KSL-opintokeskus
Karstulan kunta
Kauppiaitten Kauppaoppilaitos Oy MERCURIA
Kauniaisten kaupunki
Kaustisen Evankelisen Opiston kannatusyhdistys ry
Kehitysvammaliitto ry
Kellosepäntaidon Edistämissäätiön, Suomen Kelloseppiäliitto ry:n ja Suomen Kultaseppien Liitto ry
Kemianteollisuus ry
Kemin kaupunki
Keminmaan kunta
Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia
Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä
Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Keuda
Keskuskauppakamari
Kiinteistöyönantajat ry
Kirkkohallitus
Kirkkopalvelut ry
Kirkon Ulkomaanapu ry
Koneyrittäjät ry
Kotkan-Haminan seudun koulutuskuntayhtymän/Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto
Koulutuksen tutkimuslaitos
Koulutuskeskus Salpaus
Koulutuskuntayhtymä Tavastia
Kouvolan kaupunki
Kriminaalihuollon tukisäätiö
Kuntatyönantajat KT
Kuvataideopettajat ry
Lapin Aluehallintovirasto
Lapin ELY-keskus
Lapin liitto
Lappeenrannan kaupunki
Lihastautiliitto ry
Liikenne- ja viestintäministeriö, LVM

Liikunnan ja terveystiedon opettajat ry
Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä
Luonnonvara-alan johtajat ry
LVI-Tekniset Urakoitsijat LVI-TU ry
Länsirannikon koulutus Oy WinNova
Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä Luksia
Maa- ja metsätalousministeriö
Maaseutupolitiikan neuvosto
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
Metsäteollisuus ry
MIF Näyttötutkinnot/Management Institute of Finland MIF Oy
Mikkelin kaupunki
MTK ry
Nuohousalan Keskusliitto ry
Nuorisotutkimusseura
Näkövammaisten liitto
OAJ pk-seudun alueyhdistys
OAJ Satakunnan Alueyhdistys
OAJ:n Etelä-Savon alueyhdistys
OAJ:n Kanta-Hämeen alueyhdistys
Oikeusministeriö, OM
Oktetti ry
Opetusalan Ammattijärjestö OAJ
Opetushallitus
Oppisopimuskoulutuksen järjestäjät ry
Optima samkommun
Oula Valkola Mirkku
Oulun Aikuiskoulutuskeskus
Oulun seudun ammattiopisto
Oulun seudun ammattiopiston opiskelijat
Oulun seudun koulutusyhdistys OSEKK
Oy Porvoo International College Ab
Peimarin koulutuskuntayhtymä
Peräpohjolan Kansanopiston Kannatusyhdistys ry
Pieksämäen kaupunki
Pietarsaaren kaupunki
Pirkanmaan urheiluhierojakoulu
Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä
Pohjois-Karjalan Opinto-ohjaajat ry
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Poliisihallitus

Pop ja Jazz Konservatorion Säätiö
Porvoon kaupunki
Psykologiliitto ry
Puolustusministeriö
Raahen koulutuskuntayhtymä
Raision seudun koulutuskuntayhtymä, Raseko
Rakennusteollisuus
Regionförvaltningsverkens svenska enhet för bildningsväsendet/Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland
Rovaniemen kaupunki
Rovaniemen koulutuskuntayhtymä
Saamelaisalueen koulutuskeskus
Saamelaiskäräjät ry
Saimaan ammattiopisto Sampon Autoalan neuvottelukunta
SAK
Salon seudun koulutuskuntayhtymä
Sastamalan koulutuskuntayhtymä
Satakunnan ELY-keskus ja TE-toimisto
Satakunnan koulutuskuntayhtymä Sataedu
Satakuntaliitto
Saunalahden koulu
Savon koulutuskuntayhtymä
Seinäjoen koulutuskuntayhtymä, Sedu
Simon kunta
Sivistystyönantajain liitto ry
Sosiaali- ja terveysministeriö
Springhouse ry
SSTL Puhtausala ry
Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto, SAKU ry
Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI ry
Suomen Ammattikoulutuksen Johtajat SAJO ry
Suomen Evankelisluterilainen kirkko
Suomen kansallisooppera ja -baletti sr
Suomen Kansanopistoyhdistys ry
Suomen Kieltenopettajien liitto SUKOL ry
Suomen Konservatorioliitto ry
Suomen kosmetologinen yhdistys ry
Suomen Kuntaliitto
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
Suomen Olympiakomitean Huippu-urheiluyksikkö
Suomen opinto-ohjaajat ry
Suomen Opiskelija-Allianssi -OSKU ry

Suomen Yrittäjäopisto
Suomen Yrittäjät
Svenska Finlands folkting, Folktinget
Svenska Österbottens förbund för Utbildning och kultur, SÖFUK
Sähkötekniset työnantajat STTA ry, Sähkö- ja teleurakoitsijaliitto STUL ry ja Sähköalojen ammattiliitto ry
Söderdahl Jukka
Tamora Oy
Tampereen Aikuiskoulutussäätiö sr, TAKK
Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampereen kaupunki
Tampereen seudun ammattiopisto TREDU
TEAK Oy – Teuvan Aikuiskoulutuskeskus
Tehy ry
Teknologiateollisuus
Tervolan kunta
Tietojenkäsittelyalan koulutustoimikunta
Tilastokeskus
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK
Turun kaupunki
Turun Konservatorion kannatusyhdistys ry
Työ- ja elinkeinoministeriö, TEM
Työtehoseura ry, TTS
Ulkoasiainministeriö
Urheiluopistojen Yhdistys ry
Vaasan kaupunki
Valo-valmennus
Valtakunnallinen työpajayhdistys
Valtion liikuntaneuvosto
Valtiovarainministeriö, VM
Vantaan kaupunki
Varsinais-Suomen liiton maakuntahallitus
Vates-säätiö sr
Viherympäristöliitto ry
Yksityiset koulutusyhtiöt
Yksityisten Ammatillisten Oppilaitosten Liitto ry
Yliopistojen ja tutkimusalan henkilöstöliitto YHL ry
Ylä-Savon koulutuskuntayhtymä
Ympäristöministeriö, YM
Äidinkielen opettajien liitto ry
Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä